

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND
ÕIGUSTEADUSKOND
ERAÕIGUSE OSAKOND

Oliver Kuusk

**AUTORIÕIGUSTE TEOSTAMINE RAADIO- JA
TELEVISIOONIPROGRAMMIDE OTSEEDASTAMISE KORRAL**

Magistritöö

Juhendajad:

MJur Gea Lepik

Mag. iur. Kärt Nemvalts

Tartu

2020

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. OTSEEDASTAMISE PIIRITLEMINE RINGHÄÄLINGUORGANISATSIOONI ÜLDSUSELE EDASTAMISEST JA SIGNAALI LEVITAJA TAASEDASTAMISEST 9	
1.1 Otseedastamise piiritlemise kriteeriumid ringhäälinguorganisatsiooni üldsusele edastamisest	9
1.1.1 Otseedastamine kui autoriõiguslik varaline õigus	9
1.1.2 Edastamise toiming	18
1.1.3 Edastamine üldsusele.....	22
1.2 Otseedastamise piiritlemise kriteeriumid signaali levitaja taasedastamisest.....	26
1.3 Otseedastamise piiritlemine.....	32
2. AUTORIÕIGUSTE JA AUTORIÕIGUSEGA KAASNEVATE ÕIGUSTE TEOSTAMINE JA OSAPOOLTE VASTUTUS PROGRAMMI OTSEEDASTAMISE KORRAL	43
2.1 Õiguste teostamine programmi otseedastamise korral	43
2.1.1 Ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja toimingud otseedastamise väärtusahelas	43
2.1.2 Õiguste teostamise viis	47
2.1.2.1 Õiguste individuaalne ja vabatahtlik kollektiivne teostamine.....	47
2.1.2.2 Õiguste laiendatud kollektiivne teostamine	51
2.1.2.3 Õiguste kohustuslik laiendatud kollektiivne teostamine	56
2.2 Ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja vastutuse jaotus.....	62
KOKKUVÕTE	71
ABSTRACT	77
LÜHENDID	83
KASUTATUD KIRJANDUS	84
KASUTATUD ÕIGUSAKTID	90
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	92

SISSEJUHATUS

Euroopa Liidu (EL) üks tuumikvaldkondi – ühisturg – on majanduse digitaliseerumise saatel muutumas. Digitaalruumi tormilise arengu taustajõuks on kaks sümbiootilist ajendit: meediatarbimisvahendite tehnoloogiline võimekus ning taolise võimekuse tagajärjel avanenud ülemaailmne turg.¹ Digitaaltehnoogia arengu ning tarbijate nõudlusega sammu pidamiseks ilmneb üha uusi tele- ja raadioprogrammide üldsusele suunamise viise. Varasemalt on ringhäälinguorganisatsioonid edastanud enda programmi suurele osale kuulajatele ja vaatajatele vabalevi ning analoogside või satelliidi kaudu. Ajal, mil paljud said programmi üle õhu tasuta kätte, toimetasid kaabelvioperaatorid paralleelselt signaali tarbijateni ka kaabellevi kaudu. Üleminek analoogsidelt digitaaltehnoologiale on võimaldanud viia tarbijateni rohkem kõrgema kvaliteediga kanaleid ning pakkuda lisateenuseid nagu videolaenus ja järelvaatamine.² Pärast digitaaltelevisioonile üleminekut valisidki paljud tarbijad vabalevi digitaaltelevisiooni asemel levitaja teenuse.³ Levitajad on seetõttu muutunud ringhäälinguorganisatsioonidele olulisteks sissetulekuallikaks ning lüliks programmi võimalikult paljude tarbijateni viimisel.

Eestis kasutatakse tele- ja raadioprogrammide üldsusele edastamiseks erinevaid tehnilisi lahendusi. Sealhulgas kasutatakse erinevaid väärtusahelaid ehk teatud edastamise funktsioone teostab ringhäälinguorganisatsioon iseseisvalt ning teatud funktsioone ostetakse vastavaid tehnilisi teenuseid pakkuvatelt ettevõtetelt teenustena sisse.⁴ Kui varasemalt on tele- ja raadioprogramme edastanud kas ringhäälinguorganisatsioon või taasedastanud levitaja, siis täna kasutatakse üha enam tehnoloogiat, mille puhul on tegelikku üldsusele edastajat keeruline eristada. Nimelt on Euroopa ringhäälinguorganisatsioonid ja signaalide levitajad asunud tele- ja raadioprogrammide edastamiseks kasutama otseedastuse tehnoloogiat.⁵ 2017. aastal läbi viidud uuringu järgi oli otseedastamine ELi liikmesriikides populaarseim teleprogrammide edastamise viis, hõlmates 79% piiriülestest taasedastustest ning 78% programmiedastustest

¹ Fan, H. B. When Channel Surfers Flip to the Web: Copyright Liability for Internet Broadcasting. George Washington University: Federal Communications Law Journal 2000, lk 620.

² Raadioringhäälingu puhul pole üleminek nii kiiresti toimunud ning Eestis levib endiselt raadiote analoogsignaali, mille kõrval pakutakse üldjuhul internetis ka nn *simulcast* teenust.

³ Tehnilise Järelevalve Ameti (täna TTJA) andmetel oli 2018. aasta I kvartalis tasuliste meediateenuste lõppkasutajate arv 459 865 (ei sisalda satelliittelevisiooni teenuste kasutajaid). Vabalevi televisiooni teenuseid tarbib samas täna ligi 100 000 majapidamist. Elektroonilise side ülevaade, I kvartal 2018. TJA: 2018, lk-d 7 ja 8. AS Levira. Uuring: digilevist sõltub ligi 100 000 Eesti pere telepilt.

⁴ Vasamäe, E., Põldsamm, P. Analüüs Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi (EL) 2019/789 artikli 8 ülevõtmise kohta Eestis. Tallinn 2019, lk 5.

⁵ Madiega, T., European Parliament Briefing, Regulating online TV and radio Broadcasting, 2019, lk 5.

televisiooniplatvormidele.⁶ Otseedastuse⁷ tehnoloogia abil viiakse programm tarbijani kaheastmelise protsessi kaudu, milles edastab esmalt ringhäälinguorganisatsioon oma programmi sisaldavad signaalid levitajale, ilma et see ringhäälinguorganisatsioon edastaks ühtlasi neid signaale otse üldsusele, ning alles seejärel edastab signaali levitaja programmi sisaldavad signaalid üldsusele.⁸

Tele- ja raadioprogrammid hõlmavad seejuures erinevat infosisu, nagu audiovisuaal-, muusika-, kirjandus- või graafilisi teoseid, mis on kaitstud autoriõigusega või sellega kaasnevate õigustega või mõlemaga. Autoriõiguse seisukohalt tunnustatakse täna eraldi varaliste õigustena ringhäälinguprogrammi edastamist ning taasedastamist. Edastamisel korral suunab ringhäälinguorganisatsioon programmi elektrooniliste vahendite abil üldsusele ning edastatud sisu vastuvõtmine toimub kas samaaegselt edastamisega või edastaja poolt kindlaksmääratud ajal. Taasedastamise puhul viib levitaja ringhäälinguorganisatsiooni signaali samaaegselt ja teistkordselt üldsusele, viies näiteks vabalevis leviva signaali kaabellevi kaudu tarbijateni. Asjaomase teose autorilt peab saama eraldi loa teose igakordseks edastamiseks või taasedastamiseks, mis toimub spetsiifilist tehnilist lahendust kasutades.⁹ Kuivõrd otseedastuse kaudu üldsusele edastamisel ei toimu sarnaselt taasedastamisele teistkordset üldsusele edastamise toimingut, on signaali levitajad asunud seisukohale, et tegemist on ühe üldsusele suunamise toiminguga, milleks pole vaja õiguste omajate teistkordset luba. Samas kasutavad signaali levitajad edastatud programme ning programmides sisalduvaid teoseid üldjuhul ringhäälinguorganisatsioonist iseseisvalt ning enda majandusliku kasu eesmärgil, pakkudes programme tasu eest enda abonentidele. Seetõttu peaksid ka levitajad programmi otseedastamise toimingu väärtusahelas õiguste omajate ees vastutust kandma.¹⁰

⁶ Ambrose, R. Review of the channel distribution landscape and 'Direct Injection' in the EU. Ampere Analysis: 2017, lk-d 7 ja 26.

⁷ Mõistete „otseedastuse kaudu üldsusele edastamine“, „üldsusele otseedastamine“ all peetakse töös silmas otseedastuse tehnoloogia abil programmi üldsuseni viimist (st autori varalist õigust), mõistete „otseedastuse protsess“ või „otseedastuse tehnoloogiline protsess“ all peetakse silmas otseedastuse tehnoloogia kasutamist, millega tehakse signaal kellelegi kättesaadavaks (ning millega ei pea signaal üldsuseni jõudma).

⁸ 17. aprilli 2019 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/789, millega kehtestatakse ringhäälinguorganisatsioonide teatavate veebiülekannete ning televisiooni- ja raadiosaadete taasedastamise suhtes kohaldatavate autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste teostamise reeglid ja muudetakse direktiivi 93/83/EMÜ (KabSat 2 direktiiv). – ELT L 130, 17.5.2019, lk 82–91, artikkel 8 (1).

⁹ EKo C-325/14 *SBS Belgium NV v Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers (SABAM)*, ECLI:EU:C:2015:764, p 17. EKo C-607/11 *ITV Broadcasting Ltd, ITV 2 Ltd, ITV Digital Channels Ltd, Channel 4 Television Corporation, 4 Ventures Ltd, Channel 5 Broadcasting Ltd, ITV Studios Ltd v TVCatchup Ltd*, ECLI:EU:C:2013:147, p 24.

¹⁰ EBU, Cable Retransmission of Broadcasts, A study on the effectiveness of the management and clearance of cable retransmission rights. Genf: 2007, v.

Kuidas otseedastamine tuleks autoriõiguses kvalifitseerida ning kas sellisel viisil edastamine eeldab eraldi luba on olnud erinevates Euroopa riikides vaidluse all juba alates vähemalt 2007. aastast. Taolisi vaidlusi on peetud nii Hollandis, Belgias, Norras kui ka Eestis.¹¹ Euroopa Kohus on otseedastuse tehnoloogiaga abil edastamisega seonduvaid probleeme käsitlenud lahendis *SBS Belgium NV v SABAM*¹², kusjuures kohtu järeldusi on õiguskirjanduse kirjeldatud kui senise praktika täielikku vastandit.¹³ Otseedastuse kaudu üldsusele edastamisega seoses on Riigikohus lahendanud Eesti Autorite Ühingu (EAÜ) ning Viasat AS-i vaidlust, milles EAÜ palus kohtul kohustada Viasati, kes edastas teleprogrammid satelliidi kaudu üldsusele otseedastuse kaudu, hoidumast EAÜ-lt eelnevat luba saamata teleprogrammide lõpptarbijatele suunamisest.¹⁴

Raadio- ja televisiooniprogrammide edastamine on lisaks muudele kaupadele ja teenustele samuti allutatud Euroopa Liidu toimimise lepingust¹⁵ (ELTL) tulenevale teenuste vaba liikumise põhimõttele. Territoriaalsuse põhimõttest tulenevalt on seejuures riikide kehtestatud autoriõigused ja autoriõigusega kaasnevad õigused piiratud seadusandja territooriumiga. Õiguste omajal on üksikute riiklike õiguste kogum, millest igaihe ulatus, õiguskaitse sisu ning jõustamine sõltub asjakohase riigi seadustest.¹⁶ Seetõttu on asutud raadio- ja televisiooniprogrammide kättesaadavuse hõlbustamiseks ELi siseturul autoriõiguseid ja autoriõigusega kaasnevaid õiguseid ühtlustama.

Esimene õigusakt, mis reguleeris Euroopa Liidu ühtset ringhäälinguturгу, oli 1989. aastal vastu võetud piirideta televisiooni direktiiv 89/552/EMÜ.¹⁷ Direktiiv kohustas liikmesriike tagama teistes liikmesriikides edastatavate programmide vastuvõtmise ja edastamise vabaduse oma territooriumil. Sellele vaatamata takistas erinevate riikide autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste regulatsioonide erinevustest tulenev ebakindlus televisiooniprogrammide edastamist satelliidi teel ja taasedastamist kaabellevi kaudu.¹⁸ Kehtivad rahvusvahelised lepingud ja õigusaktid hõlmasid mitmeid valdkondi, näiteks autorite, esitajate, fonogrammitootjate ja ringhäälinguorganisatsioonide kaitset, kuid nende eesmärk ei olnud

¹¹ Guibault, L., Quintais, J. P., Copyright, technology and the exploitation of audiovisual works in the EU, European Audiovisual Observatory. Strasbourg: IRIS Plus 2014, 4, lk 22.

¹² C-325/14 *SBS Belgium NV v SABAM*.

¹³ Bently, L., Sherman, B. jt, Intellectual Property Law, Oxford: Oxford University Press 2018, lk 174.

¹⁴ RKTKo 3-2-1-50-13.

¹⁵ Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioon. ELT C 326, 26.10.2012, lk 47–390, artikkel 26 lg 2.

¹⁶ Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon. – RT II 1994, 16, 49, artikkel 5.

¹⁷ 3. oktoobri 1989 Euroopa Liidu nõukogu direktiiv, teleringhäälingutegevust käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta 89/552/EMÜ. – ELT L 202, lk 60-70.

¹⁸ Euroopa Komisjon. Survey and data gathering to support the evaluation of the Satellite and Cable Directive 93/83/EEC and assessment of its possible extension, 2016, lk 73.

kõrvaldada piiriülese ringhäälinguga seotud takistusi, mille põhjustasid riikide õigusaktide erinevused ja sellest tõusetuv õiguslik ebakindlus.¹⁹ Autoriõiguste omajatele piisava kaitse tagamiseks ning piiriülese edastamise soodustamiseks võeti ELis vastu direktiiv 93/83/EMÜ (KabSat direktiiv).²⁰ Direktiivi ühe olulise põhimõttena nähti ringhäälinguprogrammide kättesaadavuse hõlbustamiseks ette, et õiguste omajad saavad kasutada oma õigust lubada või keelata kaabelvioperaatoril kaabli kaudu taasedastamine ainult kollektiivse esindamise organisatsioonide (KEO) vahendusel.²¹

2015. aasta mais avalikustatud Euroopa digitaalse ühisturu strateegias seadis Euroopa Komisjon eesmärgiks ühtse digitaalturu loomise ning seadusandlike reformide läbiviimise, võttes arvesse digirevolutsiooni ja tarbijate käitumise muutumist.²² 2019. aasta mais vastu võetud direktiivis (EL) 2019/789²³ (KabSat 2 direktiiv) võttis ELi seadusandja sihiks lahendada ELi tasandil ka selgusetus otseedastamise osas.

Otseedastuse kaudu üldsusele edastamine on KabSat 2 direktiivi artikli 8 lg 1 järgi tehniline toiming, milles ringhäälinguorganisatsioon edastab oma programmi edastamise signaalid signaali levitajatele nii, et edastamise ajal puudub üldsusel juurdepääs nendele signaalidele, ning signaali levitaja edastab need programmi sisaldavad signaalid üldsusele. Sellisel juhul leitakse, et toimub ainult üks üldsusele suunamise toiming, milleks ringhäälinguorganisatsioon ja signaali levitaja peavad saama õiguste omajatelt loa proportsionaalselt nende panusega üksiktoimingus.²⁴ Samas on otseedastuse kaudu üldsusele edastamisel endiselt keeruline eristada, kas tegemist on otseedastamise üksiktoiminguga, ringhäälinguorganisatsiooni edastamise toiminguga või signaali levitaja taasedastamise toiminguga.²⁵ Iga eelnevalt nimetatud toimingu suhtes kehtib erinev õiguste teostamise vastutuse jaotus. ELi seadusandja on seejuures näinud ette, et osalemine otseedastamises ei tohi tuua kaasa

¹⁹ Üheks olulisemaks rahvusvaheliseks kokkuleppeks intellektuaalomandi valdkonnas on Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon, mis näeb ette miinimumnõuded, mida lepinguriigid tagama peavad. Berni konventsioon sätestab ka autori ainuõiguse lubada teose edastamist ning taasedastamist. Autoriõigusega kaasnevate õiguste kaitse tagati 1961. aasta Rooma konventsiooniga (Teose esitaja, fonogrammitootja ja ringhäälinguorganisatsiooni kaitse rahvusvaheline konventsioon. – RT II 1999, 27, 165), mis reguleerib teose esitaja, fonogrammitootja ja ringhäälinguorganisatsiooni õiguseid.

²⁰ 27. septembri 1993 Euroopa Liidu nõukogu direktiiv 93/83/EMÜ, teatavate satelliitlevile ja kaabli kaudu taasedastamisele kohaldatavaid autoriõigusi ja sellega kaasnevaid õigusi käsitlevate eeskirjade kooskõlastamise kohta (KabSat direktiiv). – EÜT L 248, lk 15–21

²¹ KabSat direktiiv, artikkel 9 lg 1 ja artikkel 10.

²² Euroopa Komisjon. Euroopa digitaalse ühtse turu strateegia, teatis COM(2015) 192 final, lk 2-3.

²³ 17. aprilli 2019 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/789, millega kehtestatakse ringhäälinguorganisatsioonide teatavate veebiülekanne- ning televisiooni- ja raadiosaadete taasedastamise suhtes kohaldatavate autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste teostamise reeglid ja muudetakse direktiivi 93/83/EMÜ. – ELT L 130, 17.5.2019, lk 82–91.

²⁴ KabSat 2 direktiiv, p 20.

²⁵ Madiega, T., lk 5.

ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja ühist vastutust õiguste omajate ees. Seadusandja pole aga täpsustanud, kuidas peaks õiguste omajatelt vastavate lubade hankimine toimuma, kuidas määratleda poolte panuste proportsioonid otseedastamise üksiktoimingus, kes vastutab õiguste omajate eest välissuhtes ning kuidas on vastutus jaotatud ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja sisesuhtes. Liikmesriikidele on jäetud õigus näha riigi tasandil ette üldsusele suunamise üksiktoiminguks loa saamise kord.²⁶

Magistritöö uurimisprobleemiks on otseedastuse tehnoloogia kasutamisest tulenev õiguselgusetus ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja vastutuse piiritlemisel seoses autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamisega programmi üldsusele suunamisel. Töö eesmärk on teha esmalt kindlaks, millised programmi edastamise viisid on käsitletavad otseedastusena ning milliste kriteeriumite alusel tuleks eristada programmi otseedastamist ringhäälinguorganisatsiooni edastamise toimingust ning levitaja taasedastamise toimingust. Samuti seab autor magistritöö eesmärgiks selgitada välja, milline on otseedastuse kaudu üldsusele edastamise jaoks tasakaalukaim, kõigi osapoolte huve arvesse võttev autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamise režiim ning kuidas võiks jaotuda ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja vastutus õiguste omajatelt vajalike lubade hankimisel. Autori eesmärgiks on seejuures leida Eesti õigusesse otseedastuse kaudu üldsusele edastamise puhuks sobivaim õiguste teostamise režiim.

Autor püstitab hüpoteesi, mille järgi tuleks otseedastuse kaudu üldsusele edastamisele, juhul kui viimane ei erine oma olemuselt osapoolte jaoks märkimisväärsel määral taasedastamisest, kohaldada taasedastamisega sarnast autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamise režiimi.

Magistritöö uurimisküsimustele vastamiseks on töö jaotatud kaheks peatükiks. Enne otseedastuse kaudu üldsusele edastamise jaoks sobivaima õiguste teostamise režiimi väljaselgitamist ning ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja vastutuse piiritlemist on vajalik kindlaks määrata otseedastuse olemus ning õiguste omajate varalised õigused seoses otseedastamisega. Seetõttu uuritaksegi magistritöö esimeses peatükis programmi otseedastuse mõistet autori varaliste õiguste kontekstis, selle erinevust ringhäälinguorganisatsiooni edastamisest ning levitaja taasedastamisest ning kohaldamist Eesti õiguses. Seejärel rakendab autor tuvastatud kriteeriume Eestis kasutatud erinevate tehniliste edastamise lahenduste suhtes, et piiritleda, millised neist lahendustest liigituvad otseedastamiseks. Teises peatükis uuritakse erinevaid autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamise viise ning püütakse

²⁶ KabSat 2 direktiiv, artikkel 8 lg 2.

leida otseedastamise osapoolte jaoks võimalikult tasakaalustatud õiguste teostamise režiim. Samuti analüüsitakse teises peatükis ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja vastutuse jaotust seoses õiguste omajatele kuuluvate õiguste teostamisega programmi otseedastamise korral.

Magistritöö eesmärkide saavutamiseks on kombineeritud erinevaid uurimismeetodeid, eelkõige analüütilist, süsteemset ja võrdlevat uurimismeetodit. Töös kasutatud põhiallikmaterjalid on KabSat ja KabSat 2 direktiivid, autoriõiguse seadus²⁷ (AutÕS) ja KabSat 2 direktiivi väljatöötamisdokumendid. Olulise osa allikatest moodustab Euroopa Liidu Kohtu praktika, võttes arvesse, et AutÕS vastavaid sätteid tuleb tõlgendada vastavuses nende aluseks olevale direktiivile Euroopa Kohtu antud tõlgendusega.²⁸ Lisaks normatiivallikatele kasutatakse töös ka kirjandusallikaid. Autor tugineb magistritöös peamiselt selliste tunnustatud teadlaste nagu D. Gervais, J. Ginsburg, S. Lewinski ja T. Dreier seisukohtadele. Eesti autoritest saab eelnevasse loetellu lisada E. Vasamäe.

Otseedastamisega seonduvaid autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamise probleeme pole Eestis seni põhjalikult uuritud. Kõige lähedasem teadustöö on käesoleva uurimuse teemale K. Nõmmela 2010. aastal kaitstud magistritöö „Autoriõiguste ja autoriõigustega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise küsimusi“, milles autor analüüsis muuhulgas KEO-delt loa saamist teoste kasutamiseks televisiooniprogrammide näitel. Õiguslikke väljakutseid audiovisuaalteoste kasutamisel kaabelvõrgus on oma magistritöös käsitlenud K. Kaljuvee.

Töö autor avaldab tänu juhendajatele Gea Lepikule ning Kärt Nemvaltsile nende panuse eest magistritöö valmimisse.

²⁷ Autoriõiguse seadus. – RT I, 19.03.2019, 55.

²⁸ RKTko 3-2-1-50-13, p 26. RKTko 2-14-56641/69, p 17.

1. OTSEEDASTAMISE PIIRITLEMINE RINGHÄÄLINGU-ORGANISATSIOONI ÜLDSUSELE EDASTAMISEST JA SIGNAALI LEVITAJA TAASEDASTAMISEST

1.1 Otseedastamise piiritlemise kriteeriumid ringhäälinguorganisatsiooni üldsusele edastamisest

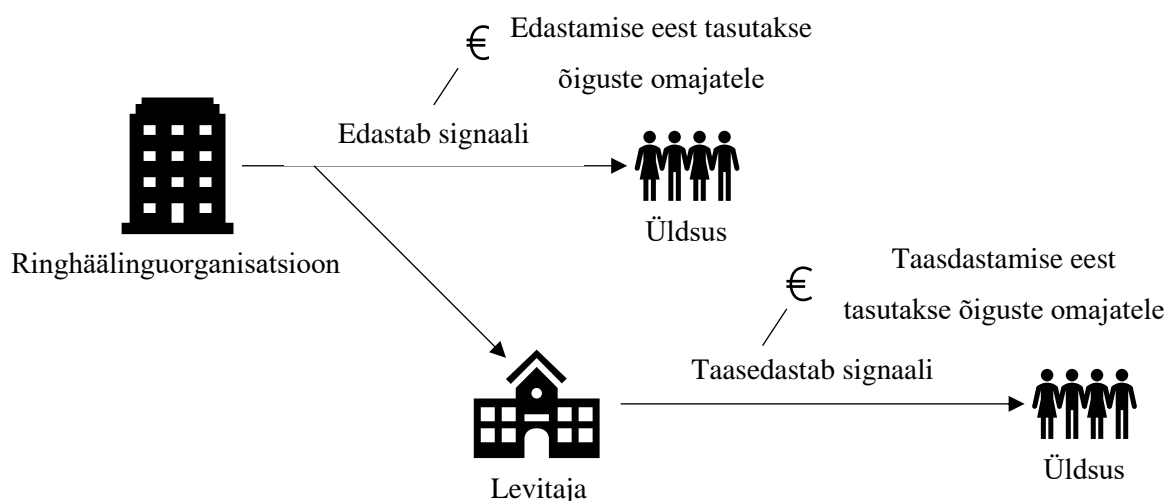
1.1.1 Otseedastamine kui autoriõiguslik varaline õigus

Vabalevi kaudu edastatav ning reklaami müügile tuginev ringhäälinguorganisatsioonide ärimudel pole konkurentsi suurenemise ja uute teoste levitamise viiside tõttu enam nii kasumlik kui varem.²⁹ Levitajad on seetõttu muutunud ringhäälinguorganisatsioonidele olulisteks lülits programmi võimalikult paljude tarbijateni viimisel. Lisaks reklaamitulule on ringhäälinguorganisatsiooni eesmärgiks täna sageli luua väärtuslikke teoseid sisaldav programm, mida levitajale litsentsitasu eest pakkuda. Levitaja eesmärk on müüja enda programmipakette võimalikult paljudele abonentidele. Programmi vahendamine võib toimuda näiteks läbi digitaalse vabalevi, kaabelsidevõrgu või satelliitsidevõrgu ettevõtja kaudu, kellega vaatajatel on lepinguline suhte. Taolisteks vahendajateks on Eestis näiteks Telia, Elisa, Levira ja STV.

Üldsusele otseedastuse kaudu edastamise probleeme aitab näitlikustada erinevus varasema praktikaga. Varasemalt on ringhäälinguorganisatsioon programmi sisaldava signaali edastanud üldsusele ise, millele lisaks on levitaja on signaali üldsusele taasedastanud. Mõlemad organisatsioonid on enda teostatud üldsusele suunamise toimingute eest küsinud õiguste omajatelt loa ning maksnud selle eest tasu.³⁰ Kui ringhäälinguorganisatsioon enam programmi ise üldsusele ei edasta, vaid teeb seda vahendaja kaudu, on tegemist otseedastuse kaudu üldsusele edastamisega. Sellise praktika tagajärjel tekivad eelkõige järgmised probleemid: kuidas piiritleda üldsusele otseedastamist muudest üldsusele suunamise viisidest; kes on üldsusele edastaja(d); kes vastutab õiguste omajate ees üldsusele edastamise toimingute eest; kuidas tuleks jaotada ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja vastutus.

²⁹ Evens, T. The Political Economy of Retransmission Payments and Cable Rights: Implications for Private Television Companies. Private Television in Western Europe. Koost. Donders, K. et al. Palgrave Macmillan 2013, lk 182-183.

³⁰ Ringhäälinguorganisatsioon saab loa ja maksab tasu üldjuhul lepingu alusel õiguste omajatega, taasedastaja on üldjuhul loa saanud ja taasedastamise eest tasunud õiguste omajaid esindava KEO vahendusel.

Joonis 1: Programmi üldsusele suunamine ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja poolt. Otseedastuse kaudu üldsusele edastamise korral ei edasta ringhäälinguorganisatsioon signaali ise otse üldsusele, vaid teeb seda läbi levitaja.

Ampere Analysis uuringu järgi oli otseedastus 2017. aasta seisuga Euroopa populaarseim ringhäälinguprogrammide edastamise viis, hõlmates 78% programmiedastustest televisiooniplatvormidele ning 87% tasulisest televisiooniteenuste edastamisest.³¹ Selle põhjuseks on tasuliste televisiooniplatvormide laialdane kasutamine. Isegi turgudel, kus tarbijatele on tasuta kättesaadavad mitmed kanalid, otsustatakse tihti tasulise kaabel-, IPTV³²- või satelliittelevisiooniteenuse kasuks.³³ Uuringu käigus analüüsiti muuhulgas Eesti operaatorite programmide edastamise viise ning leiti, et otseedastuse tehnoloogia teel jõuab Starmani kaudu vaatajateni 86,3%, STV kaudu 83% ning Telia kaudu 82,7% programmist.³⁴ Kokku edastati Eestis 2017. aasta seisuga 79,1% teleprogrammide otseedastuse tehnoloogia kaudu.³⁵

Bently ja Sherman defineerivad edastamist kui visuaalsete kujundite, helide või muu informatsiooni elektroonilist edastamist, mis on mõeldud avalikkusele suunamiseks või avalikkuse poolt vastuvõtmiseks ning mis ei hõlma edastamist interneti kaudu. See definitsioon hõlmab seega edastamise digitaal-, analoog-, maapealse ning satelliitside kaudu, aga välistab näiteks teose kättesaadavaks tegemise internetis.³⁶ Esmapilgul võrdlemisi laia mõistet piiravad

³¹ Society of Audiovisual Authors. Expert Survey Shows Direct Injection as the Principal Form of Broadcasting in Europe. 2017.

³² IPTV on digitaaltelevisiooni edastamise liik, milles televisioonisignaal liigub läbi interneti andmepakettidena telerisse internetiprotokolli ehk -reeglitiku alusel.

³³ Ambrose, R., lk 28.

³⁴ Samas, lk-d 31 ja 37. Tänapäevaks on Elisa ja Starman ühinenud.

³⁵ Samas, lk 41.

³⁶ Bently, L., Sherman, B., 2014, lk 160.

Bently ja Sherman veel kahe alternatiivse kriteeriumiga: edastatud sisu vastuvõtmine avalikkuse poolt peab toimuma kas 1) samaaegselt edastamisega või 2) edastaja poolt kindlaksmääratud ajal.³⁷

Berni konventsioon³⁸ ei defineeri edastamist ega otseedastust. Berni konventsiooni 1928. aasta Rooma akt viitas edastamisele (*broadcasting*) lakooniliselt kui „teoste avalikkusele edastamisele raadiolevi kaudu“. Berni konventsiooni artikli 11bis lg 1 p (i) sätestab seevastu autorite õiguse lubada teoste edastamist raadio või televisiooni vahendusel või avalikustamist mistahes vahendite abil, mis on mõeldud märkide, helide või kujundite kaablita levitamiseks. Küll aga on otseedastuse tehnoloogilist toimingut edastamise ja taasedastamise kontekstis Berni konventsiooni artikli 11bis mõistes satelliitide kontekstis arutatud. Tehnoloogia ja edastamisviiside arenedes, peamiselt satelliitide kasutuselevõtmisega on tekkinud küsimus, kas selline satelliidi vahendusel signaalide edastamine, mille tulemusena signaal ei jõua vahetult üldsuseni, vaid jõuab üldsuseni läbi vahepealse tehnilise punkti, on samuti kvalifitseeritav edastamiseks artikli 11bis lg 1 p (i) tähenduses. Arutelu tekkis seoses taolise satelliitide kasutamisega, mis kandis krüpteeritud ja seega üldsusele ligipääsmatu programmi sisaldava signaali levitajale. Levitaja dekrüpteeris signaali ning edastas programmi omakorda üldsusele.³⁹ Tänapäevase WIPO eelkäija BIRPI satelliitide töörühm nentis, et signaali saatmine satelliidile polnud mitte üldsusele edastamine, vaid signaali saatmine vahejaama. Seetõttu ei saanud see olla üldsusele suunamine artikli 11bis mõttes.⁴⁰ Selle käsitluse järgi on programmi edastajaks eelkõige signaali levitaja, kes programmi üldsusele suunab. Selle seisukoha järgi pidanuks õiguste omajad Berni konventsiooni artikli 11bis järgi esitama nõude asjakohase signaali levitaja vastu, mitte signaali satelliidini edastaja vastu.⁴¹ Taolise käsitluse mõju oleks autori hinnangul mõneti erinev KabSat 2 direktiivis sätestatust, mille järgi loetakse otseedastuse puhul toimunuks üks üldsusele suunamise toiming, milles osalevad nii ringhäälinguorganisatsioon kui ka levitaja vastavalt oma panusele.⁴² Õiguskirjanduses jõuti aga paindlikuma tõlgenduseni ning nenditi, et oluline on signaali satelliidini saatva ringhäälinguorganisatsiooni tahe programm üldsusele suunata ning kokkuvõttes edastab ringhäälinguorganisatsioon programmi Berni

³⁷ Samas.

³⁸ EL on vastavalt WIPO autoriõiguse lepingu artikli 1 lg-le 4 kohustatud järgima Berni konventsiooni artikleid. WIPO 20. detsembri 1996 WIPO autoriõiguse leping. – RT II 2006, 14, 39 16.07.2006.

16. märtsi 2000 nõukogu otsus, 2000/278/EÜ WIPO autoriõiguse lepingu ning WIPO esituste ja fonogrammide lepingu heakskiitmise kohta Euroopa Ühenduse nimel. – EÜT L 89, lk-d 6 ja 7.

³⁹ Ricketson, S., Ginsburg, J. C. *International Copyright and Neighbouring Rights. The Berne Convention and Beyond. Volume I.* Oxford: Oxford University Press 2005, lk 727.

⁴⁰ BIRPI. Working Group on Copyright Problems of Satellite Communications. Copyright 1968, 11, lk 230.

⁴¹ BIRPI. Copyright 1968, 11, lk 231-231. Ricketson, S., Ginsburg, J. C., Volume I, lk 727.

⁴² KabSat 2 direktiiv, põhjendus 20.

konventsiooni artikli 11bis mõttes.⁴³ Oluliseks peetakse eelkõige, et satelliidoperaatori tahe on signaal üldsusele suunata. Lewinski sõnul on see lähenemine kooskõlas Berni konventsiooni artikli 11bis lg 1 p (i) avara tõlgendusega, millest tuleneb, et edastamisega on tegemist ka juhul, kui signaal ei jõua vahetult üldsuseni, vaid jõuab üldsuseni läbi vahepealse tehnilise punkti.⁴⁴

Teine küsimus tekkis aga maapealse jaama rollist satelliidilt lähtuva signaali edastamisel: kas tegemist on uue üldsusele edastamise toiminguga? Ühe lahendusena soovitati, et taasedastamisel oleksid nii algne edastaja kui ka levitaja ühiselt vastutavad ühe ühtse üldsusele suunamise toimingu eest. Ringhäälinguorganisatsioon peaks vastutama seetõttu, et ta alustas edastamise toimingut, vaatamata asjaolule, et programm üldsuseni ei jõudnud, ning signaali levitaja seetõttu, et ta viib signaali edastamise toimingu lõpuni ehk suunab programmi üldsusele.⁴⁵ Lahendusena märgivad Ricketson ja Ginsburg kokkuvõtvalt, et Berni konventsioonis laialt sõnastatud „üldsusele edastamine“ võtab arvesse ka märkimisväärset kommunikatsioonitehnoloogia evolutsiooni.⁴⁶

Sarnase probleemini jõuti aga 1980ndatel, kui WIPO töörühmad analüüsisid kaabli kaudu taasedastamisega seotud autoriõiguste teostamise küsimusi. Analüüsi tulemusena nenditi, et kui ringhäälinguorganisatsioon edastab programmi satelliidi kaudu kaabellevioperaatorile, kes programmi alles kaabellevi kaudu üldsusele edastab, on tegemist vaid ühe üldsusele edastamise toiminguga.⁴⁷ Seejuures kerkis küsimus, kas üldsusele edastamiseks tuleks lugeda ka ringhäälinguorganisatsiooni tegevust signaali satelliidi kaudu kaabellevioperaatorile edastamisel, mille tulemusena programm veel üldsuseni ei jõua. Töörühma arvates tuleks selles osas hinnata, kas kogu üldsusele edastamise protsess on signaali kaabellevioperaatorile edastamise algushetkeks kindlaks määratud või sõltub see ringhäälinguorganisatsiooni või signaali levitaja hilisematest otsustest, kas ja kuidas programm üldsusele edastatakse.⁴⁸ Seega hõlmab Berni konventsiooni artikli 11bis lg (1) avar tõlgendus ka otseedastuse kaudu üldsusele edastamist kui ühte üldsusele edastamise viisi. Ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja

⁴³ Ricketson, S., Ginsburg, J. C., Volume I, lk 728.

⁴⁴ Lewinski, S. Information Society Directive. International Copyright Law and Policy. Oxford: Oxford University Press 2008, lk 149.

⁴⁵ WIPO. Audiovisual Works and Phonograms. Preparatory Document for and Report of the WIPO/Unesco Committee of Governmental Experts (Paris, June 2 to 6, 1986). Copyright 1968, 7–8, lk 235. Vt ka: Ricketson, S., Ginsburg, J. C., Volume I, lk 728.

⁴⁶ Ricketson, S., Ginsburg, J. C., Volume I, lk 729.

⁴⁷ WIPO. Annotated Principles of Protection of Authors, Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations in Connection with Distribution of Programs by Cable. Copyright 1984/4, lk 144.

⁴⁸ WIPO, Copyright, 1984/4, lk 144.

vastutuse osas näeb KabSat 2 direktiiv ette aga erisusi, kuivõrd õiguste omajate ees peaks vastutama ka levitaja.

Euroopa Kohus on lahendanud otseedastuse tehnoloogiat ning seonduvaid programmi üldsusele edastamise probleeme lahendis *SBS Belgium NV v SABAM*,⁴⁹ milles tõusetunud probleemid näitasid vajadust otseedastuse tehnoloogiaga seotud probleemide lahendamiseks. Lahendis hages KEO *SABAM* ringhäälinguorganisatsiooni *SBS*. *SBS* kasutas programmide üldsusele suunamiseks otseedastuse tehnoloogiat, saates enda signaali suletud ühenduse kaudu levitajatele, kes edastasid programmi tasu eest oma abonentidele.⁵⁰ *SABAM* väitis, et *SBS* tegeleb ringhäälinguorganisatsioonina üldsusele suunamisega infoühiskonna direktiivi artikli 3 mõttes. *SBS* väitis, et üldsusele edastamisega autoriõiguste mõttes tegelevad üksnes edasimüüjad. Selles lahendis viitas Euroopa Kohus väljakujunenud praktikale, mille kohaselt on mõistes „üldsusele suunamine” ühendatud kaks kumulatiivset elementi ehk teose „suunamise toiming” ja teose suunamine „üldsusele”.⁵¹ Kohus leidis, et *SBS*-i toiming on küll suunamise toiming, aga signaali saatmine levitajateni ei toimu üldsusele.⁵² Kohtu hinnangul tegeleb *SBS* sellises olukorras üldsusele edastamisega vaid juhul, kui levitajad pakuvad üksnes tehnilisi vahendeid programmi edastamiseks. Kohus leidis, et levitajate teenus pole ainult tehnilist laadi, sest levitajate kliendid maksavad mitte tehnilise teenuse, vaid ligipääsu eest programmidele.⁵³ Tekkis olukord, kus ringhäälinguorganisatsioon ja levitaja osalesid mõlemad otseedastamise üksiktoimingus, aga loa selle eest pidanuks saama õiguste omajatelt levitaja. See asetab ebaproportsionaalselt suure vastutuse levitajale, sest üldjuhul on üldsusele edastamisest on huvitatud nii ringhäälinguorganisatsioon kui ka levitaja.

Euroopa Parlament juhtis KabSat direktiivi reformi puhul tähelepanu kasvavale nõudlusele erinevate edastusviiside järele, nende hulgas ka otseedastusele.⁵⁴ Parlamendi ettepanekul lisati KabSat 2 direktiivi otseedastuse mõiste ning seda reguleerivad sätted, mida põhjendati vajadusega tagada õiguskindlus ning säilitada õiguste omajate kõrgetasemeline kaitse.⁵⁵

⁴⁹ C-325/14 *SBS Belgium NV v SABAM*.

⁵⁰ Samas, p-d 5–7.

⁵¹ Samas, p 15.

⁵² Samas, p-d 17 ja 18.

⁵³ Samas, p-d 30 ja 31.

⁵⁴ Euroopa Parlamendi 28. märtsi 2019. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse eeskirjad ringhäälinguorganisatsioonide teatavate veebiülekannete ning televisiooni- ja raadiosaadete taasedastamise suhtes kohaldatavate autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste teostamise kohta (COM(2016)0594 – C80384/2016 – 2016/0284(COD)), p 2.

⁵⁵ Euroopa Parlamendi 28. märtsi 2019. aasta seadusandlik resolutsioon, p 20. Euroopa Parlamendi muudatusettepanekuna sõnastatud otseedastust puudutavad sätted tegid esialgsel kujul mitmes kohas viiteid Berni konventsiooni mõistetele.

KabSat 2 direktiivi artikli 2 p-s 4 on „otseedastus“ defineeritud kui tehniline protsess, mille käigus ringhäälinguorganisatsioon edastab oma programmi sisaldavaid signaale muudele organisatsioonidele kui ringhäälinguorganisatsioonid sellisel viisil, et programmi sisaldavad signaalid ei ole edastamise ajal üldsuse jaoks ligipääsetavad. KabSat 2 direktiivi artikli 2 p-s 4 kirjeldatud otseedastuse tehnilise lahenduse definitsiooni eeldused on seega, et 1) ringhäälinguorganisatsioon edastab signaalis oma programmi ning 2) signaali edastamise tehnilise toimingu vältel ei ole programmi sisaldavad signaalid üldsuse jaoks ligipääsetavad.

KabSat 2 direktiivi artikli 8 lg 1 lisab, et kui ringhäälinguorganisatsioon edastab oma programmi sisaldavaid signaale otseedastuse kaudu signaali levitajale, ilma et see ringhäälinguorganisatsioon edastaks ühtlasi neid programme sisaldavaid signaale otse üldsusele, ning signaali levitaja edastab need programmi sisaldavad signaalid üldsusele, loetakse seda ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitajat osalevaks üldsusele suunamise üksiktoimingus, milleks nad peavad saama õiguste omajatelt loa. KabSat 2 artikli 8 lg 1 otseedastamise sätete kohaldamiseks peaks levitaja puhul olema seega tegemist ringhäälinguorganisatsiooni suhtes muu organisatsiooniga.⁵⁶

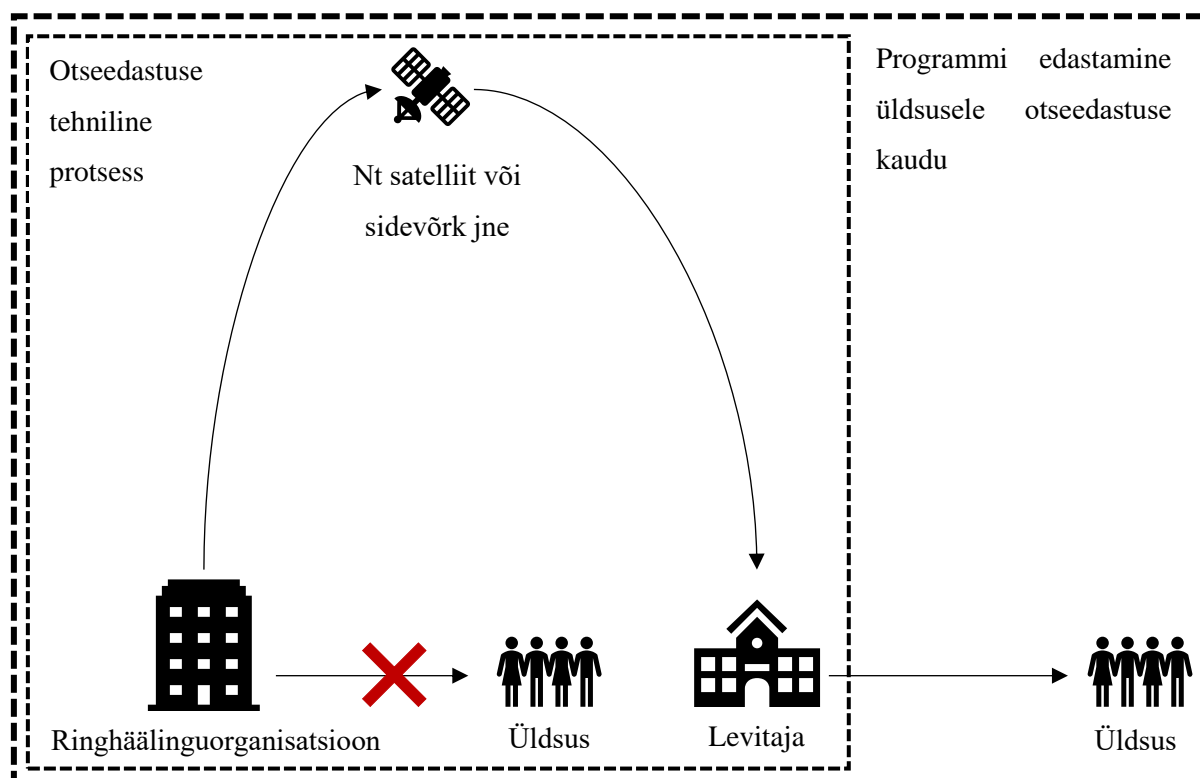
KabSat 2 direktiivi artikli 8 lg 1 järgi on üldsusele otseedastamine seega kaheastmeline protsess, mis hõlmab endas otseedastuse tehnoloogia kasutamist:

- 1) esmalt edastab ringhäälinguorganisatsioon programmi kandva signaali levitajale ilma, et signaal üldsusele ligipääsetavaks muutuks (otseedastuse tehniline protsess KabSat 2 direktiivi artikli 2 p 4 järgi);
- 2) teiseks edastab signaali vastuvõtja ja levitaja signaalis sisalduvad programmid üldsusele.

KabSat 2 direktiiv eristab seega otseedastuse tehnoloogilist protsessi ja otseedastuse tehnoloogia abil programmi üldsusele suunamist ehk autoriõiguslikku varalist õigust. Levitaja edastamise toiming peab seejuures olemas ringhäälinguorganisatsiooni toiminguga samaaegne, muutumatu ja täielik.⁵⁷

⁵⁶ Euroopa Parlamendi alguses ettepanekus oli signaali levitaja defineeritud kui levitaja, kes on Berni konventsiooni kohaselt ringhäälinguorganisatsiooni suhtes kolmas isik või muu organisatsioon. Tõenäoliselt peeti silmas Berni konventsiooni artikli 11bis lg 1 p-s (ii) taasedastamise olukorras kirjeldatud algse avalikustamise organisatsioonist erinevat organisatsiooni. Vt: Euroopa Parlament. Report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council laying down rules on the exercise of copyright and related rights applicable to certain online transmissions of broadcasting organisations and retransmissions of television and radio programmes (COM(2016)0594 – C8-0384/2016 – 2016/0284(COD)), lk-d 18, 24 ja 29.

⁵⁷ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 2.

Joonis 2: Lihtsustatud programmi otseedastuse kaudu üldsusele edastamise protsess

Autoriõiguses tunnustatakse üldist üldsusele suunamise (*communication to the public*) õigust, õigust autoriõigustega kaitstud objekte üldsusele kättesaadavaks teha (*making available to the public*) ning neid ringhäälingu kaudu edastada (*broadcasting*).⁵⁸ Bently ja Shermani käsitluse järgi on teatud ühistest omadustest tulenevalt tegemist õiguste perekonnaga⁵⁹, mille olemuselt sarnastele, kuid siiski teatavate erisustega olukordadele kohalduvad ka erireeglid. Seejuures on

⁵⁸ 22. mai 2001 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. – EÜT L 167, 22.6.2001, lk 10–19, artikkel 3 lg 1.

Autor kasutab käesolevas töös vastavaid autori varalisi õiguseid tähistavaid mõisteid „üldsusele suunamine“ (*communication to the public*), „üldsusele kättesaadavaks tegemine“ (*making available to the public*) ja „üldsusele edastamine“ (*transmission/broadcasting to the public*).

Mõistete „edastamine“ või „edastamise toiming“ all peetakse käesolevas töös silmas tehnilist toimingut (st mitte autori varalist õigust) millega tehakse teos kellelegi ligipääsetavaks (kes ei pruugi olla üldsus). Mõistete „otseedastuse kaudu üldsusele edastamine“ ja „üldsusele otseedastamine“ all peetakse silmas otseedastuse tehnoloogia abil programmi üldsuseni viimist (st autori varalist õigust), mõistete „otseedastuse protsess“ või „otseedastuse tehnoloogiline protsess“ all peetakse silmas otseedastuse tehnoloogia kasutamist, millega tehakse signaal kellelegi kättesaadavaks (mis ei pea peädima signaali üldsuseni jõudmisega).

Käesolevas töös kasutatuna võib „edastamine“ toimuda nii kaabli kui ka kaablita ühenduse kaudu. Kehtivas AutÕS-s on teatav selgusetus edastamise mõiste osas (st kas üldsusele edastamine võib toimuda ka kaablita, vt: Seletuskiri autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu juurde, 2014, lk 44 jj).

⁵⁹ Berni konventsiooni järgi kuulub autoritele 3 liiki õigusi, mis pole seotud teose füüsiliste koopiatega: 1) õigus teose avalikule esitamisele; 2) õigus teose edastamisele (ja taasedastamisele) ning 3) õigus teose üldsusele suunamisele (kaabliga ja kaablita edastus). WIPO autoriõiguse leping lisab kataloogi neljandana õiguse teose üldsusele kättesaadavaks tegemiseks, mis infoühiskonna direktiivi artikli 3 lg 1 kohaselt kuulub suunamisõiguse alla.

üldsusele suunamise (*communication to the public*) mõiste selles õiguste perekonnas teistest laiapõhjalisem ja avatum.⁶⁰

Käesolevas töös on oluline vahetegu üldsusele kättesaadavaks tegemise ning üldsusele edastamise osas. Üldsusele kättesaadavaks tegemine on tehnoloogiliselt neutraalne ning võib toimuda nii kaabel- kui ka kaablita ühenduse kaudu. Otsustav vahetegu kättesaadavaks tegemise ja edastamise vahel on seejuures asjaolu, et kättesaadavaks tegemise korral valib kasutaja koha ja aja, mil teost n-õ kasutada või tarbida. Edastamise korral on teos kättesaadav samaaegselt programmi edastamisega.⁶¹ Kättesaadavaks tehakse näiteks taskuhäälingu kaudu raadioprogrammid, mis laetakse teenusepakkuja serverisse üles, võimaldades kuulajal endale meelepärast teost valitud ajal kuulata. Kättesaadavaks tegemisega ei ole seega tegu eelnevalt kindlaksmääratud ajal lineaarsete programmide edastamise puhul. Eelkõige hõlmab kättesaadavaks tegemine tellitava teenuse (*on-demand*) pakkumist, näiteks tellitava audiovisuaalteenuse (*video-on-demand*) pakkumist, mille puhul tehakse teos vaatajale või kuulajale kättesaadavaks n-õ tellimusel ehk kasutajale sobival ajal ja kohas.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2001/29/EÜ⁶² (infoühiskonna direktiiv) artikli 3 lg 1 järgi on autoritel ainuõigus lubada või keelata oma teoste suunamist üldsusele kaabel- või kaablita sidevahendite kaudu. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/115/EÜ⁶³ (rendidirektiiv) artikli 8 lg 1 näeb teatud juhtudel esitajatele ette ainuõiguse lubada või keelata oma esituste edastamine ringhäälingus ning artikli 8 lg 2 näeb ette, et esitajad ja fonogrammitootjad peavad üldsusele suunamise eest saama õiglast tasu.⁶⁴ KabSat 2 direktiivi artikli 8 lg 1 järgi peavad ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitajad saama üldsusele otseedastamiseks õiguste omajatelt loa.

AutÕS § 10 lg 1 järgi loetakse teos üldsusele suunatuks, kui see on avalikult esitatud, üldsusele näidatud, edastatud, taasedastatud, üldsusele kättesaadavaks tehtud või muul viisil üldsusele

⁶⁰ Bently, L., Sherman, B., 2014, lk 159.

⁶¹ Lewinski, S., Walter, M. European Copyright Law. A Commentary. Oxford: Oxford University Press 2010, lk 984.

⁶² 22. mai 2001 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. – EÜT L 167, 22.6.2001, lk 10–19.

⁶³ 12. detsembri 2006 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/115/EÜ, rentimis- ja laenutamissoiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas. – ELT L 376, 27.12.2006, lk 28–35 (rendidirektiiv).

⁶⁴ Seega on autoritel infoühiskonna direktiivi artikli 3 lg 1 kohaselt preventiivset laadi õigus, mis võimaldab neil teose üldsusele edastamise keelamiseks astuda oma teose võimalike kasutajate ja kasutajate kavatsetava üldsusele edastamise vahele. Seevastu on esitajatel ja fonogrammitootjatel rendidirektiivi artikli 8 lg 2 alusel hüvitise saamise õigus, mida neil on võimalik teostada alles pärast seda, kui kasutaja kasutab või on kasutanud kommertseesmärkidel avaldatud fonogrammi või sellise fonogrammi reproduktsiooni üldsusele edastamiseks. Vt ka: EKo C-117/15, *Reha Training Gesellschaft für Sport- und Unfallrehabilitation mbH v Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte (GEMA)*, ECLI:EU:C:2016:379.

suunatud mis tahes tehnilise vahendi või protsessi vahendusel. AutÕS § 10 lg 5 järgi loetakse teos loetakse edastatuks, kui see on edastatud kaablita edastamise teel. Infoühiskonna direktiivi artikli 3 lg-le 1 vastab AutÕS-s § 13 lg 1 p 9, mille järgi on üldsusele edastamine teose raadio, televisiooni või satelliidi kaudu või muude tehnikavahendite vahendusel üldsusele suunamine välja arvatud AutÕS § 13 lg 1 p 9¹ nimetatud viisil. AutÕS § 13 lg 1 p 9¹ järgi loetakse teos üldsusele kättesaadavaks kui isikud saavad teoseid kasutada nende poolt individuaalselt valitud kohas ja ajal (õigus teose üldsusele kättesaadavaks tegemisele ehk *making available to the public*). Autor on selgitanud, et levitaja üldsusele otseedastamise toiming peab olema ringhäälingu toiminguga samaaegne, muutumatu ja täielik. Seega pole teoste kättesaadavaks tegemise puhul tegemist üldsusele otseedastamisega.

Oluline on märkida, et AutÕS § 13 lg 1 p 9 sätestab autori õiguse lubada ja keelata edastada teos raadio, televisiooni ja satelliidi kaudu ning taasedastada kaabellevivõrgu kaudu, samuti suunata teos üldsusele muude tehnikavahendite vahendusel, välistades samal ajal definitsioonist õiguse teose üldsusele kättesaadavaks tegemise. Seega tekib ebakõla, kui üldsätte AutÕS § 10 lg 5 järgi loetakse teos edastatuks kaablita edastamise teel, aga AutÕS § 13 lg 1 p 9 hõlmab edastamise mõistes ka edastamise kaabellevivõrgu ning muude tehnikavahendite kaudu.⁶⁵ Autor toetab intellektuaalse omandi kodifitseerimise tööühma ettepanekut paigutada õigusselguse tagamiseks AutÕS-s üldsusele suunamise ja edastamise õigused eraldi paragrahvide alla.⁶⁶ Autor teeb ettepaneku muuta kehtivas seaduses AutÕS § 13 lg 1 p 9 sätestatud autori varalise õiguse termin järgnevalt „õigus teose üldsusele suunamisele“.

Euroopa Liidu õiguskorra ühtsust ja järjepidevust arvestades on Euroopa Kohus selgitanud, et ühes intellektuaalomandit puudutavas direktiivis kasutatud mõistete tõlgendamisel tuleb silmas pidada ka teisi intellektuaalomandit käsitlevaid direktiive.⁶⁷ Näiteks on Kohus KabSat direktiivi mõisteid tõlgendanud kooskõlas infoühiskonna direktiiviga, mistõttu tuleks seda põhimõtet järgida ka KabSat 2 direktiivi tõlgendamisel.⁶⁸ Euroopa Kohus on samuti selgitanud, et

⁶⁵ K. Nemvalts on asunud magistritöös seisukohale, et taoline olukord on tõenäoliselt tulenenud asjaolust, et üldsätete (st AutÕS § 10) puhul on lähtunud rahvusvaheliste konventsioonide määratlustest teose edastamisele ja selle ulatusele ning AutÕS § 13 lg 1 p 9 juures on jäänud Eesti piires seni kasutatud määratluste juurde, et vältida segadusi olemasolevate lepingute tõlgendamisel ja uute sõlmimisel. Nemvalts, K. Autori reprodutseerimis-, levitamise- ja üldsusele suunamise õigus ja nende piirangud infoühiskonnas. Magistritöö. Tallinn: Tartu Ülikool 2010, lk 54-55.

⁶⁶ Ricketson ja Ginsburg on näiteks selgitanud, et Berni konventsiooni mõistetena on traditsiooniline üldsusele edastamine (*broadcasting*) eraldiseisev üldsusele suunamisest. Vt: Ricketson, S., Ginsburg, J. C., Volume I, lk 730. Seletuskiri autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu juurde, 2014, lk 44 jj.

⁶⁷ EKo C-431/09 ja C-432/09, *Airfield NV, Canal Digitaal BV v Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (Sabam)*, ECLI:EU:C:2011:648, p 44. C-117/15, *Reha Training*, p 28.

⁶⁸ Näiteks on Euroopa Kohus selgitanud, et infoühiskonna direktiivi ja rendidirektiivis kasutatud üldsusele suunamise mõistetele tuleb omistada sama tähendus, vt: C-117/15, *Reha Training*, p-d 29 ja 33. Euroopa Parlamendi esialgne KabSat 2 direktiivi muudatuse ettepanek viitas otseedastuse kaudu üldsusele edastamisel

üldsusele suunamise mõiste eeldab juhtumipõhist hindamist ning hinnangu andmisel tuleb arvesse võtta mitmeid kriteeriume. Kuna need kriteeriumid võivad konkreetsetes olukordades esineda väga erineva intensiivsusega, tuleb neid kohaldada nii eraldi kui ka suhestatuna teistesse kriteeriumidesse.⁶⁹ Teose üldsusele suunamise kindlakstegemisel on Euroopa Kohus kahe vajaliku kumulatiivse tingimusena eristanud „suunamise toimingut” ja teose suunamist „üldsusele”.⁷⁰ Autor analüüsib järgnevalt otseedastuse kaudu üldsusele edastamise toimingut Euroopa Kohtu praktika tingimustele tuginedes.

1.1.2 Edastamise toiming

Üldsusele suunamise, sealhulgas üldsusele edastamise üks tingimus on seega edastamise toiming. Edastamine on lihtsustatult kommunikatsiooniteenuse osutamine. Edastamine ise pole autoriõiguste kaitse objektiks. Kaitstud on teosed ja sisu, mida signaalide kaudu edastatakse.

Infoühiskonna direktiivi põhjenduste järgi peaks üldsusele suunamine hõlmama teose igasugust suunamist või vahendamist üldsusele kaabli või kaablita vahendite, kaasa arvatud ringhäälingu kaudu.⁷¹ Euroopa Kohus on selgitanud, et infoühiskonna direktiivi artikli 3 lg-st 1 tulenevast suunamise mõistest tuleb „aru saada laias tähenduses, nii et sellega peetakse silmas kaitstud teoste igasugust ülekandmist, sõltumata kasutatud tehnilisest vahendist või protsessist”.⁷² Ringhäälinguprogrammi otseedastuse kaudu üldsusele edastamise puhul on edastamise toiming üldsusele suunamisest kitsam ning mahub eelnevalt nimetatud laiapõhjalise kaitse alla.

Euroopa Kohus rõhutanud, et toimingute tegemine eeldab toimingute tegija määravat rolli ja sekkumise tahtlikkust. Määrav roll tähistab sekkumist edastamise toimingusse, ilma milleta üldsus teosele ligi ei pääseks.⁷³ Tahtlik tegevus tähendab edastamise toimingute tagajärgedest

samuti infoühiskonna direktiivi artiklile 3. Euroopa Parlament. Report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council laying down rules on the exercise of copyright and related rights applicable to certain online transmissions of broadcasting organisations and retransmissions of television and radio programmes (COM(2016)0594 – C8-0384/2016 – 2016/0284(COD)), muudatusettepanekud 15, 27 ja 34.

⁶⁹ EKo C-162/10, *Phonographic Performance (Ireland) Limited v Iirimaa*, ECLI:EU:C:2012:141, p 29-30. EKo C-117/15, *Reha Training*, p 35. EKo C-160/15, *GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International Inc., Britt Geertruida Dekker*, ECLI:EU:C:2016:644, p 34. EKo C-161/17, *Land Nordrhein-Westfalen v Dirk Renckhoff*, ECLI:EU:C:2018:634, p 19.

⁷⁰ C-325/14 *SBS Belgium NV v SABAM*, p 15. EKo C-527/15, *Stichting Brein v Jack Frederik Wullems (Filmspeler)*, ECLI:EU:C:2017:300, p 29. EKo C-610/15, *Stichting Brein v Ziggo BV, XS4All Internet BV*, ECLI:EU:C:2017:456, p 24. C-117/15, *Reha Training*, p 37. EKo C-753/18, *Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå u.p.a. (Stim), Svenska artisters och musikers intresseorganisation ek. för. (SAMI) v Fleetmanager Sweden AB, Nordisk Biluthyrning AB*, ECLI:EU:C:2020:4, p 21.

⁷¹ Infoühiskonna direktiiv, p. 23.

⁷² EKo C-403/08 ja C-429/08, *FA Premier League Ltd et al v Media Protection Services Ltd*. ECLI:EU:C:2011:631, p. 193.

⁷³ C-117/15, *Reha Training*, p-d 46. C-403/08 ja C-429/08, *Premier League*, p 195.

täielikult teadlikku tegutsemist.⁷⁴ Niisiis on üldsusele suunamise üheks osaks tahtlik ning teadlik toiming, mille tulemusel on üldsuse hulka kuuluvatel isikutel võimalus teostele juurde pääseda. Euroopa Kohus on leidnud, et publi-, hotelli- või sanatooriumipidajad tegelevad üldsusele suunamisega, kui nad kannavad oma klientidele teoseid sihilikult üle, vahendades tahtlikult ringhäälingusignaali oma ettevõttesse paigaldatud tele- või raadioseadmete abil. Näiteks lahendis *SGAE vs Rafael Hoteles* selgitas kohus, et majutusettevõtte sekkus oma tegevuse tagajärgedest täielikult teadlikuna asjaomasesse saate edastamise protsessi, võimaldades oma majutusasutuse klientidele teostele ligipääsu.⁷⁵ Asjas *Premier League* tões kohus, et publi omanik tegeleb üldsusele suunamisega, kui ta näitab teoseid teleekraani ja kõlarite abil pubis viibivatele klientidele.⁷⁶ Muuhulgas on Euroopa Kohus lugenud üldsusele suunamiseks taastusravikeskusesse paigaldatud televiisorite kaudu telesaadete edastamise ettevõtte klientidele.⁷⁷

Otseedastuse kaudu üldsusele edastamise puhul on oluline aga asjaolu, et nimetatud toimingute teevad ringhäälinguorganisatsioon ja signaali levitaja koos ehk ilma kummagi poole sekkumiseta ei toimu ka edastamise toimingut. Signaali edastamise toiming otseedastuse kaudu üldsusele edastamise protsessis hõlmab endas KabSat 2 direktiivi artikli 8 lg-s 1 sätestatud protsessi mõlemat astet, mis eeldab kahe iseseisva organisatsiooni ehk ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja osalemist otseedastuse protsessis. Kui ringhäälinguorganisatsioon ja signaali levitaja osalevad otseedastuse kaudu programmi üldsusele edastamine kaheastmelises protsessis, nagu on selgitatud KabSat 2 direktiivi artiklis 8 lg 1, on selge, et nad viivad toime teadliku ja tahtliku üldsusele suunamise toimingu. Ringhäälinguorganisatsioon ja levitaja sekkuvad mõlemad edastamise protsessi, olles teadlikud edastamise toimingu tagajärgedest ehk sellest, et programm suunatakse üldsusele.

Järgnevalt analüüsib autor, millistel tingimustel loetakse selliste otseedastuse kaudu üldsusele edastamise toimingut ringhäälinguorganisatsiooni üldusele edastamiseks ning millal ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja ühiseks otseedastuse toiminguks (*pure direct injection*). Nimelt selgitatakse KabSat 2 direktiivi põhjendustes, et kui signaali levitajad pakuvad ringhäälinguorganisatsioonidele otseedastuse kaudu üldsusele edastamisel üksnes tehnilisi vahendeid Euroopa Liidu Kohtu praktika tähenduses, et ülekannete vastuvõtmist tagada või

⁷⁴ C-753/18, *Fleetmanager*, p 32. C-527/15, *Filmspeler*, p 31. C-610/15, *Ziggo*, p 26. EKo C-306/05 *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) v Rafael Hoteles SA*, ECLI:EU:C:2006:764, p 31.

⁷⁵ C-306/05 *SGAE v Rafael Hoteles*, p 42.

⁷⁶ C-403/08 ja C-429/08, *Premier League*, p-d 195-196.

⁷⁷ C-117/15, *Reha Training*, p 55.

parandada, ei tohiks signaali levitajaid käsitada üldsusele suunamise toimingus osalevana.⁷⁸ Sama põhimõtet on väljendatud Berni konventsioonis ja WIPO autoriõiguse lepingus, mille tõlgendamisel ei tohiks üksnes füüsiliste vahendite või rajatiste pakkumine iseenesest tähendada üldsusele suunamist.⁷⁹

Eelnevaga on kooskõlas infoühiskonna direktiivi põhjendus 27, mille järgi ei käsitleta üldsusele suunamisena üksnes füüsiliste abivahendite pakkumist, mis võimaldavad suunamist. Levitaja pakub pelgalt tehnilisi vahendeid siis, kui tema osalemine piirdub üksnes niisuguste tehniliste abivahendite pakkumisega, mille eesmärk on kõnealust edastamist võimaldada või teostada, näiteks programmi vastuvõtmise levialas esmase edastamise tagamiseks või parandamiseks.⁸⁰ Näiteks on Euroopa Kohus leidnud, et majutusettevõtte omanik tegeleb üldsusele suunamisega, kui ta televiisorite abil võimaldab oma klientidele juurdepääsu ülekantud teostele, sest see on toiming, ilma milleta hotelli kliendid ei saa edastatud teoseid jälgida.⁸¹ Lahendis *TVCatchup* leidis kohus, et pelgalt tehnilise vahendi pakkumisega pole tegemist olukorras, kus teenusepakkuja edastab ringhäälingu kaudu leviva signaali samaaegselt internetti.⁸² Pelgalt tehnilise vahendi pakkumine võib seisneda näiteks ringhäälinguorganisatsioonidelt signaalide vastuvõtmises, vajaduse korral nende dekodeerimises, nende uuesti krüpteerimises ning asjaomasele satelliidile saatmises. Kohtu arvates on sellise osalemise näol tegemist tavalise tehnilise tegevusega, mille käigus valmistatakse signaalid ette nende üleslüli (*uplink*) kaudu maalt satelliidile sisestamiseks. See on kohtu hinnangul sageli vajalik niisuguse andmeedastuse võimalikuks tegemiseks või lihtsustamiseks.⁸³

Näiteks võib autor hinnangul selliseks tehniliseks toiminguks lugeda Levira raadio ja teleprogrammi signaalide edastamise teenuseid, mida osutatakse ringhäälinguorganisatsioonidele. Eestis kasutatakse signaali vaatajate ja kuulajateni viimiseks Levira teenust, millega edastatakse raadio- ja telekanalid vabalevis tarbijatele.⁸⁴ Olemuselt on teenus ringhäälinguorganisatsioonidelt signaalide vastuvõtmine ja saatejaamade kaudu edastamine ehk tegemist on tehniliste vahendite pakkumisega, millega tagatakse originaaledastuse vastuvõtt levialas.

⁷⁸ KabSat 2 direktiiv, p 20.

⁷⁹ Ricketson, S., Ginsburg, J. C., Volume I, lk 745.

⁸⁰ EKo C-607/11, *TVCatchup*, p-d 28 ja 29. C-431/09 ja C-432/09, *Airfield*, p-d 74 ja 79. C-403/08 ja C-429/08, *Premier League*, p 194.

⁸¹ C-306/05, *SGAE v Rafael Hoteles*, p 42.

⁸² C-607/11, *TVCatchup*, p-d 28-30.

⁸³ C-431/09 ja C-432/09, *Airfield*, p-d 60 ja 61.

⁸⁴ AS Levira. Meie lugu. - <https://levira.com/levira/meie-lugu-2/> (14.04.2020).

Kohus on selgitanud, et üldsusele suunamisel pole tähtsusetu ka tulu saamise eesmärki.⁸⁵ Tulu saamise kontekstis võib olla asjakohane seejuures konkreetse üldsuse vastuvõtlikkus edastamisele, et hinnata, kas tegemist on üldsusele suunamisega.⁸⁶ Euroopa Kohus on otseedastuse kaudu üldsusele edastamise kontekstis selgitanud, et oluline on, kas tarbijad maksavad tasu ringhäälinguorganisatsioonile või levitajale ning kas tasu tuleb maksta tehniliste teenuste või juurdepääsu eest edastatud teostele.⁸⁷ Kui levitaja kogub tasu eest uude audiovisuaalsesse tootesse kokku mitme erineva ringhäälinguorganisatsiooni edastuse, pole näiteks tõenäoliselt tegemist pelgalt tehnilise vahendi pakkumisega.⁸⁸ Sellisel juhul tasub tõenäoliselt tarbija levitajale mitte pelgalt tehniliste teenuste eest, vaid ligipääsu eest paketi sisule ehk mitme erineva ringhäälinguorganisatsiooni programmile. See on argument, mis viitab, et levitaja ei paku ringhäälinguorganisatsioonile üksnes tehnilist vahendit. Kui tarbija tasub ligipääsu eest programmi sisule aga ringhäälinguorganisatsioonile, on alust arvata, et levitaja pakub üksnes tehnilisi vahendeid ning üldsusele suunajaks tuleks lugeda ringhäälinguorganisatsioon.

Tehnilise vahendi pakkumise hindamisel võiks autori hinnangul arvesse võtta ka Euroopa Kohtu selgitusi selle osas, kas suunamine toimub valitud sihtrühmale või "tabab" edastus neid juhuslikult. Tuleb hinnata, kas sihtrühm on ühel või teisel moel toimingute suhtes vastuvõtlik.⁸⁹ Näiteks on Euroopa Kohus leidnud, et üldsusele suunamisega pole tegemist olukorras, kus hambaravikabinetis edastatakse patsientidele tasuta raadio teel edasi muusikat, sest patsientideni jõuab edastus nende tahtest sõltumata ning suunamine ei toimu tulu saamise eesmärgil.⁹⁰ Näiteks tuleks eristada, kas signaali levitaja edastab programmi konkreetselt enda abonentidele või osutab teenust ringhäälinguorganisatsioonile, näiteks signaali edastamise vabalevis tagamiseks, mil programm ei ole suunatud konkreetsete levitaja klientidele.

Seega tuleb levitaja üksnes tehnilise vahendi pakkumisel käsitleda edastamise toimingut Euroopa Kohtu hinnangul ringhäälinguorganisatsiooni üheainsa ning jagamatu üldsusele suunamisena.⁹¹ Olgugi, et ringhäälinguorganisatsioon ja levitaja edastavad sellisel viisil üldsusele otseedastuse tehnoloogilise protsessi kaudu, tuleks ainsaks üldsusele suunajaks

⁸⁵ C-527/15, *Fleetmanager*, p 34. C-607/11, *TVCatchup*, p 42. EKo C-160/15, *GS Media*, p 38. C-117/15, *Reha Training*, p-d 49-51.

⁸⁶ C-117/15, *Reha Training*, p 50.

⁸⁷ C-431/09 ja C-432/09, *Airfield*, p-d 80 ja 81.

⁸⁸ C-325/14, *SBS Belgium NV v SABAM*, p 30. C-431/09 ja C-432/09, *Airfield*, p 80.

⁸⁹ C-135/10, *Società Consortile Fonografici (SCF) v Marco Del Corso, Procuratore generale della Repubblica*, ECLI:EU:C:2012:140, p 91. C-753/18, *Fleetmanager*, p 35.

⁹⁰ C-135/10 *SCF*, p-d 97 ja 102. Samuti hindas kohus lahendis muid aspekte, nagu näiteks patsientide enamasti stabiilne koosseis ja väike arv. Üldsuse mõistet on autor käsitlenud järgnevas alapeatükis.

⁹¹ C-431/09 ja C-432/09 *Airfield*, p-d 61 ja 69.

lageda ringhäälinguorganisatsioon ning levitaja ei pea KabSat 2 direktiivi artikli 8 lg-st 1 järgi õiguste omajatelt luba saama. Loa peab saama ringhäälinguorganisatsioon. Kui levitaja teenused pole otseedastuse kaudu üldsusele edastamise protsessis üksnes tehnilised, peavad KabSat 2 direktiivi artikli 8 lg 1 järgi õiguste omajatelt loa saama nii ringhäälinguorganisatsioon kui ka levitaja.

1.1.3 Edastamine üldsusele

Teise kumulatiivse tingimusena peab teose otseedastus toimuma üldsusele. Selleks, et kaitstud teose edastamine oleks hõlmatud mõistega „üldsusele edastamine“, peab see edastamine olema suunatud „üldsusele“ või toimuma varasemast erineva tehnilise vahendi abil.⁹² Nimelt hõlmab õigus teoseid üldsusele suunata teose igasugust edastamist või taasedastamist üldsusele, kes ei viibi teose esitamise paigas. Samuti ei ammendu teose üldsusele suunamise toiminguga lubamisega õigus lubada või keelata teoste muud üldsusele edastamist spetsiifilise tehnilise lahenduse kaudu.⁹³

Õiguskirjanduses on valdav seisukoht, mille kohaselt eristatakse „üldsust“ erasfäärist. Seejuures peetakse üldsuseks kõiki isikuid väljaspool perekonda ning lähemat tutvusringkonda.⁹⁴ Euroopa Kohus on pidanud „üldsuse“ mõistet Euroopa Liidu õiguse autonoomseks mõisteks, viidates, et üldsuse mõistet tuleb sätte konteksti ja eesmärki silmas pidades kogu ühenduses iseseisvalt ja ühetaoliselt tõlgendada.⁹⁵ „Üldsuse“ mõiste viitab määratlemata suurusega potentsiaalsele sihtrühmale ning eeldab peale selle ka piisavalt suurt arvu isikuid.⁹⁶ Viitamine potentsiaalsetele kuulajatele märgib ka asjaolu, et pole vajalik teose samaaegne tajumine üldsuse liikmete poolt.⁹⁷ Seejuures ei saa üldsuseks olla piiratud hulk isikuid, kes saaksid näiteks signaale satelliidilt vastu võtta üksnes professionaalsete vahendite abil.⁹⁸ Sellest järeldub, et kindlasti pole tegemist edastamisega üldsusele KabSat 2 direktiivi artikli 2 lg-s 2 kirjeldatud olukorras ehk kui ringhäälinguorganisatsioon edastab programmi kandva signaali levitajale ilma, et signaal üldsusele ligipääsetavaks muutuks (otseedastuse tehniline protsess). Praktikas tähendab see sisuliselt olukorda, kus ringhäälinguorganisatsioon,

⁹² C-160/15, *GS Media*, p 37.

⁹³ Infoühiskonna direktiiv, põhjendus 23. C-607/11 *TVCatchup*, p 23.

⁹⁴ AutÕS § 10 lg 2 p 1. Nemvalts, K., 2010, lk 43.

⁹⁵ Bently, L., Sherman, B., 2014, lk 165. C-306/05 *SGAE v Rafael Hoteles*, p 31.

⁹⁶ C-117/15, *Reha Training*, p 41. C-325/14 *SBS Belgium NV v SABAM*, p 21. C-306/05 *SGAE v Rafael Hoteles*, p 37.

⁹⁷ Nemvalts, K., 2010, lk 43.

⁹⁸ EKo C-192/04, *Lagardère Active Broadcast, v Société pour la perception de la rémunération équitable (SPRE)*, ECLI:EU:C:2005:475, p 31.

näiteks ERR või TV3 edastab programme sisaldavad signaale levitajale, näiteks Levirale, Elisale või Teliale, ilma et potentsiaalsed televaatajad neile ligi pääseksid. Euroopa Kohtu hinnangul pole sellisel juhul mõistetavalt tegemist üldsusele suunamisega.⁹⁹ Seega ei saa autorid keelata otseedastuse tehnilist protsessi ning kaasnevate õiguste omajad ei saa nõuda hüvitist, mida neil on võimalik saada alles pärast teose kasutamist.¹⁰⁰ Programm loetakse otseedastuse kaudu edastatuks üldsusele alles siis, kui levitaja edastab programmi üldsusele, näiteks enda teenuse tellijatele.

Pole välistatud, et ringhäälinguorganisatsioon edastab signaali otseedastuse protsessi kaudu mitmele levitajale, mistõttu tekib küsimus, kas sellisel juhul on iga levitaja toiming edastamine „uuele üldsusele“. Ainuõiguse omajal on õigus lubada või keelata teose suunamine sellise uue üldsuseni, millega ta loa andmisel ei arvestanud.¹⁰¹ Euroopa Kohtu selgituste järgi ei tuleks seega lugeda uuele üldsusele edastamiseks olukorda, kus ringhäälinguorganisatsiooni esmast signaali võimendatakse nii, et selle levi parandatakse alal, kuhu teose suunamiseks on vastav õigus olemas. Kui programm edastatakse aga muule üldsusele, kui sellele, keda autor loa andmisel silmas pidas, tuleks lugeda edastamist uuele üldsusele. Näiteks on Euroopa Kohus selgitanud, et uue üldsusega on tegemist teleprogrammide suunamisel hotellitubadesse, sest õiguste omaja võttis arvesse üksnes otsesid kasutajaid ehk neid, kes eraviisiliselt või pereringis asjaomaseid saateid jälgivad.¹⁰² Lahendis on *Airfield* on Euroopa Kohus leidnud, et satelliittelevisiooniteenuse pakkuja võimaldab mitme erineva ringhäälinguorganisatsiooni programmi koondamisel ühte paketti uuel üldsusel teostele ligipääsu. Sellele järgnevalt muutis kohus aga öeldu sisutuks, lisades, et õiguste omajate luba pole vaja, kui õiguste omajad on ringhäälinguorganisatsiooniga kokku leppinud, et teoseid võib üldsusele suunata ka selle satelliittelevisiooni pakkuja vahendusel, ning tingimusel, et satelliittelevisiooni pakkuja ei suuna teoseid uuele üldsusele.¹⁰³

Olukorras, kus programmi on edastatud samas levialas olevatele isikutele on Euroopa Kohus „uue üldsuse“ kriteeriumi kõrvale jätnud ja hinnanud kas tegemist on üldsusele suunamisega uue tehnilise vahendi abil, milleks on eraldi luba vaja.¹⁰⁴ Näiteks edastas *TVCatchup* vabalevis

⁹⁹ C-325/14 *SBS Belgium NV v SABAM*, p 22.

¹⁰⁰ Autoritel infoühiskonna direktiivi artikli 3 lg 1 kohaselt preventiivset laadi õigus, mis võimaldab neil teose üldsusele edastamise keelamiseks astuda oma teose võimalike kasutajate ja kasutajate kavatsetava üldsusele edastamise vahele. Esitajatel ja fonogrammitootjatel on rendidirektiivi artikli 8 lg 2 alusel hüvitise saamise õigus, mida neil on võimalik teostada alles pärast seda, kui kasutaja kasutab või on kasutanud õiguste objekti kommertseesmärkidel.

¹⁰¹ C-306/05, *SGAE v Rafael Hoteles*, p-d 40 ja 41. C-161/17, *Dirk Renckhoff*, p 24. C-160/15, *GS Media*, p 37.

¹⁰² C-306/05, *SGAE v Rafael Hoteles*, p 41.

¹⁰³ C-431/09 ja C-432/09, *Airfield*, p-d 81-83.

¹⁰⁴ EKo C-265/16, *VCAST Limited v RTI SpA*, ECLI:EU:C:2017:913, p-d 48 ja 50. C-607/11, *TVCatchup*, p 39.

edastatud programmi interneti kaudu, kusjuures *TVCatchup* sihtgrupil oli õigus sama sisuga telesaadet vaadata oma teleritest.¹⁰⁵ Kohus selgitas, et sellises juhul peab olema edastamiseks konkreetse tehnilise vahendi kaudu asjaomane eraldi luba.¹⁰⁶ Paradoksaalsel kombel on Euroopa Kohus hiljem leidnud, et kui vabalevis leviv signaal viiakse kaabli kaudu isikuteni vabaleviga samal territooriumil, on õiguse omajad on seega ringhäälinguorganisatsioonile nende algseks edastamiseks luba andes juba kaabli kaudu signaali vastuvõtivate isikutega arvestatud. Seega ei saaks seda käsitleda uue üldsusena.¹⁰⁷ Õiguskirjanduses on väljendatud seisukohta, et tõenäoliselt kõrvaldab kohus üsna pea taolise eksliku kõrvalekalde varasemast praktikast.¹⁰⁸

On selge, et erineva tehniliste vahenditega on tegemist juhul, kui otseedastatakse samale üldsusele nii kaabli kui ka satelliidi kaudu. Selgusetus on aga selles, kas autoril on õigus lubada ja keelata mitme levitaja toiming sama tehnilise vahendi kaudu, mis toimub samas leviala. Näiteks on Euroopa Kohus leidnud, et foto kahel erineval veebilehel interneti kättesaadavaks tegemine toimub sama tehnilise vahendi kaudu.¹⁰⁹ Kas kahe erineva levitaja signaali üldsusele edastamise toimingut tuleks lugeda erinevateks „uuteks üldsusteks“, erinevate tehniliste vahendite kaudu edastamiseks või tuleks see üldsus lugeda autori esmase loaga hõlmatuks, kuivõrd leviala on sama?

Euroopa Kohtu kohati vastuoluline praktika sellele otsest vastu ei paku ning esmapilgul võiks järeldada, et kuna programm viiakse sama tehnikavahendi kaudu sama üldsuseni, ei tohiks tegu olla ka uue üldsusega. Berni konventsiooni taasedastamise sätete eesmärk on olnud anda autorile ainuõiguse lubada või keelata tema õiguse kasutamine, mis toimub iseseisva organisatsiooni poolt majandusliku tulu eesmärgil ning on seotud majandusliku väärtusega teose uue üldsuseni edastamisel.¹¹⁰ Infoühiskonna direktiivi artikli 3 lg 3 järgi ei lõpe üldsusele suunamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise toiminguga autori nimetatud õigused. Näiteks on Euroopa Kohus leidnud, et autori õigus keelata foto internetis üldsusele kättesaadavaks tegemine ei ammendu, kui autor on foto juba varasemalt internetis üldsusele vabalt kättesaadavaks teinud.¹¹¹ Kui lugeda autori õigus ammendunuks võtaks see õiguste omajatelt

¹⁰⁵ C-607/11, *TVCatchup*, p 37.

¹⁰⁶ C-607/11, *TVCatchup*, p 39.

¹⁰⁷ EKo C-138/16, *Staatlich genehmigte Gesellschaft der Autoren, Komponisten und Musikverleger registrierte Genossenschaft mbH (AKM) v Zürs.net Betriebs GmbH*, ECLI:EU:C:2017:218, p-d 28 ja 29.

¹⁰⁸ Bently, L., Sherman, B., 2018, lk 169.

¹⁰⁹ C-161/17, *Dirk Renckhoff*, p 25.

¹¹⁰ EKo C-293/98, *Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (Egeda) and Hostelería Asturiana SA (Hoasa)*, ECLI:EU:C:2000:66, p 24.

¹¹¹ C-161/17, *Dirk Renckhoff*, p-d 32 ja 33.

võimaluse nõuda oma teoste kasutamise eest nõuetekohast tasu.¹¹² Seega ei saa ammenduda ka autori õigus lubada või keelata teose üldsusele otseedastamine mitme levitaja kaudu, kes kasutavad sama tehnilist vahendit. Iga levitaja üldsusele otseedastamise toiming on uus, algsest loast sõltumatu üldsusele otseedastamine.¹¹³ Mitu levitajat võivad pakkuda sama sisuga programmi samas leviala, kuid olemuselt on see kahe erineva organisatsiooni toiming, mis seisneb õiguste objekti kasutamises tulu eesmärgil, isegi kui need kaks erinevat levitajat edastavad sama tehnilise vahendi kaudu samas levialas. Lisaks on tegelikkuses näiteks juurdepääsupiiranguga teenuse puhul tegemist edastamisega küll samas levialas (st sama territooriumi kliendid saavad sama programmi tellida mitmelt levitajalt), aga üldsus ehk erinevate levitajate kliendid on üldjuhul erinevad, sest edastamine toimub levitaja enda klientuurile.¹¹⁴ Seega tuleks tõlgendada erinevate levitajate otseedastamise toiminguid samas levialas kui toiminguid, mis vajavad autori eraldi lube.

Kokkuvõtlikult on autor eristanud KabSat 2 direktiivi artikli 2 p 4 ning artikli 8 lg 1 mõistes kahte üldsusele edastamise toimingut, mis toimub otseedastuse tehnoloogilist protsessi kasutades:

- 1) kui ringhäälinguorganisatsioon edastab oma programmi sisaldava signaali otseedastuse protsessi kaudu signaali levitajale, ilma et ringhäälinguorganisatsioon ise edastaks neid programme sisaldavaid signaale otse üldsusele, ning signaali levitaja edastab need programmi sisaldavad signaalid üldsusele, loetakse ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitajat osalevaks üldsusele suunamise üksiktoimingus. See on KabSat 2 direktiivi artikli 8 lg-s 1 nimetatud otseedastuse kaudu üldsusele edastamine, mida nimetatakse ka „puhtaks otseedastuseks“ (*pure direct injection*);
- 2) kui signaali levitaja pakub esimeses variandis kirjeldatud olukorras ringhäälinguorganisatsioonile üksnes tehnilisi vahendeid, ei käsitleta signaali levitajat üldsusele suunamise toimingus osalevana.¹¹⁵ Sellisel juhul loetakse KabSat 2 direktiivi põhjenduste järgi signaali üldsusele edastajaks ringhäälinguorganisatsioon.

¹¹² C-161/17, *Dirk Renckhoff*, p 34.

¹¹³ C-161/17, *Dirk Renckhoff*, p 44.

¹¹⁴ C-753/18, *Fleetmanager*, p 33.

¹¹⁵ KabSat 2 direktiivi põhjendus 20.

1.2 Otseedastamise piiritlemise kriteeriumid signaali levitaja taasedastamisest

1980ndateks oli paljudes Euroopa riikides arenenud välja kaabelsidevõrk, mis muutus meediavahendamise lahutamatuks osaks.¹¹⁶ Täna moodustab taasedastamise tehnoloogia märkimisväärse osa Euroopa raadio- ja televisioonitehnoloogia osutamisest. 2017. aastal läbiviidud uuringu andmetel taasedastati Euroopas televisioonikanalitest koguni 98%.¹¹⁷ Taasedastamise sisu välja selgitamine ja täpne piiritlemine on käesolevas töös vajalik, et erinevaid tehnilisi viise täpselt ja õiguslikult korrektselt eristada ja seega ka otseedastuse kaudu üldsusele edastamise mõistet piiritleda.

Berni konventsioonis reguleerib teose taasedastamist ja taasedastamise varalist õigust artikli 11bis lg 1 p (ii). Selle sätte järgi kuulub autoritele ainuõigus lubada teose üldsusele edastamise kaabli kaudu või taasedastamist, kui avalikustamist teostab algsest organisatsioonist erinev organisatsioon. Ringhäälinguorganisatsioon võib seejuures enda esmast edastust enda organisatsioonisiselt erinevate ülekandejaamade kaudu samas levialas lõpptarbijatele edastada ning seda ei loeta taasedastamiseks. Pelgalt tehniline vahendaja, näiteks telekommunikatsioonioperaator ei täida samuti erineva organisatsiooni kriteeriumit.¹¹⁸ Berni konventsiooni järgi on taasedastamise immanentne osa seega eelneva originaaledastuse olemasolu, mida taasedastamisega edastatakse. Taasedastamise ainuõigust on Berni konventsioonis põhjendatud autori varalise õigusega õiglasele tasule tema õiguste kasutamise eest. Seega, et teha kindlaks, kas taasedastamine kuulub artikli 11bis lg 1 p (ii) alla, pole tähtsusetu ka taasedastamisega levitajale kaasnev majanduslik eelis.¹¹⁹ Näiteks on Euroopa Kohus taasedastamise hindamisel leidnud, et olukorras, kus esmaedastaja ja taasedastaja kasutavad õiguseid üksteisest sõltumatult enda majandusliku kasu eesmärgil, on õiguse omajal kaks erinevat nõuet.¹²⁰

Infoühiskonna direktiivist tulenevalt peab asjaomase teose autorilt saama eraldi loa teose igakordseks edastamiseks või taasedastamiseks, mis toimub spetsiifilist tehnilist lahendust kasutades.¹²¹ KabSat direktiivi artikli 8 järgi on liikmesriik kohustatud tagama, et järgitakse autoriõiguseid ja autoriõigusega kaasnevaid õiguseid ning programmi taasedastamine toimub autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste omajate ning kaabellevivõrgu operaatorite

¹¹⁶ Dreier, T. *Satellite and Cable Directive*. Lewinski, S., Walter, M. (koost). *European Copyright Law. A Commentary*. Oxford: Oxford University Press 2010, lk 397.

¹¹⁷ Ambrose, R. lk 47.

¹¹⁸ Ricketson, S., Ginsburg, J. C., Volume I, lk 726. *Berne Convention Brussels Revision Conference, Records of the Conference Convened in Brussels June 5 to 26, 1948*, lk-d 275 ja 279.

¹¹⁹ Marano, M. L., *The contractual freedom of broadcasters in Europe: the retransmission fees*, p 5.1.2.

¹²⁰ C-293/98, *EGEDA v HOASA*, p-d 24 ja 27.

¹²¹ Infoühiskonna direktiiv, põhjendus 23. C-325/14 *SBS Belgium NV v SABAM*, p 17. C-607/11 *TVCatchup*, p 24.

vaheliste kokkulepete alusel. Muuhulgas peab signaali levitajal olema KabSat direktiivi artiklite 2 ja 8 järgi igakordne uus luba raadio- või teleprogrammi satelliidi või kaabli teel taasedastamiseks, isegi kui neid programme on nende levialas juba võimalik vastu võtta muude tehniliste vahendite abil.¹²²

KabSat direktiivi artikli 1 lg 3 defineerib taasedastamise kaabellevi kaudu kui „esialgselt teisest liikmesriigist traatside või õhu, sealhulgas satelliidi kaudu üldsusele vastuvõtmiseks ettenähtud tele- või raadioprogrammi samaaegset, muutumatut ja täielikku taasedastamist üldsusele kättesaadava kaabel- või mikrolainesüsteemi¹²³ vahendusel“. KabSat 2 direktiivi artikliga 9 muudeti KabSat artikli 1 lg-t 3 ning definitsiooni lõppu lisati täiendus „olenemata viisist, kuidas kaabellevi kaudu taasedastamisteenuse osutaja ringhäälinguorganisatsioonilt programmi sisaldavaid signaale taasedastamiseks saab“. Taolise täienduse põhjuseks võib olla soov laiendada taasedastamise kohaldamisala ka võimalike uute tehnoloogiate suhtes. Selle eesmärgiks on vältida otseedastuse tehnoloogia tulekuga tekkinud sarnast olukorda, kus liigselt tehnoloogiaspetsiifiline määratlus ei hõlma uusi edastusviise ning autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste omajad jäävad kaitseta.

AutÕS-s võtab KabSat direktiivi kaabellevivõrgu kaudu taasedastamise mõiste üle AutÕS § 10³. Selle kohaselt on taasedastamine kaabellevivõrgu kaudu üldsusele vastuvõtmiseks ettenähtud tele- või raadioprogrammi samaaegne, muutumatu ja täielik taasedastamine traatside või õhu, sealhulgas satelliidi kaudu üldsusele kättesaadava kaabel- või mikrolainesüsteemi vahendusel.¹²⁴ Riigikohus on nimetatud AutÕS sätet tõlgendades selgitanud, et KabSat artikli 1 lg-s 3 peetakse õhu ning sealhulgas satelliidi kaudu edastamise all silmas programmide esmaedastamise protsessi taasedastamise tehnoloogias. Sättes viidatud kaabel- või mikrolainesüsteem ei hõlma raadio- või televisioonisignaali üldsusele edastamist satelliitside vahendusel.¹²⁵

¹²² C-607/11, *TVCatchup*, p 25.

¹²³ Mikrolainesüsteem (MMDS) viidi direktiivi tollal sisse tulenevalt selle tehnoloogia laialdasest kasutamisest Iirimaal. Muudes liikmesriikides pole see üldjuhul asjakohane olnud.

¹²⁴ Taasedastamise mõistet kasutab ka meediateenuste seadus (RT I, 12.12.2018, 55, MeeTS), kuigi mitte autoriõiguse kontekstis. Võrreldes AutÕS-s sätestatuga on MeeTS taasedastamise mõiste laiem. Eesti AutÕS kodifitseerimise töörühm on selgitanud, et MeetS aluseks on piiriülese televisiooni Euroopa konventsiooni (RT II 1999, 27, 167, ECTT) artikli 2 p b, mille kohaselt tähendab taasedastamine televisiooniprogrammi või selle olulise osa täielikul ja muutmata kujul vastuvõtmist ja samaaegset edastamist üldsusele vastuvõtmiseks mis tahes tehniliste vahendite abil. Näiteks on endiselt tegemist teise teenuseosutaja programmi taasedastamisega, kui üldsusele edastatakse programmi kõik peamised sisuosad, kuid asendatakse osaliselt vaid reklaamlõigud. KabSat definitsiooni järgi see enam taasedastamiseks ei kvalifitseeru. Vt. Seletuskiri autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu juurde, 2014, lk 65.

¹²⁵ RKTko 3-2-1-50-13 p 28. Dreier, T., 2010, lk-d 419 ja 420.

Seega loetakse taasedastamiseks igasugust televisiooni- või raadioprogrammi üldsusele taasedastamist, sõltumata asjaolust, kas programm võetakse vastu kaabli või kaablita side kaudu, maapeale side või satelliitside kaudu. Konkreetne taasedastamise toiming on aga KabSat direktiivis tehnoloogiliselt piiritletud väga spetsiifiliselt: kaabel- või mikrolainesüsteemi vahendusel. Näiteks võib programmi esmaedastus toimuda interneti kaudu (sh kaabli või kaablita side kaudu), signaali taasedastus peab aga toimuma kaabel- või mikrolainesüsteemi kaudu.

KabSat direktiiv ei reguleeri taasedastamist, mis toimub liikmesriigi piires.¹²⁶ Kolmandast riigist pärit signaali taasedastamise reguleerimine on jäetud liikmesriigi seadusandja otsustada.¹²⁷ Eesti seadusandja pole pidanud vajalikuks eristada Euroopa Majanduspiirkonna riikidest ning kolmandatest riikidest pärit signaale ehk taasedastamise režiimi on AutÕS §-s 10³ kohaldatud ühetaoliselt signaali saatjariigist sõltumata. Samas on AutÕS-s § 96¹²⁸, mis defineerib samuti taasedastamise kaabellevivõrgu kaudu. Autor teeb ettepaneku muuta koos KabSat 2 direktiivis sätestatud otseedastamise sätete ülevõtmisega ka AutÕS kaabellevivõrgu kaudu taasedastamise sätteid. Mõlemad kaabellevi kaudu taasedastamise definitsioonid vastavad enamjaolt KabSat direktiivi taasedastamise mõistele, samas kui §-s 10³ sätestatud taasedastamise kohaldamisala on võrreldes AutÕS §-ga 96 laiem. AutÕS § 10³ laiendab taasedastamise kohaldamisala ka riigisisesele ja kolmandatest riikidest pärit signaalide edastamisele. AutÕS § 96 kohaldub aga ainult teistest liikmesriikidest pärit signaalide taasedastamisele kaabellevi kaudu. Seejuures viitab AutÕS õiguste teostamise reguleerimisel taasedastamise korral läbivalt taasedastamisele ning ei tee vahet § 10³ ning § 96 kohaldamisel. Seega kehtivad kaabellevivõrgu kaudu taasedastamisel õiguste teostamist puudutavad sätted nii riigisiseste, kolmandatest riikidest pärit kui ka liikmesriikidest pärit signaalide taasedastamisel, nagu on sätestatud AutÕS §-s 10³. Seega on AutÕS § 96 praegusel kujul ebavajalik.¹²⁹

¹²⁶ ELi seadusandja on nüüd ka *expressis verbis* KabSat 2 direktiivi artiklis 7 näinud ette, et liikmesriigid võivad kohaldada KabSat ja KabSat 2 taasedastamise sätteid ka olukordades, kus nii algne edastamine kui ka taasedastamine toimub nende territooriumil, mida praktikas mitmed liikmesriigid juba kasutavad.

¹²⁷ Dreier, T., 2010, lk 421.

¹²⁸ AutÕS § 96 järgi on taasedastamine kaabellevivõrgu kaudu teisest Euroopa Liidu liikmesriigist edastatud ja üldsusele vastuvõtmiseks ettenähtud tele- või raadioprogrammi samaaegne, muutumatu ja täielik taasedastamine traatside või õhu, sealhulgas satelliidi kaudu üldsusele kättesaadava kaabel- või mikrolainesüsteemi vahendusel.

¹²⁹ Autor märgib, et ebaõnnestunud on nii AutÕS § 10³ kui ka AutÕS § 96 sõnastus. AutÕS § 10³ ja § 96 sõnastusest ei tulene selgelt vahetegu esmase traatside või õhu kaudu üldsusele edastamise ning teisese kaabel- või mikrolainesüsteemi vahendusel üldsusele taasedastamise vahel. Nende sätete sõnastus võib tekitada arusaama, et taasedastamine kaabellevi kaudu hõlmab ka üldsusele edastamist traatside või õhu kaudu. Ebaõnnestunud sõnastusele on tähelepanu juhtinud ka Riigikohus, selgitades, et vastupidine tõlgendus, mille kohaselt AutÕS §-s 10³ viidatud kaabel- või mikrolainesüsteem hõlmaks ka signaali üldsusele suunamise satelliitide vahendusel, muudaks sisutuks AutÕS § 10² programmi satelliitside kaudu edastamise kohta. Vt: RKTko 3-2-1-50-13 p 28.

KabSat direktiivi tehnoloogiliselt kitsas taasedastamise definitsioon on õiguskirjanduses väljendatud seisukohtade järgi hiljem liikmesriikides kahetsust tekitanud. Väidetavalt olid liikmesriigid satelliit tehnoloogia abil programmide üldsusele edastamise osas skeptilised.¹³⁰ Euroopa Komisjon oli tollal arvamusel, et õiguste kohustusliku kollektiivse teostamise režiim oleks liigselt pärssinud õiguste omajate lepinguvabadust, kuivõrd õiguste omajate eesmärk on võimalikult suure tasu eesmärgil teostada õiguseid kindlas kronoloogias erinevates riikides¹³¹ Praktikaks esitatakse näiteks filme traditsiooniliselt esmalt kinodes, seejärel müüakse või renditakse filmi koopiasid (nt DVD või *pay-per-view*¹³² kujul) ning lõpuks edastatakse ja taasedastatakse üldsusele.

Tänaseks on KabSat direktiivi vastuvõtmisest möödunud üle 25 aasta ning tele- ja raadioprogrammide edastamine on koos tarbimisharjumustega märgatavalt muutunud. Tehnoloogiaspetsiifiline KabSat direktiivi režiim piirdus aga pelgalt kaabelside kaudu taasedastamisega ning ei laienenud kaasaegsetele tehnoloogilistele lahendustele. Täna jõuavad tele- ja raadioprogrammid vaatajate ja kuulajateni läbi mitmete erinevate taasedastamisteenuste: kaabeltelevisioon ja -raadio, IPTV, läbi õhu leviv digitaaltelevisioon jmt.¹³³ Taasedastamise režiimi ajakohastamiseks laiendati KabSat 2 direktiiviga kohustuslikku laiendatud kollektiivse teostamise režiimi lisaks kaabelside ka muudele taasedastamise viisidele, et piiriülene taasedastamine oleks lihtsustatud ka uudsete taasedastustehnoloogiate kasutamisel.

KabSat 2 direktiivi artikli 2 lg 2 järgi on taasedastamine algselt teisest liikmesriigist tele- või raadioprogrammi üldsusele vastuvõtmiseks ette nähtud mis tahes samaaegne, muutumatu ja täielik taasedastamine, mis ei ole KabSat direktiivis määratletud taasedastamine kaabellevi kaudu, kui algselt toimub edastamine traatside või õhu kaudu, sealhulgas satelliidi, kuid välja arvatud interneti kaudu, tingimusel et

- a) taasedastamine toimub kellegi teise poolt kui see ringhäälinguorganisatsioon, kes programmi algselt edastas või kelle kontrolli all ja vastutusel algne edastamine toimus, olenemata viisist, kuidas taasedastaja ringhäälinguorganisatsioonilt programmi sisaldavaid signaale taasedastamiseks saab, ning

¹³⁰ Dreier, T., 2010, lk 420.

¹³¹ Euroopa Komisjon. Report from the Commission Report from the European Commission on the application of Council Directive 93/83/EEC on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission /* COM/2002/0430 final */, p 14.

¹³² *Pay-per-view* puhul saab vaataja vaadata ka ainult ühte teost ning ainult selle eest maksta.

¹³³ Euroopa Komisjon, Evaluation of the Council Directive 93/83/EEC on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission, SWD(2016) 308 final, lk-d 27 ja 28.

- b) taasedastamine Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2015/2120¹³⁴ artikli 2 p-
s 2 määratletud internetiühenduse teenuse kaudu toimub hallatud keskkonnas.

See tähendab, et taasedastamiseks KabSat 2 direktiivi järgi loetakse esmalt teises liikmesriigis edastatud signaali üldsusele taasedastamine mis tahes viisil, välja arvatud kaabellevi kaudu. Kui taasedastamine toimub interneti¹³⁵ kaudu, on see KabSat 2 direktiiviga hõlmatud vaid juhul, kui taasedastatakse hallatud keskkonnas. Hallatud keskkond on KabSat 2 direktiivi artikli 2 lg 3 järgi keskkond, kus taasedastamisteenuse osutaja pakub turvalist taasedastamisteenust volitatud kasutajatele. Eelnevast tulenevalt kohaldub KabSat 2 direktiiv internetiühenduse kaudu taasedastamisel ainult juhul, kui taasedastatavale sisule pääsevad ligi ainult volitatud kasutajad ja sisu kaitstakse samal tasemel nagu hallatud võrkudes edastatava sisu puhul, näiteks kaabellevi või suletud IP-põhistes võrkudes, kus taasedastatav sisu on krüpteeritud.¹³⁶ Sisuliselt tähendab see olukorda, kus taasedastatavale sisule on ligipääs vaid vastavate õigustega kasutajatel. Näiteks on selline teenus Telset teenus Telset.TV, TV3 teenus PlayPlus või Kanal 2 teenus Pluss, mille puhul on taasedastatavad programmid internetis kättesaadavad registreeritud klientidele parooliga kaitstud konto vahendusel.¹³⁷

KabSat 2 direktiivis kasutatud taasedastamise mõiste on KabSat direktiiviga võrreldes oluliselt tehnoloogianeutraalsem. Vastavalt KabSat 2 direktiivi taasedastamise definitsioonile võib taasedastatav programm jõuda vaatajate või kuulajateni määratlemata hulga erinevate tehnoloogiate kaudu, tingimusel, et esialgne edastamine ei toimu interneti kaudu, programmi ei taasedastata KabSat kaabeltaasedastamise mõttes ning interneti kaudu taasedastamine toimub hallatud keskkonnas. Selline taasedastamine võib toimuda seega näiteks satelliitlevi, maapealse digitaaltelevisiooni, mobiilside- või suletud IP-põhiste võrkude või sarnaste hallatud internetiühenduse teenuste kaudu.¹³⁸

Esmaedastamise ja taasedastamise eristamiseks tuleks hinnata, kas levitaja on ringhäälinguorganisatsiooni suhtes iseseisev ehk kas tegemist on muu organisatsiooni, kui

¹³⁴ 25. novembri 2015 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2015/2120, millega nähakse ette avatud internetiühendust käsitlevad meetmed ning millega muudetakse direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul ning määrust (EL) nr 531/2012, mis käsitleb rändlust üldkasutatavates mobiilsidevõrkudes liidu piires, ELT L 310, 26.11.2015, lk 1—18.

¹³⁵ Määruse (EL) 2015/2120 artikli 2 p 2 määratleb internetiühenduse teenuse kui üldkasutatava elektroonilise side teenuse, millega pakutakse juurdepääsu internetile ja selle kaudu ühendust praktiliselt kõigi internetiga ühendatud lõpp-punktidega, sõltumata kasutatavast võrgutehnoloogiast ja lõppseadmest.

¹³⁶ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 14.

¹³⁷ Telset AS, Telset.TV teenus. – <https://telset.ee/est/services/telset-tv/> (14.04.2020). Kanal2 Pluss. – <https://kanal2.postimees.ee/pluss/subscribe> (14.04.2020). TV3 Playplus. – <https://playplus.tv3.ee/landing/br/4RGQsAcHdy> (14.04.2020).

¹³⁸ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 14.

ringhäälinguorganisatsiooniga, kes teostab esmaedastust ning ega levitaja ei paku ringhäälinguorganisatsioonile üksnes tehnilisi vahendeid. Näiteks ei pruugi selliseks muuks organisatsiooniks kvalifitseeruda levitaja, kes kuulub ringhäälinguorganisatsiooniga samasse kontserni. Taoline olukord võib tekkida näiteks siis, kui levitaja edastab programmpakettides enda kontserni kuuluva ringhäälinguorganisatsiooni programme.

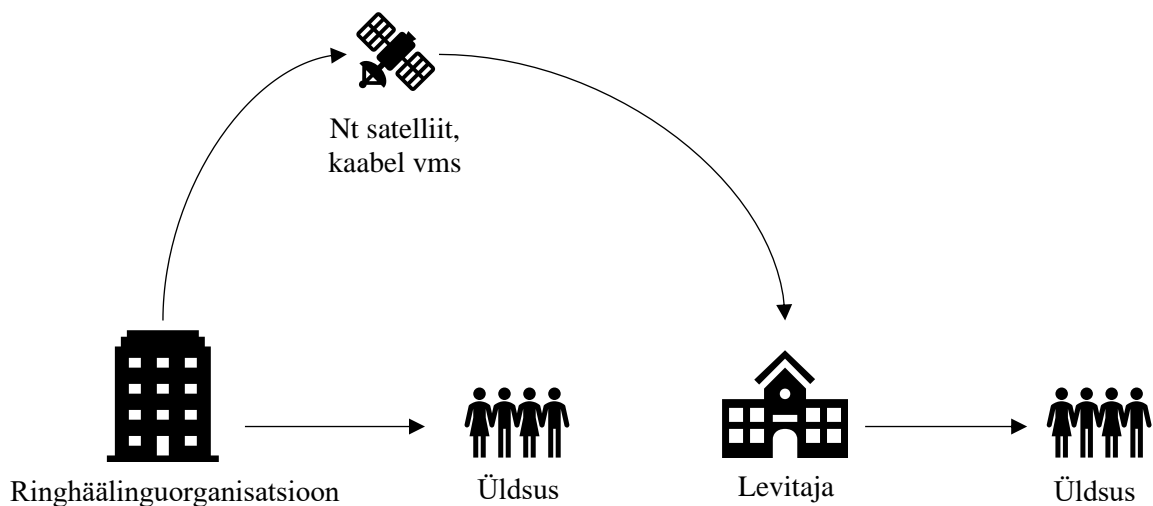
Taasedastamise mõiste järgi kohaldub KabSat ja KabSat 2 direktiiv vaid vastuvõetud programmi samaaegsele, muutumatule ja täielikule üldsusele taasedastamisele. Taasedastamise puhul suunatakse programm üldjuhul täiendavale vaatajaskonnale. Samaaegne taasedastamine tähendab programmi kaabellevi kaudu taasedastamist levitaja tellijateni samal ajal, kui ringhäälinguorganisatsiooni edastatav originaalsignaal jõuab üldsuseni, võtmata arvesse tehnilistest tingimustest tulenevat lühikest viivitust.¹³⁹ Programm on muutumatu, kui programmi terviklikkusesse pole sekkunud, ning programm loetakse täielikuks, kui programm taasedastatakse tervikuna. Taasedastamise puhul pole seega tegemist üldsusele kättesaadavaks tegemisega AutÕS § 13 lg 1 p 9¹ mõistes, kuna tarbijad ei saa teoseid kasutada nende poolt individuaalselt valitud ajal.

Programm loetakse otseedastuse kaudu edastatuks üldsusele alles siis, kui levitaja edastab programmi üldsusele, näiteks enda teenuse tellijatele. Seetõttu pole levitaja toiming suunatud uuele üldsusele, sest toimunud pole esmast üldsusele edastamist. Vahetegu taasedastamise ja otseedastuse kaudu üldsusele edastamise osas sõltubki asjaolust, kas ringhäälinguorganisatsioon edastab signaali lisaks otseedastuse tehnilise lahenduse kaudu edastamisele ka vahetult üldsusele ning kas taasedastaja pakub ringhäälinguorganisatsioonile üksnes tehnilisi vahendeid. KabSat 2 direktiivi põhjenduse 21 kohaselt, kui ringhäälinguorganisatsioonid edastavad oma programmi sisaldavaid signaale otse üldsusele ning samal ajal ka teistele organisatsioonidele otseedastuse tehnilise protsessi kaudu, moodustavad nende muude organisatsioonide edastused ringhäälinguorganisatsiooni poolt teostatavast üldsusele edastamisest eraldiseisva üldsusele suunamise toimingut.¹⁴⁰ Selliste ringhäälinguorganisatsioonist muu organisatsiooni edastuste puhul tuleks kohaldada KabSat 2 direktiivis ja KabSat 2 direktiiviga muudetud KabSat direktiivis sätestatud taasedastamise reegleid.¹⁴¹

¹³⁹ Seletuskiri autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse juurde, 2014, lk 65.

¹⁴⁰ Autor märgib siin direktiivi teatavat vastuolu iseendaga, sest tegelikkuses ei tohiks KabSat 2 direktiivi põhjenduses 21 mainitud edastustehnoloogiat üldse otseedastusena määratleda, kuna esmane ringhäälinguorganisatsiooni signaal ei tohiks direktiivi artikli 2 p 4 järgi üldsusele ligipääsetav olla.

¹⁴¹ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 21.

Joonis 3: Lihtsustatud taasedastamise protsess

1.3 Otseedastamise piiritlemine

Autor on eristanud peatükis 1.1 kahte otseedastuse tehnoloogilist protsessi hõlmavat üldsusele edastamise viisi ning peatükis 1.2 eristanud otseedastamise kaudu üldsusele edastamise ja taasedastamise järgnevalt:

- 1) kui ringhäälinguorganisatsioon edastab oma programmi sisaldava signaali otseedastuse protsessi kaudu signaali levitajale, ilma et ringhäälinguorganisatsioon ise edastaks neid programme sisaldavaid signaale otse üldsusele, ning signaali levitaja edastab need programmi sisaldavad signaalid üldsusele, osalevad ringhäälinguorganisatsioon ja signaali levitaja üldsusele suunamise üksiktoimingus (nn puhas üldsusele otseedastamine ehk *pure direct injection*);
- 2) kui signaali levitaja pakub eelnevalt kirjeldatud olukorras ringhäälinguorganisatsioonile üksnes tehnilisi vahendeid, ei käsitleta signaali levitajat üldsusele edastamise toimingus osalevana.¹⁴² Sellisel juhul loetakse signaali üldsusele suunajaks ringhäälinguorganisatsioon;
- 3) kui ringhäälinguorganisatsioon edastab oma programmi sisaldavaid signaale otse üldsusele ning samal ajal ka teistele organisatsioonidele, moodustavad nende muude organisatsioonide edastused ringhäälinguorganisatsiooni poolt teostatavast üldsusele

¹⁴² KabSat 2 direktiiv, põhjendus 20.

edastamisest eraldiseisva üldsusele suunamise toiminguga (*impure/parallel direct injection*).¹⁴³

Autor kasutab järgnevalt eelneva analüüsi käigus väljaselgitatud, et eristada otseedastuse kaudu üldsusele edastamine Eestis praktikas, võttes arvesse programmi edastamise erinevaid viise. Autor teeb seda televisiooniprogrammide edastamise näitel, kuna raadioprogramme edastatakse Eestis endiselt analooglevi kaudu, mistõttu ei kvalifitseeru need otseedastamiseks.¹⁴⁴ Televisiooniprogramme edastatakse Eestis erinevateks kasutusjuhtudeks:

- a) lineaarne edastus, mille puhul edastatakse kogu programm üldsuseni ringhäälinguorganisatsiooni poolt väljastatud programmiga samaaegselt, muutumatult ja täielikult;
- b) poollineaarne edastus, mille puhul on edastuse ajal võimalik programmi peatada, tagasi kerida ning uuesti esitada;
- c) lineaarse sisu mittelineaarne edastus ehk lineaarselt edastatav sisu salvestatakse selle taasesitamiseks kataloogipõhiselt ning kasutaja saab sisu teatud ajavahemiku jooksul taasesitada;
- d) salvestatud sisu mittelineaarne edastus ehk kasutaja saab salvestusserverisse üles laetud sisu soovitud ajal taasesitada.¹⁴⁵

Vasamäe ja Põldsamm on Eesti meediateenuste osutajate näitel kirjeldanud lihtsustatud telesignaali edastusahelat ning eristanud seejuures tootmise, väljastuse ja taasedastuse etappe (vt allpool joonis 4). Tootmine on tele- või raadioprogrammide loomise protsess. Väljastus (*play-out*) on tehniline protsess, millega viiakse programmi sisaldav signaal järgneva edastamiseks vajalikule tehnilisele kujule ja edastatakse sidevõrguni. Edastus või taasedastus¹⁴⁶ on tehniline protsess, millega edastatakse programm üldsusele kas suletud või avatud sidevõrgu vahendusel.¹⁴⁷ Striimeri abil viiakse signaal selle edastamiseks sobivasse tehnilisse formaati. Transkooder profileerib vajadusel signaali, et seda saaks erineva läbilaskevõime ja kvaliteediga sidevõrgus edastada. Salvestusserver on süsteem programmi salvestamiseks ja kataloogipõhiseks pakkumiseks tellimuspõhiselt (näiteks järelvaatamine ja -kuulamine,

¹⁴³ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 21.

¹⁴⁴ Samuti pole raadioprogramme puhul signaali levitaja kaudu edastamine levinud.

¹⁴⁵ Vasamäe, E., Põldsamm, P., lk 8.

¹⁴⁶ Taasedastus käesoleval juhul on tehniline protsess, mitte autoriõiguslik varaline õigus.

¹⁴⁷ Vasamäe, E., Põldsamm, P., lk 6.

videolaenus jmt). Krüpto on server, mis krüpteerib signaali selle edastamiseks sideoperaatori sidevõrku (kaabellevi).¹⁴⁸

a) Ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja otseedastuse kaudu üldsusele edastamine

Olukorras, kus ringhäälinguorganisatsioon kasutab väljastusteenuse pakkujat (st joonisel 4 kujutatud olukorras ei ole väljastus osa ringhäälinguorganisatsioonist), edastab ringhäälinguorganisatsioon signaali teenusepakkuja süsteemini, kes edastab signaali üldjuhul samaaegselt mitmele sidevõrgu operaatorile. Sidevõrgu operaatorid edastavad programmi lineaarse edastusena enda suletud sidevõrgus, teatud juhtudel ka avalikus internetivõrgus ning võimaldavad sisu pool- ning mittelineaarset edastust. Seejuures ei teosta ringhäälinguorganisatsioon enda programmi lineaarset edastust ega tee ise lineaarset sisu mittelineaarse kataloogina kättesaadavaks. Taolisel viisil edastatakse Eestis selliseid telekanaleid nagu Sony, Sony Turbo, Epic Drama, Filmzone, Filmzone+ jt.¹⁴⁹ Autor nõustub Vasamäe ja Põldsammiga, et taolisel juhul on tegemist otseedastuse kaudu üldsusele edastamisega, kuivõrd ringhäälinguorganisatsiooni signaali edastab üldsusele üksnes levitaja.¹⁵⁰ Otseedastuse kaudu üldsusele edastamist kasutatakse sellise ülesehitusega ka olukorras, kus ringhäälinguorganisatsioon on loonud Eesti jaoks eraldiseisva signaali, mida ei avalikustata väljaspool Eestit.¹⁵¹ Siia kuuluvad eelkõige rahvusvaheliselt tegutsevad ringhäälinguorganisatsioonid, näiteks Discovery Europe.¹⁵²

Otseedastuse kaudu üldsusele edastamisega seoses on Riigikohus lahendanud Eesti Autorite Ühingu (EAÜ) ning Viasat AS-i (Viasat) vaidlust.¹⁵³ Nimelt palus EAÜ kohtul kohustada Viasati hoidumast EAÜ-lt eelnevat luba saamata 42 erineva teleprogrammi signaali lõpptarbijatele edastamast. Asjas saatis Viasat ning muud Euroopa televisiooniteenuseosutajad teleprogramme suletud ühendusega valguskaabli kaudu Riia või Stockholmi üleslülitaamadesse, kus Viasati üksused signaali krüpteerisid ning satelliidile ning satelliidilt tagasi maale saatsid. Maal võtsid Viasati kliendid signaali paraboolantennide ja dekodeerimissüsteemide abil vastu. EAÜ väitis, et kostja tegevus on kvalifitseeritav teleprogrammi signaali taasedastamisena kaabellevivõrgus AutÕS § 10³ tähenduses. Hiljem

¹⁴⁸ Vasamäe, E., Põldsamm, P., lk-d 7 ja 8.

¹⁴⁹ Vasamäe, E., Põldsamm, P., lk 11.

¹⁵⁰ Samal arvamusel on Vasamäe ja Põldsamm, vt: Vasamäe, E., Põldsamm, P., lk-d 11 ja 12.

¹⁵¹ Kaljuvee, K. Õiguslikud väljakutsed audiovisuaalsete teoste kasutamisel kaabellevivõrgus. Magistritöö. Tallinn: Tartu Ülikool 2013, lk 53.

¹⁵² Ambrose, R., lk 50.

¹⁵³ RKTKo 3-2-1-50-13. Vt ka C-431/09 ja C-432/09, *Airfield*, milles ringhäälinguorganisatsioonid ja levitaja otseedastuse tehnoloogiat kasutasid. Riigikohus tugines lahendis suures osas Euroopa Kohtu *Airfield* lahendis toodud selgitustele.

asus EAÜ ilma konkreetsele sättele viitamata seisukohale, et Visata tegeleb sellisel viisil telesignaali suunamisega uuele üldsusele. Viasati väitel ei tegelenud ta ei signaali esmase edastamise ega taasedastamisega ning tal polnud selleks vaja EAÜ nõusolekut. Viasat väitis, et osutab tehnilist teenust televisiooniteenuse osutajatele, kes edastavad signaali satelliidi kaudu, ning ei suuna sellega teoseid uuele üldsusele, mille eest ei oleks autoritele tasutud. Üldusele edastajateks olevat Viasati sõnul kohalikud ja välismaised televisiooniteenuse osutajad. Riigikohus selgitas, et kui teleprogrammi edastatakse satelliidi vahendusel televisiooniteenuse osutaja poolt ehk tema kontrolli all ja vastutusel, on programmi ühtseks edastajaks televisiooniteenuse osutaja, kellel tuleb selleks autoritelt luba saada. Sellisel juhul on satelliidi kaudu edastamise teenust võimaldav ettevõtja vaid tehnilise teenuse osutaja ega edasta ise programme autoriõiguse varalise õiguse tähenduses. Seetõttu ei vaja ta oma tegevuseks autorite nõusolekut ega pea neile maksma ka tasu.¹⁵⁴ Riigikohus selgitas, et „kuigi primaarselt on televisiooniprogrammide edastajaks televisiooniteenuse osutaja, on autorite nõusolek vajalik ka satelliiditeenuse osutajale, kui ta teeb oma teenusega teleprogrammi kättesaadavaks laiemale üldsusele kui see, mida pidasid silmas autorid ja televisiooniteenuse osutaja, kui nad sõlmisid kokkuleppe teoste edastamise kohta.“¹⁵⁵ Asja lõplikult lahendanud Tallinna Ringkonnakohus leidis, et Viasat ei vii enda teenuse osutamise näol teoseid uue üldsuseni ning programmide üldsusele edastajateks on televisiooniteenuse osutajad, kes on juba sõlminud autoritega teoste edastamise õiguse kasutamiseks vastavad lepingud. Kohus märkis, et Viasati osalemine üldsusele edastamises piirdub üksnes niisuguste abivahendite pakkumisega, mille eesmärk on edastamist võimaldada või teostada.¹⁵⁶

Pärast KabSat 2 direktiivi otseedastamist puudutavate sätete ülevõtmist Eesti õigusesse saaks kirjeldatud kaasus tõenäoliselt teistsuguse lahenduse. Viasat kasutas teleprogrammide edastamiseks otseedastuse tehnoloogiat. KabSat 2 direktiivi artikli 8 lg 1 ning preambula põhjenduse 20 mõistes on autori hinnangul võimalik eristada kahte erinevat toimingut. Olukorras, kus Viasat kui satelliiditeenuse osutaja ei paku pelgalt tehnilisi vahendeid ning edastab üldsusele teiste ringhäälinguorganisatsioonide programme, kes neid ise üldsusele ei edasta, oleks tegemist otseedastuse kaudu üldsusele edastamisega. Viasat pakkus enda klientidele erinevate ringhäälinguorganisatsioonide programmide pakette, mille tema kliendid tasu eest väljastatud dekodeerimiskaartide abil vastu said võtta. Sellisel juhul tasus tarbija Viasatile tõenäoliselt mitte pelgalt tehniliste teenuste eest, vaid ligipääsu eest paketi sisule, mis viitab, et Viasat ei paku ringhäälinguorganisatsioonile pelgalt tehnilist teenust. Sellisel juhul

¹⁵⁴ RKTko 3-2-1-50-13, p 23.

¹⁵⁵ RKTko 3-2-1-50-13, p 26.

¹⁵⁶ TlnRnKo 2-11-17594/82 p-d 43 ja 46.

loetakse ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitajat osalevaks üldsusele suunamise üksiktoimingus, milleks nad peavad saama õiguse omajatelt loa. Kui aga Viasat edastab üldsusele satelliidi kaudu enda kontserni ringhäälinguorganisatsioonide programme, ei ole tegemist muu organisatsiooniga KabSat 2 artikli 2 p 4 mõttes ning ainult Viasati kontserni ringhäälinguorganisatsioon tuleks lugeda programmi üldsusele edastajaks.

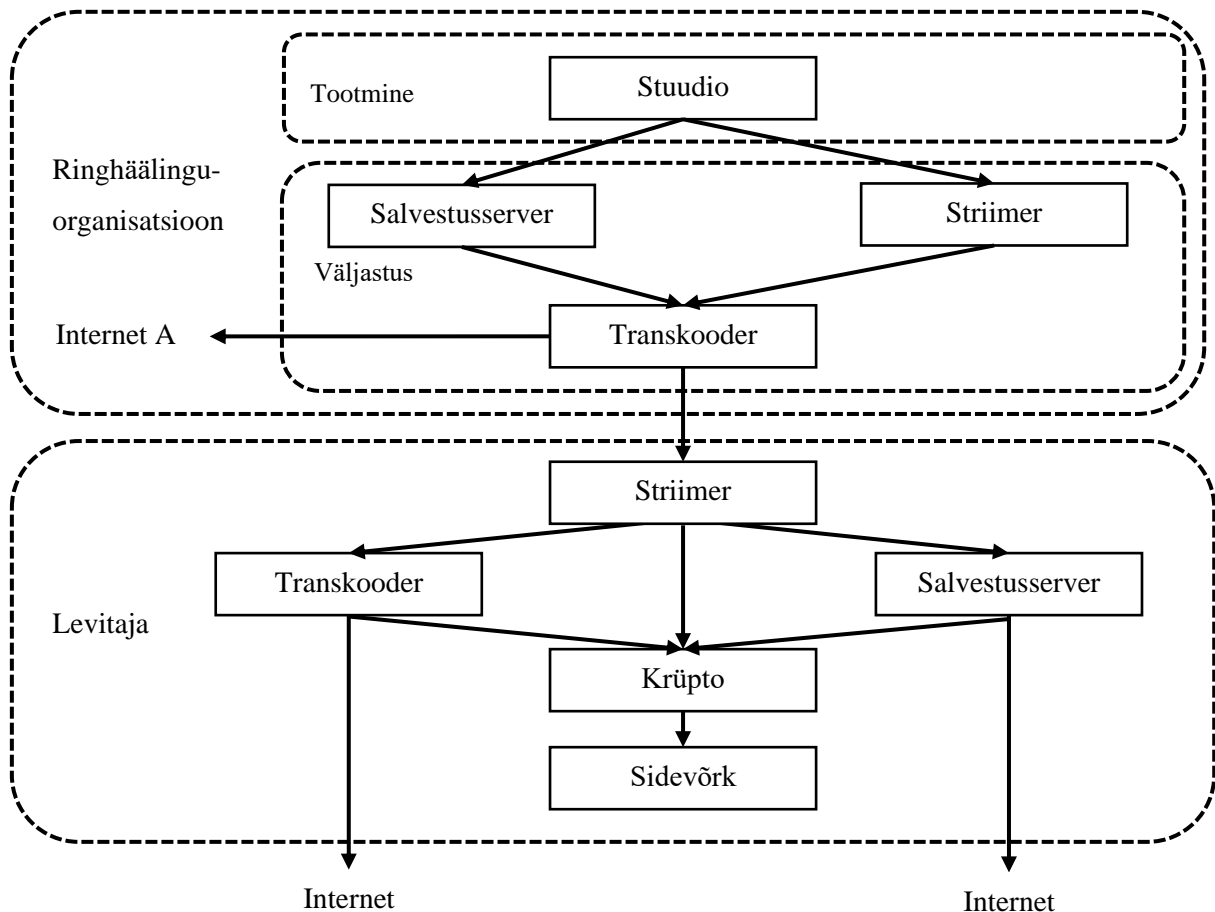
Autor peab oluliseks märkida, et KabSat 2 direktiiv kasutab otseedastuse reguleerimisel tehnilist edastamist mõistet (*transmission*), mitte autoriõiguslikke varalisi õiguseid käsitlevaid mõisteid. KabSat 2 direktiivi edastamise tehniline mõiste osas on peetud silmas programmi lineaarset edastamist, kus programm suunatakse üldsuseni ringhäälinguorganisatsiooni poolt väljastatud programmiga samaaegselt, muutumatult ja täielikult.¹⁵⁷ Otseedastusega on seega endiselt tegemist juhul, kui ringhäälinguorganisatsioon teeb samaaegselt levitaja edastamisega programmi üldsusele kättesaadavaks.¹⁵⁸ Ringhäälinguorganisatsioon võib sellises olukorras teha esialgselt lineaarsena edastatud programmi kättesaadavaks mittelineaarselt, näiteks tellitava kataloogina. Vaieldav on aga see, kas KabSat 2 otseedastuse kaudu üldsusele edastamine peaks hõlmama ka poollineaarset edastust, mille puhul on edastuse ajal võimalik programmi peatada, tagasi kerida ning uuesti esitada.

Joonisel 4 on seega endiselt otseedastuse kaudu üldsusele edastamisega tegemist juhul, kui ringhäälinguorganisatsioon teeb Internet A näitel programmi läbi enda salvestusserveri kaudu järelvaadatavaks nõnda, et vaataja saab valida teose vaatamise aja ja koha, ning levitaja edastab samal ajal lineaarse signaali üldsusele.

Küll aga pole otseedastusega tegemist juhul, kui levitaja teeb signaalis sisalduva programmi kuulajatele või vaatajatele kättesaadavaks nii, et isikud saavad teoseid kasutada nende poolt valitud kohas ja ajal. Sellise protsessiga on näiteks tegemist juhul, kui levitaja teeb programmi salvestusserveri kaudu kataloogipõhiselt tellitava teenusena kättesaadavaks. Taolise olukorra poleks tegu signaali samaaegse, muutumatu ja täieliku edastamisega.

¹⁵⁷ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 2.

¹⁵⁸ Samal arvamusel on Vasamäe ja Põldsamm, vt: Vasamäe, E., Põldsamm, P., lk 10.

Joonis 4. Telesignaali edastusahel.¹⁵⁹

b) Ringhäälinguorganisatsiooni otseedastuse kaudu üldsusele edastamine

Tihti kasutab ringhäälinguorganisatsioon väljastusteenuse pakkujana ühte sideoperaatorit väljastajana. Väljastajana toimiv sideoperaator edastab signaali üldsusele. Näiteks võib ringhäälinguorganisatsioon kasutada maapealse ringhäälingu operaatori (nt Levira või Elisa) või satelliitringhäälinguoperaatori (nt Home3) teenuseid. Sellisel juhul on võimalik, et ringhäälinguorganisatsioon ja levitaja (st väljastusteenuse pakkuja) kasutavad otseedastuse tehnoloogiat, aga väljastusteenuse pakkujana toimiv sideoperaator pakub üksnes tehnilist vahendit ringhäälinguorganisatsiooni signaali levitamiseks. Pelgalt tehnilise vahendi pakkumisega on tegemist, kui levitaja (st väljastusteenuse pakkujast sideoperaatori) osalemine piirdub üksnes niisuguste tehniliste abivahendite pakkumisega, mille eesmärk on kõnealust edastamist võimaldada või teostada, näiteks programmi vastuvõtmise levialas esmase edastamise tagamiseks või parandamiseks

¹⁵⁹ Vasamäe, E., Põldsamm, P., lk-d 6 ja 8.

Eelkõige võib see autor hinnangul puudutada Levira teenuseid, mida osutatakse ringhäälinguorganisatsioonidele telekanalite vabalevis tarbijatele edastamiseks. Olemuselt on Levira teenus ringhäälinguorganisatsioonidelt signaalide vastuvõtmine ja saatejaamade kaudu edastamine ehk tegemist on tehniliste vahendite pakkumisega, millega tagatakse originaaledastuse vastuvõtt levialas. Sellisel juhul loetakse KabSat 2 direktiivi põhjenduse 20 järgi väljastajana toimiva sideoperaatori ehk Levira üldsusele edastamine ringhäälinguorganisatsiooni üldsusele edastamise toiminguks.

Tähtsusetu pole üldsusele suunamisel ka tulu saamise eesmärk. ning üldsuse vastuvõtlikkus edastamisele.¹⁶⁰ Oma olemuselt on nii tehniliste vahendite pakkumisel, näiteks Levira puhul, kui ka eraldi levitaja, näiteks Elisa või Telia, eesmärk viia programm määratlemata hulgale isikuteni. Erinevus tehnilise toimingu pakkumise ja tavalise levitaja KabSat 2 direktiivi artikli 8 lg 1 mõistes on asjaolus, et levitaja viib üldjuhul programmi konkreetse klientuurini. Levira edastus on aga näiteks vabalevis kättesaadav kogu üldsusele üldsuse tahtest sõltumata. Levira eesmärk pole saada tasu mitte üldsuselt vaid ringhäälinguorganisatsioonilt, kelle programme ta edastab.

Levira teenuseid tuleks seega lugeda pelgalt tehnilisteks ka seetõttu, et tarbija ei maksa vabalevi eest Levirale kui levitajale. Levira teenuseid osutatakse ringhäälinguorganisatsioonidele, kes soovivad enda programme üldsusele edastada. Elisa ja Telia teenuseid ei saaks aga autor hinnangul lugeda pelgalt tehnilise vahendi pakkumiseks. Elisa ja Telia koondavad ühte paketti kokku mitme ringhäälinguorganisatsiooni programme ning edastavad seda tasu eest klientidele. Sellisel viisil tasuvad kliendid levitajale ehk Elisale ja Teliale mitte pelgalt tehnilise teenuse eest, vaid ka juurdepääsu eest teostele. Elisa ja Telia ei paku ringhäälinguorganisatsioonidele tehnilisi abivahendeid, mis võimaldavad või lihtsustavad edastamise tehnilist protsessi, vaid pakuvad sihilikult enda klientuurile programmidele ligipääsu.¹⁶¹

c) Levitaja üldsusele taasedastamine

Praktikas ei kasuta ringhäälinguorganisatsioonid alati väljastusteenuse pakkujat, vaid enda väljastuse süsteemi, mille kaudu edastatakse programmi sisaldav signaal otse sidevõrkude operaatoriteni, kes edastavad selle üldsusele. Seega on tegemist otseedastuse tehnilise protsessiga KabSat 2 direktiivi artikli 2 p 4 mõistes. Samal ajal edastab ringhäälinguorganisatsioon enda programmi lineaarsena ka interneti kaudu. Sidevõrgu

¹⁶⁰ C-527/15, *Fleetmanager*, p 34. C-607/11, *TVCatchup*, p 42. EKo C-160/15, *GS Media*, p 38. C-117/15, *Reha Training*, p-d 49-51.

¹⁶¹ C-753/18, *Fleetmanager*, p 35.

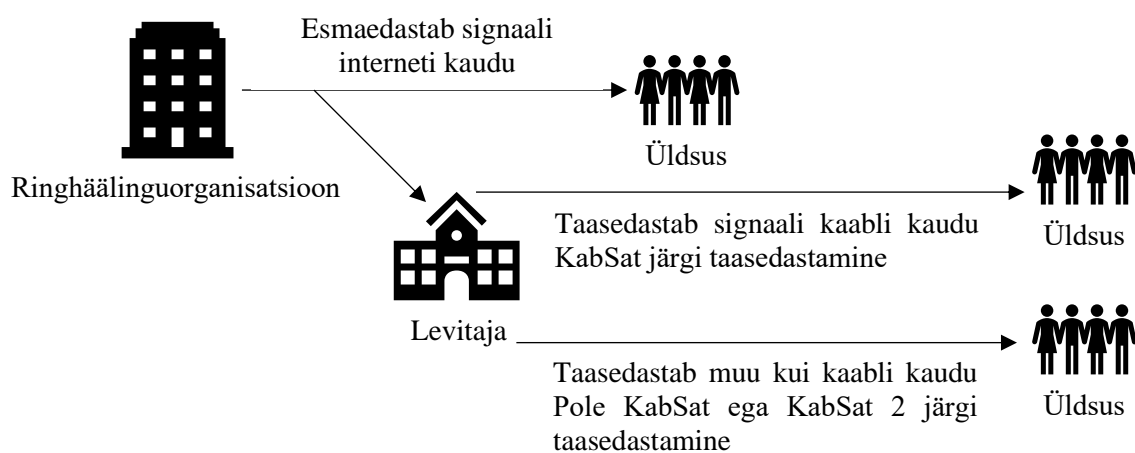
operaatorid taasedastavad programmi lineaarse edastusena enda klientidele enda suletud sidevõrgus, avalikus internetivõrgus ning võimaldavad sisu poollineaarset (tagasikerimine) ja mittelineaarset (järelvaatamine) edastust. Sellisel viisil edastatakse näiteks ETV, ETV2, ETV+ ja France24 programme. Näiteks jõuab ETV programm nii sideoperaatorite võrkudesse, olles samaaegselt tasuta kättesaadav ka ERRi portaalis.¹⁶² Autor nõustub Vasamäe ja Põldsammiga, et taolisel juhul ei ole tegemist KabSat 2 artiklis 8 nimetatud otseedastuse kaudu üldsusele edastamisega, kuna ringhäälinguorganisatsioon edastab programmi samaaegselt otse üldsusele ka ise, edastades seda lineaarsena interneti kaudu. Seega loetakse toimunuks kaks erinevat üldsusele edastamise toimingut ning teise organisatsiooni toiming on taasedastamine KabSat või KabSat 2 direktiivi mõttes.

Autor selgitas eelnevalt, et KabSat direktiivi mõistes taasedastamisel kaabellevi kaudu võib esmaedastus üldsusele toimuda traatside või õhu, seega ka interneti kaudu. KabSat 2 taasedastamise definitsiooni järgi ei saa esmaedastus interneti kaudu aga toimuda. Sellest tekib ebakõla kahe taasedastamise definitsiooni vahel. See on oluline, sest kaabellevi puhul toimub üldsusele taasedastamine ka juhul, kui ringhäälinguorganisatsioon viib oma programmi ise üldsuseni interneti kaudu, kuid muul moel levitamine enam taasedastamine ei ole, sest KabSat 2 direktiivis sisalduv taasedastamise definitsioon algse signaalina interneti välistab. Seega tekivad kahe definitsiooni n-ö vahepealsed olukorras, kus ringhäälinguorganisatsioon edastab üldsusele esmalt interneti kaudu, seejärel edastab üldsusele muul viisil kui kaabellevi kaudu (näiteks satelliidi või IPTV kaudu), kuid seda taasedastamiseks KabSat ega KabSat 2 direktiivi järgi ei loetaks.

Autori hinnangul ei tohiks aga see, et sellist olukorda (st kui ringhäälinguorganisatsiooni esmaedastus üldsusele on interneti vahendusel ja levitaja taasedastus üldsusele muu vahendi kui kaabellevi kaudu) ei loeta KabSat ja KabSat 2 direktiivi mõttes taasedastamiseks, mõjutada otseedastuse kaudu üldsusele edastamise sätete kohaldamist. Isegi kui pole toimunud taasedastamist KabSat ja KabSat 2 direktiivi mõttes, ei peaks sellist toimingut lugema otseedastuse kaudu üldsusele edastamiseks, sest ringhäälinguorganisatsioon on esmaedastuse interneti kaudu üldsusele ligipääsetavaks teinud. KabSat 2 direktiivi artikli 8 lg 1 otseedastuse kaudu üldsusele edastamise definitsioon on tehnoloogianeutraalne, kuna ei piira otseedastamist konkreetsete vahendite (näiteks kaabellevi, IPTV, digilevi) kaudu edastamise puhuks. See tähendab, et otseedastus on ise tehnoloogiliselt laiem, kui KabSat ja KabSat 2 taasedastamise mõisted. Otseedastuse kaudu üldsusele edastamine ei pea toimuma KabSat ja KabSat 2

¹⁶² Vasamäe, E., Põldsamm, P., lk 9.

taasedastamise viiside kaudu. KabSat 2 art 8 lg 2 ütleb hoopis, et kui otseedastuse korral kasutatakse just neid taasedastamise tehnoloogiaid, on liikmesriikidel võimalus sellisele edastusele ka samu õiguste teostamise reegleid kohaldada.

Joonis 5: KabSat ja KabSat 2 direktiivi taasedastamise definitsioonide erinevus.

Autori hinnangul pole otseedastusega kaudu üldsusele edastamisega tegemist ka olukorras, kus ringhäälinguorganisatsioon edastab enda programmi tingimusjuurdepääsuga teenuse kaudu enda abonentidele.¹⁶³ Vastupidisel arvamusel on Vasamäe ja Põldsamm, kes on leidnud, et need programmid tuleks lugeda üldsusele mittekättesaadavaks, sest neid edastatakse ainult hallatud keskkondade kaudu, st tingimusjuurdepääsuga.¹⁶⁴ Autor on arvamisel, et programmi tingimusjuurdepääsuga edastamise puhul tuleks lugeda selliselt edastatavat signaali üldsusele ligipääsetavaks KabSat 2 artikli 2 p 4 mõistes. See tuleneb autori arvates direktiivi sõnastusest, mis viitab, et üldsusele otseedastuse puhul ei tohiks ringhäälinguorganisatsiooni levitajale edastatud signaal olla mingil viisil üldsusele ligipääsetav (*not accessible to the public during that transmission*).¹⁶⁵ Näiteks on ka Euroopa Kohus leidnud, et olukorras, kus tarbijal on teostele kasutajakonto alusel juurdepääs suletud n-ö punktist-punktini ühenduse (*one-to-one* või *point-to-point*) kaudu, võib endiselt olla tegemist üldsusele suunamisega. Kohus võttis sel puhul arvesse vaatajate kumulatiivset toimet, mis võib moodustada määratlemata suurusega potentsiaalse sihtgrupi.¹⁶⁶ Kuna sellistel juhul toimub kaks eraldi üldsusele edastamise toimingut, tuleks KabSat 2 põhjenduse 21 järgi kohaldada levitaja toimingute suhtes KabSat ja KabSat 2 taasedastamise sätteid.

¹⁶³ Tingimusjuurdepääsuga teenust ei edastata tasuta vabalevi kaudu (erinevalt vaba juurdepääsuga teenusest), vaid tasu eest abonentidele. Selline teenus on näiteks TV3 Playplus ja Kanal 2 Pluss.

¹⁶⁴ Vasamäe, E., Põldsamm, P., lk 13.

¹⁶⁵ KabSat 2 direktiiv, artikkel 2 p 4.

¹⁶⁶ C-607/11, *TVCatchup*, p-d 33 ja 34.

Sellise olukorraga on tegemist, kui joonisel 4 edastab ringhäälinguorganisatsiooni enda programmi lineaarselt Internet A kaudu enda tellijateni, näiteks TV3, kes edastab lineaarset programmi Playplus teenuse näol.

Eelnevast nähtub, et ringhäälinguorganisatsioonid edastavad enda programme üldsusele nii lineaarselt kui ka mittelineaarselt erinevate võrkude kaudu ning samaaegselt mitmesse erinevasse sidevõrku, kasutades selleks erinevaid tehnilisi edastuskanaleid.¹⁶⁷ Seejuures kasutatakse läbivalt nii otseedastust kui ka levitajaid, kes ringhäälinguorganisatsiooni signaali taasedastavad.

Autor on eelnevalt leidnud, et otseedastamine on hõlmatud Berni konventsiooni artikli 11bis lg 1 p-des (i) ja (ii) sätestatud autori varalise õigusega lubada või keelata teose edastamine. Kuivõrd otseedastamise erinevad etappides võidakse kasutada erinevaid tehnilisi vahendeid (nt edastamise esimene etapp toimub satelliidi, teine IPTV kaudu), võib otseedastamine koosneda ka kombinatsioonina artikli 11bis lg 1 p-dest (i) ja (ii). Üldsusele otseedastamisega saab seejuures tegu olla vaid lineaarse edastamisega, sest levitaja edastamise toiming peab olema ringhäälinguorganisatsiooni toiminguga samaaegne, muutumatu ja täielik.¹⁶⁸

Autori varaline õigus otseedastuse kaudu üldsusele edastamist¹⁶⁹ lubada on kaetud AutÕS § lg 13 p-ga 9 ehk laiapõhjalise üldsusele suunamise õigusega. Esitajal ja fonogrammitootjal on ärilisel eesmärgil avaldatud fonogrammi otseedastuse kaudu üldsusele suunamisel õigus saada AutÕS § 72 lg 1 järgi õiglast tasu. Autor teeb ettepaneku lisada AutÕS-sse § 10⁴, et võtta üle KabSat 2 direktiivi otseedastuse mõiste. Autor teeb ettepaneku sõnastada AutÕS § 10⁴ järgnevalt:

Edastamine otseedastuse kaudu

- (1) Otseedastus on tehniline protsess, mille käigus televisiooni- või raadioteenuse osutaja edastab oma programmi sisaldavaid signaale muudele organisatsioonidele kui ringhäälinguorganisatsioon sellisel viisil, et programmi sisaldavad signaalid ei ole edastamise ajal üldsusele ligipääsetavad.*
- (2) Kui televisiooni- või raadioteenuse osutaja edastab oma programmi sisaldavaid signaale otseedastuse kaudu signaali levitajale, ilma et see televisiooni- või*

¹⁶⁷ Vasamäe, E., Põldsamm, P., lk-d 8 ja 9.

¹⁶⁸ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 2.

¹⁶⁹ Kehtivas AutÕS-s on teatav selgusetus edastamise mõiste osas (st kas edastamine võib toimuda ka kaablita, vt käesoleva töö peatükk 1.1.1.). Käesolevas töös kasutatuna võib „edastamise“ tehnilise toiming toimuda nii kaabli kui ka kaablita ühenduse kaudu.

raadioteenuse osutaja edastaks ühtlasi neid programme sisaldavaid signaale otse üldsusele, ning signaali levitaja edastab need programmi sisaldavad signaalid üldsusele, loetakse seda televisiooni- või raadioteenuse osutajat ja signaali levitajat osalevaks üldsusele suunamise üksiktoimingus, milleks nad peavad saama programmis sisalduvate autoriõiguse või autoriõigusega kaasnevate õiguste omajatelt loa.

Televisiooni- ja raadioteenuse osutajate õiguste hulka tuleks õigusselguse huvides lisada ainuõigus lubada ja keelata saate otseedastamine. Autor teeb ettepaneku lisada AutÕS-sse § 73 lg 1 p 1¹:

(1) Televisiooni- ja raadioteenuse osutajal on ainuõigus lubada ja keelata:

1¹) saate otseedastamine

2. AUTORIÕIGUSTE JA AUTORIÕIGUSEGA KAASNEVATE ÕIGUSTE TEOSTAMINE JA OSAPOOLTE VASTUTUS PROGRAMMI OTSEEDASTAMISE KORRAL

2.1 Õiguste teostamine programmi otseedastamise korral

2.1.1 Ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja toimingud otseedastamise väärtusahelas

Autoriõigus selle õiguse algses olemuses tähendas õigust keelata teose reprodutseerimine (*copyright – right to copy*). H. Pisuke on selgitanud, et see 1735. aastal kasutusele võetud termin tähendaski algul õigust teha teosest koopiaid.¹⁷⁰ Alates 18. sajandi keskpaigast arenenud uued teoste loomise ning levitamise vormid on omakorda autoriõigust kujundanud. Ajaloo täiendused on muutnud autoriõiguse killustunud õiguste komplektiks, mis sisaldab täna muuhulgas reprodutseerimisõigust, levitamist ning üldsusele edastamise õigust, õigust teha teosest kohandusi, adaptatsioone jmt.¹⁷¹ D. Gervais on seda kirjeldanud arenguna kahel teljel. Teose teljel on toodud autoriõigustega kaitstud teoste alla üha uusi teose vorme: fotograafia, kinokunst, arvutiprogrammid. Teisel, õiguste teljel on loodud uusi õiguseid seoses autoriõigustega kaitstud teoste kasutamisega: raadio ja televisiooni kaudu edastamine, kaabellevi ja satelliidi kaudu edastamine, interneti kaudu suunamine jmt.¹⁷²

Raadio- ja televisiooniprogrammid sisaldavad vaieldamatult autoriõigustega ning autoriõigusega kaasnevate õigustega kaitstud objekte. Raadio- ja televisiooniprogrammis sisalduvad audiovisuaalsed teosed ja fonogrammid ning neis omakorda võimalikud teosed ning nendega seotud autoriõigusega kaasnevate õiguste objektid. Otseedastuse puhul saab õiguste omajad liigitada peamiselt kolme gruppi: 1) autorid; 2) esitajad, fonogrammitootjad ja filmitootjad ning 3) ringhäälinguorganisatsioonid. Autoritele kuulub autoriõigus, esitajatele, fonogrammitootjatele, filmitootjatele ja ringhäälinguorganisatsioonidele kuuluvad autoriõigusega kaasnevad õigused.

¹⁷⁰ Pisuke, H. Autoriõiguse alused. Tallinn: KPMS & Partnerid 2006, lk 14.

¹⁷¹ Gervais, D. Restructuring Copyright: A Comprehensive Path To International Copyright Reform. Cheltenham: Edward Elgar Publishing 2017, lk-d 19 ja 20.

¹⁷² Gervais, D., 2017, lk 24.

Traditsioonilise taasedastamise ainuõiguse olemasolu põhjus on tulenenud majanduslikust kasust, mida programmi levitaja naudib. Leitakse, et kuivõrd levitajad¹⁷³ kasutavad edastatud programme ning programmides sisalduvaid õiguseid enda majandusliku kasu eesmärgil, peaksid nad kandma õiguste omajate ees programmide levitamise osas ka vastutust. Kuna levitaja viib taasedastamise toiminguga läbi enda abonentide makstud tasu eest, peaks ta edastamise toiminguga väärtusahelas ainsana õiguste omajate ees vastutama.¹⁷⁴

Otseedastuse tehnoloogia kaudu üldsusele tele- ja raadioprogrammide edastamisel on poolte huvid edastamise ahelas aga keerukamad. Tarbimisharjumuste ning programmide edastamise tehnoloogia muutumisega on ümber kujunenud ka ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja huvid edastamise ja taasedastamise toimingutes ning otseedastuse kaudu üldsusele edastamise sisesuhtes. Ringhäälinguorganisatsiooni tulu sõltub programmis sisalduvast reklaamist ning programmi taas- või otseedastamise eest levitajate poolt makstud litsentsitasust. Reklaamitulu on seotud programmi vaataja- või kuulajanumbritega. Levitajad on suurema reklaamitulu jaoks ringhäälinguorganisatsioonidele olulisteks lüliks programmi võimalikult paljude tarbijateni viimisel. Seda eriti pärast digitaaltelevisioonile üleminekut, mil paljud tarbijad valisid vabalevi digitaaltelevisiooni asemel levitaja, näiteks Elisa, STV või Telia teenuse.¹⁷⁵ Litsentsitasu sõltub omakorda programmis sisalduvatest teostest ning nende väärtusest levitaja ja levitaja abonentide jaoks.

Seejuures on levitajate tegevuse näol tegemist iseseisva teenusega, mida osutatakse tulu saamise eesmärgil. Näiteks ei maksa levitajate kliendid teenustasu mitte tehnilise teenuse eest, vaid juurdepääsu eest ringhäälinguorganisatsiooni signaalis sisalduvatele teostele. Tihti koondab levitaja ühte teenusesse kokku mitme erineva ringhäälinguorganisatsiooni edastuse.¹⁷⁶ Seega on ringhäälinguorganisatsioonil ja levitajal otseedastamise üksiktoimingus ühine eesmärk. Otseedastuse kaudu üldsusele edastamisel on tegemist kahe erineva organisatsiooni kahe edastamise tehnilise toiminguga, mis kokku moodustavad üldsusele suunamise üksiktoimingu. Tegemist on õiguste objekti kahe erineva majandusliku kasutamise, millel on mõlema organisatsiooni jaoks üldsusele suunamise üksiktoimingus omaette majanduslik väärtus. Berni konventsiooni taasedastamise sätetega on kooskõlas teleoloogiline tõlgendus, et autoril on ainuõigus lubada või keelata iga tema õiguse kasutamine, mis toimub iseseisva

¹⁷³ Käesolevas magistritöös kasutatud mõiste „levitaja“ hõlmab nii signaali taasedastaja kui ka otseedastuse kaudu üldsusele edastamise toimingus osalevat levitajat. Otseedastamise toimingus osalevat levitaja pole aga taasedastaja.

¹⁷⁴ EBU. Cable Retransmission of Broadcasts, A study on the effectiveness of the management and clearance of cable retransmission rights, 2007, v.

¹⁷⁵ TJA, Elektroonilise side ülevaade, 2018, lk-d 7 ja 8.

¹⁷⁶ C-325/14 *SBS Belgium NV v SABAM*, p-d 30 ja 32. Kaljuvee, K., lk-d 30 ja 31.

organisatsiooni poolt majandusliku tulu eesmärgil ning on seotud majandusliku väärtusega teose uue üldsuseni edastamisel.¹⁷⁷ Seetõttu peaksid otseedastuse kaudu üldsusele edastamise väärtusahelas vastutama õiguste omajate ees nii ringhäälinguorganisatsioon kui ka levitaja oma erinevate õiguste kasutamise toimingute eest.

Berni konventsiooni artikli 11bis lg 2 järgi on riigi enda kindlaks määrata tingimused, kuidas edastamise ja taasedastamise korral ainuõigusi teostatakse, kusjuures sellised tingimused ei tohi kahjustada autori isiklikke õigusi ega ka tema õigust saada õiglast tasu.¹⁷⁸ KabSat 2 direktiiv¹⁷⁹ jätab liikmesriikidele vabaduse näha riigi tasandil ette üldsusele otseedastamise üksiktoiminguks loa saamise kord, sealhulgas õiguste omajatele autoritasude maksmise kord. AutÕS § 13¹ lg 1 järgi teostab autor oma varalisi õigusi kas iseseisvalt või KEO-de kaudu. Levinumad võimalikud õiguste teostamise viisid ringhäälinguprogrammide üldsusele edastamisel on¹⁸⁰:

- 1) Õiguste individuaalne teostamine: olukordades, kus puuduvad seadusega ettenähtud õiguste kollektiivse teostamise režiimid ning vabatahtlikkuse alusel toimivad KEO-d¹⁸¹ (või olukorras, kus õiguste omaja pole vabatahtliku KEO-ga liitunud), võivad õiguste omajad teostada enda õiguseid individuaalsete lepingute alusel produtsentide või levitajatega.

¹⁷⁷ C-293/98, *EGEDA*, p 24. Weber, P. Die Reichweite des urheberrechtlichen Sendebegriffs aus Sicht der Europäischen Rundfunkunion EBU, ZUM 2009, 6, lk 462.

¹⁷⁸ Berni konventsiooni artikli 11bis lg 2 eesmärk on olnud anda võimalus sundlitsentside rakendamiseks ning tagada samas ka autorite õigused. Vt: Ricketson, S., Ginsburg, J. C., Volume II, lk 822 jj.

¹⁷⁹ Põhjus, miks ELi seadusandja on asunud siseturul õiguste teostamist harmoniseerima, peitub autoriõiguste territoriaalsuses. Nimelt on raadio- ja televisiooniprogrammide edastamine samuti allutatud Euroopa Liidu toimimise lepingust (ELTL) tulenevale teenuste vaba liikumise põhimõttele. Kohtuasjas *Coditel* leidis kohus, et ELTL teenuste vaba liikumise põhimõttega pole vastuolus filmitoote taasedastamise keelamine õiguste omaja poolt teises liikmesriigis. Euroopa Kohus leidis, et õiguste omajatel on õiguspärane huvi leppida kokku teose edastamise eest makstav tasu iga üldsusele edastuse eest, olgu see teose esmane edastus või samaaegne taasedastus. *Coditel* lahendi järel oli EL piirideta televisiooni direktiivi eesmärk saavutada televisiooni edastamise teenuse n-ö vaba liikumine. Samas jäid riikide erinevad autoriõiguste teostamise režiimid endiselt piiriülest taasedastamist takistama. KabSat ja KabSat 2 direktiivi eesmärk ongi harmoniseerida autoriõiguste teostamise režiim, et tagada televisiooni- ja raadioprogrammide piiriülene levik. EKO C-62/79, *Coditel v Ciné Vog Films*, ECLI:EU:C:1980:84, p-d 13 ja 18. Dreier, T. lk 399 jj.

¹⁸⁰ Euroopa Komisjon. Survey and data gathering to support the evaluation of the Satellite and Cable Directive 93/83/EEC and assessment of its possible extension. Final Report 2016, lk 88.

¹⁸¹ Õiguste kollektiivse teostamise puhul teostab volitatud isik ehk KEO ühiselt õiguste omajate õigusi, tehes nende õiguste kasutamise üle järelevalvet ning kogudes ja jagades õiguste omajate vahel litsentsitasusid. KEO rollist õiguste teostamisel vt: Gyertyánfy, P. Why is a European Directive on Collective Management Necessary? A Perspective from a New Member State of the EU. *Journal on the Copyright Society of the USA*: Fall 2005-Winter 2006, 53, lk-d 73 ja 74.

- 2) Õiguste vabatahtlik kollektiivne teostamine¹⁸²: olukorras, kus seadusega pole ette nähtud kohustuslikku või laiendatud kollektiivset õiguste teostamise režiimi, võivad õiguste omajad asuda õiguseid KEO vahendusel vabatahtlikult ise teostama.
- 3) Õiguste laiendatud kollektiivne teostamine: õiguseid teostatakse KEO kaudu, kellele on antud seadusega õigus esindada ka sama kategooria õiguse mitteliikmeid. Õiguste omajatel on õigus esindamisest loobuda (nn *opt-out* võimalus) ning õiguseid individuaalselt teostada.
- 4) Õiguste kohustuslik laiendatud kollektiivne teostamine: õiguseid teostatakse KEO kaudu, kellele on antud seadusega õigus esindada ka sama kategooria õiguse mitteliikmeid, kusjuures mitteliikmed ei saa asuda enda õiguseid individuaalselt teostama (nn *opt-out* võimalus puudub).

Otseedastuse kaudu üldsusele edastamisel loetakse toimunuks üksiktoiming, mille puhul on seadusandjal keeruline ülesanne tagada paindlikkus ja piisav lepinguvabadus õiguste omajate ja ringhäälinguorganisatsiooni suhetes, õiguskindlus ja efektiivsus levitaja toiminguks ning õiglase tasu õiguste omajatele õiguste objektide kasutamise eest.

Autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamine ei peaks aga piirduma täna pelgalt õiguste omajate ja teoste kasutajate huvide tasakaalustamisega, vaid võtma arvesse ka tarbijate huve ning edendama loomemajanduse mitmekesisust.¹⁸³ Tele- ja raadioprogramm on kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja teabele suurema juurdepääsu edendamise oluline vahend.¹⁸⁴ KabSat 2 direktiiv rõhutab näiteks õiguste objektide kasutamise eest õiglase tasu maksmist ka tarbijate huviga, mis tagab mitmekülgse sisu pakkumise.¹⁸⁵ Seega on oluline, et teoste kasutamiseks leitav kompromiss tasakaalustaks nii õiguste omajate, kasutajate (st ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja) kui ka tarbijate ehk ühiskonna kui terviku huve.

Ülaltoodut arvestades analüüsib autor järgnevalt võimalike õiguste teostamise režiimidena kombinatsiooni õiguste individuaalsest ja vabatahtlikust kollektiivsest teostamisest kehtiva AutÕS alusel, õiguste laiendatud kollektiivset teostamist, mis on laialdaselt kasutusel Põhjamaades, ning õiguste kohustuslikku laiendatud kollektiivset teostamist, mille rakendamise võimalus on liikmesriikidele välja pakutud KabSat 2 direktiivis.

¹⁸² Autoriõiguste teostamine (*management of copyright*) ei hõlma autoriõiguste käsutamist (*transfer of rights*). Autoriõiguste teostamine tähendab eelkõige litsentside andmist teoste kasutajatele.

¹⁸³ Gervais, D., 2017, lk 3.

¹⁸⁴ KabSat 2 direktiiv, põhjendused 1 ja 24.

¹⁸⁵ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 4.

2.1.2 Õiguste teostamise viis

2.1.2.1 Õiguste individuaalne ja vabatahtlik kollektiivne teostamine

Autoril on AutÕS § 13 lg 1 p 9 järgi õigus lubada ja keelata edastada teos raadio, televisiooni ja satelliidi kaudu ning taasedastada kaabellevivõrgu kaudu, samuti suunata teos üldsusele muude tehnikavahendite vahendusel. Fonogrammitootjal ja esitajal on AutÕS § 72 lg 1 alusel õigus saada ärilisel eesmärgil üldsusele suunamise eest õiglast tasu, mis kohaldub ka otseedastuse kaudu üldsusele edastamisel. Programmide otseedastamine on seega toiming, mille teostamiseks vaja hankida õigus teose üldsusele suunamiseks paljudelt erinevatelt õiguste omajatelt. Olemasoleva reeglistiku alusel on võimalik otseedastuse kaudu üldsusele edastamise teostada õiguseid kombinatsioonina individuaalsest ja kollektiivsest õiguste teostamisest. Autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamisel on välja kujunenud, et õiguste omajad teostavad oma „väikesi õiguseid“ (*small rights*) kollektiivselt ja „suuri õiguseid“ (*grand rights*) individuaalselt. Samas kehtivad erinevate õiguste omajate kategooriate puhul selles liigituses teatavad erinevused.¹⁸⁶

Raadioprogrammide puhul teostatakse muusikateoste autorite õiguseid üldjuhul KEO kaudu, kuna autorite arv ei võimalda masskasutuse puhul individuaalseid lepinguid sõlmida. Ringhäälinguorganisatsiooni audiovisuaalse programmi koostamisel teostatakse õiguseid eelkõige individuaalsete lepingute alusel, mitte KEO vahendusel, sest ringhäälinguorganisatsioonil kui programmi koostajal on otsene kontakt õiguste omajatega.¹⁸⁷ Ringhäälinguorganisatsioon ostab kas teose kasutamise õigused välisstuudiolt, toodab teose kohalikul tasandil ringhäälinguorganisatsiooni sees või tellib tootmise produktsiooniettevõttelt. Omatoodangu puhul loovutatakse autori varalised õigused või antakse litsents nende kasutamiseks tasu eest teose tootmislepinguga produtsendile.¹⁸⁸ AutÕS § 33 lg 2 sätestab eelduse, et režissööri, stsenaariumi autori, dialoogi autori, operaatori ja kunstniku varalised õigused lähevad üle teose produtsendile, kui lepinguga ei ole kindlaks määratud teisiti. Ringhäälinguorganisatsioon omandab seejuures teose produtsendilt võimalikult laiaulatuslikeks kasutusjuhtudeks. Näiteks võib ringhäälinguorganisatsioon omandada

¹⁸⁶ Neid termineid ei tohi aga segamini ajada õiguste väikeomajatega, kelleks on üldjuhul füüsilistest isikustest õiguste omajad, ning õiguste suuromajatega, kelleks on näiteks fonogrammitootjat, kirjastajad ja audiovisuaalsete teoste produtsendid. Vt: Vasamäe, E. Autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste jätkusuutlik kollektiivne teostamine. Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikool 2014, lk 98. Ficsor, M. Collective Management of Copyrights and Related Rights. WIPO 2002, lk-d 38 ja 40.

¹⁸⁷ AutÕS § 13¹ lg 1.

¹⁸⁸ Nemvalts, K., Seppel, T. jt. Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste probleemide koondkaardistus, 2012, lk 23. Thomson Reuters Practical Law. Video production agreement, .2020, p 7.1.

lepinguga vastutasuks teose tootmiskulude katmise eest kõik varalised õigused.¹⁸⁹ See võimaldab ringhäälinguorganisatsioonil kasutada vastavaid õiguseid erinevateks juhtudeks, sealhulgas näiteks edastamiseks ja taasedastamiseks erinevate tehnikavahendite vahendusel.

Erinevalt edastamisest on taasedastamise puhul üldlevinud õiguste kollektiivse teostamise režiimid, sest taasedastamisel ei saa levitaja olla kindel taasedastamise õiguse olemasolus, kusjuures lugematul hulgal erinevate õiguste omajatelt individuaalselt loa hankimine oleks taasedastaja jaoks äärmiselt keeruline. Otseedastuse kaudu üldsusele edastamisel on aga tegemist esmaedastusega, millest ringhäälinguorganisatsioon ka ise osa võtab. Taasedastada võib levitaja ka ilma ringhäälinguorganisatsiooni osaluseta. Üldsusele otseedastamine pole aga ilma ringhäälinguorganisatsiooni osaluseta võimalik, sest signaal toimetatakse levitajani suletud ühenduse kaudu. Ringhäälinguorganisatsioon omandab edastamise õiguse programmi koostamisel. Praktikas saaksid ringhäälinguorganisatsioon ja levitaja omavahelise lepinguga õiguste objektide edastamise litsentsitasus kokku leppida.¹⁹⁰ Litsentsitasu sõltuks omakorda tasust, mida ringhäälinguorganisatsioon on õiguste omajatele edastamise eest maksnud.

Eelnevalt kirjeldatud teoste üldsusele suunamise õiguse üksiktoimingu jagamisel ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja vahel tekib autor hinnangul probleem eelkõige kasutusõiguse ulatuse määratlemisel õiguse all-litsentsimiseks. Näiteks annab õiguste omaja õiguse teose üldsusele suunamiseks AutÕS § 13 lg 9 või edastamiseks AutÕS § 13¹ lg 4 järgi õiguse kasutajale ehk üldsusele edastajale. Teose kasutamine teiste isikute poolt on lubatud autori varaliste õiguste loovutamise korral või autori antud litsentsi alusel, samuti AutÕS peatükis IV ettenähtud juhtudel.¹⁹¹ AutÕS § 47 järgi võib teose kasutamiseks loa saanud isik lubada kolmandal isikul teost kasutada ainult autori eelneval nõusolekul. Sisuliselt peaks ringhäälinguorganisatsioon õiguste omajatega kokku leppima, et kaitstud teoseid võib üldsusele edastada ka konkreetselt selle levitaja kaudu, kes otseedastamises osaleb.¹⁹² Levitajal pole aga täit kindlust selle osas, kas ringhäälinguorganisatsioonil on olemasolevate õiguste objekti all-litsentsi andmise õigus olemas. Näiteks võib see tekitada probleeme varasemate lepingute alusel kokku lepitud õiguste objektide kasutamisel, mis ei arvesta edastamise tehnoloogia märkimisväärsete muutustega, kuivõrd AutÕS § 13¹ lg 4 alusel antud kasutusõigus ei pruugi katta AutÕS § 13 lg-s 9 sätestatud õigust teose üldsusele suunamiseks. See tekitab levitaja

¹⁸⁹ Euroopa Komisjon. Roheline raamat audiovisuaalteoste internetis levitamise kohta Euroopa Liidus: võimalused ja probleemid digitaalse ühtse turu kujundamisel. Brüssel, 13.7.2011 KOM(2011) 427 lõplik, lk 8.

¹⁹⁰ Kaljuvee, K., lk-d 28 ja 29. AutÕS § 73 lg 1 p 1.

¹⁹¹ AutÕS § 46 lg 1.

¹⁹² C-431/09 ja C-432/09, *Airfield*, p-d 24, 48 ja 83.

toimingu seaduspärasuses ebakindlust ning takistab võimalike õiguste omajate nõuete tõttu laiemal teoste repertuaaril üldsuseni jõuda.

Otseedastuse kaudu üldsusele edastamisel tuleb võtta arvesse ka asjaolu, et levitaja tegutseb ringhäälinguorganisatsioonist õiguste kasutajana eraldiseisvalt. Ringhäälinguorganisatsioon ei saa üldjuhul mõjutada levitajat selles osas, millises pakettis tema programm sisaldub ning kui suurt tellimustasu levitaja enda abonentidelt küsib.¹⁹³ Levitaja koondab programmpakettidesse erinevate ringhäälinguorganisatsioonide signaale, luues nõnda tarbija jaoks programmis sisalduva kaitstud sisu pinnalt täiendava väärtuse. Sellises olukorras on õiguste omajal läbirääkimistel ringhäälinguorganisatsioonidega keeruline hinnata enda õiguste tegelikku väärtust levitaja toimingu jaoks. Samas maksab ringhäälinguorganisatsioon tihti teose kasutamiseõiguse sisseostmisel tasu edastuse geograafilise ulatuse, vaatajanumbrite ning korduste arvu põhjal, mida ta iseseisvalt ilma levitajata hinnata ei oskaks.¹⁹⁴ Samuti võivad ringhäälinguorganisatsioonid pakkuda produtsentidele kõikide õiguste omandamise eest ühekordset tasu.¹⁹⁵ Sellisel juhul ei ole igas olukorras tagatud, et autor või kaasnevate õiguste omaja saab enda panuse eest vääriliselt kompenseeritud. Näiteks võib ringhäälinguorganisatsioon edastada programmi otseedastuse protsessi kaudu mitme levitajani, kes omakorda signaali oma abonentideni toimetavad. Taolises olukorras on oht, et tasu õiguste kasutamise eest hõlmab vaid ühte kasutamise etappi ning levitajate poolt teose kasutamises loodud väärtus ei kandu edasi õiguste omajani.¹⁹⁶ Tasu teoste ja muu kaitstud materjali kasutamise eest on oluline ka seetõttu, et tagada mitmekülgse sisu pakkumine, mis on omakorda tarbijate huvides.¹⁹⁷

Tasakaaluks makstakse õiguste objektide kasutamise eest pärast õiguste loovutamist õiguste omajatele õiglast tasu ka KEO-de vahendusel. Fonogrammitootjate ja esitajate puhul on õiglase tasu saamise õigus tagatud AutÕS § 72 lg 1 alusel, mida teostatakse KEO vahendusel. Sõltumata asjaolust, kas autor on varalised õigused loovutanud, jääb AutÕS § 14 lg 6 järgi audiovisuaalse teose autoritele alles õigus saada õiglast tasu isikult, kes audiovisuaalset teost

¹⁹³ Traple, E. TV Signal Delivery to Cable Operators and DTH Platform Operators: Primary Copyright Use, Retransmission, or Another Form of Communication to Public? JIPITEC: 2011, lk 81.

¹⁹⁴ Traple, E., lk 79.

¹⁹⁵ Euroopa Komisjon. Survey and data gathering to support the evaluation of the Satellite and Cable Directive 93/83/EEC and assessment of its possible extension, lk 100. Society of Audiovisual Authors. Audiovisual Author's Rights and Remuneration in Europe. 2015 lk 18.

¹⁹⁶ Euroopa Komisjon. Survey and data gathering to support the evaluation of the Satellite and Cable Directive 93/83/EEC and assessment of its possible extension, lk 102. Society of Audiovisual Authors, 2015, lk 18.

¹⁹⁷ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 4.

kasutab.¹⁹⁸ See tähendab, et isikul, kelle õigused on AutÕS § 33 lg 2 järgi läinud üle audiovisuaalse teose produtsendile, on endiselt õigus saada teose kasutamise eest tasu ning seda ka olukorras, kus autor on produtsendile kinnitanud, et ta tasu ei soovi.¹⁹⁹ AutÕS § 14 lg-s 6 sätestatud õigus kehtib Eesti audiovisuaalsete teoste autoritele, sest seda õigust pole ELi õiguses ega rahvusvahelistes lepingutes.²⁰⁰ Taoline režiim muudab teoorias lisakuludest tulenevalt keerulisemaks Eesti audiovisuaalsete teoste kasutamise võrreldes teiste riikide autorite teostega.²⁰¹ Selline diskrimineerimine poleks samuti kooskõlas Berni konventsiooni artikli 5 lg-s 3 sätestatuga, mis kohustab riike tagama muude konventsiooni riikide autoritele kohaliku õigusel alusel võrdse kohtlemise.²⁰² Väidetavalt aga ei tehtagi praktikas autorite puhul erisust ning AutÕS § 14 lg 6 alusel kogutakse tasusid kõigi audiovisuaalsete teoste puhul.²⁰³ Intellektuaalse omandi kodifitseerimise tööühm on märkinud, et AutÕS § 14 lg 6 alusel kogutud tasud on Eesti audiovisuaalsektori mõistes tagasihoidlikud.²⁰⁴ Autori hinnangul on tõenäoline, et olukorras, kus taasedastamine asendatakse üha enam üldsusele otseedastamisega ning seadusandja käsitleb otseedastamist ainult ühe õiguste objektide kasutamisenä, kasvab KEO-de surve ringhäälinguorganisatsioonide ja levitajate suhtes taolise kasutamise eest õiglase tasu maksmiseks. Õiglase tasu maksmine ei muuda aga õiguspäraseks sellist õiguste objekti kasutamist, kus konkreetseks kasutusviisiks puudub luba või nõusolek all-litsentsi andmiseks.

Väärib märkimist, et Euroopa Komisjon on autoriõiguste teostamise võimalusena taasedastamisel kaalunud sarnast nn *one-stop-shop* lahendust. Ringhäälinguorganisatsioon oleks kohustatud pidama KEO-dega läbirääkimisi lepingu üle, mis hõlmaks tasu esmase üldsusele edastamise eest ning sätestaks ka tasu määramise põhimõtted taasedastamiseks. Sellisel juhul toimib ringhäälinguorganisatsioon tsentraalse õiguste haldajana, kelle poole kaabelvioperaatorid taasedastamise õiguste hankimiseks pöörduvad. Taasedastaja jääb seejuures õiguste teostamise eest vastutavaks isikuks.²⁰⁵ Euroopa Ringhäälingute Liit on

¹⁹⁸ Miinimumnõudena on rendidirektiivis nähtud ette esitaja ja autori üldine tasu saamise õigus vaid teose rendi eest. Rendidirektiiv, artikkel 5.

¹⁹⁹ Nemvalts, K., Seppel, T. jt, Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate probleemide koondkaardistus. 2012, lk 23.

²⁰⁰ Samas, lk 23. Rendidirektiivi artikkel 5 p 1 ning AutÕS §-i 14 lg 7 ja §-i 68 lg 4 sätestavad autorile ja esitajale õiguse saada tasu ainult teose või esituse rentimise eest (nt videolaenus).

²⁰¹ Selline absoluutne tasu saamise õigus on Euroopa õiguses pigem erandlik. Autoriõiguse kodifitseerimise tööühm tegi 2014. aastal ettepaneku asendada AutÕS § 14 lg-s 6 sisalduv audiovisuaalse teose autori üldine tasu saamise õigus tasu saamisega vaid teose rendi eest. Vt: Seletuskiri autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu juurde, 2014, lk 14.

²⁰² WIPO. Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris Act, 1971), 1978, lk 34.

²⁰³ Kaljuvee, K., lk 27.

²⁰⁴ Seletuskiri autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu juurde, lk 99.

²⁰⁵ Euroopa Komisjon. COM (2002) 430: Report from the Commission Report from the European Commission on the application of Council Directive 93/83/EEC on the coordination of certain rules concerning copyright and

märkinud, et taolist süsteemi eelistavad üleeuroopalisi kanaleid edastavad ringhäälinguorganisatsioonid, mille eesmärgiks ongi enda kanalid võimalikult paljudesse liikmesriikidesse taasedastada.²⁰⁶ Komisjon leidis toona, et taoline *one-stop-shop* asetaks taasedastamisõiguste läbirääkimistel ringhäälinguorganisatsioonile liiga suure koorma, arvestades õiguste teostamisega seonduvaid õiguslikke ja majanduslikke kohustusi ning tasu kindlaksmääramise keerukust.²⁰⁷

Autor on arvamusel, et õiguste teostamine otseedastuse kaudu üldsusele edastamise korral on kehtiva seaduse alusel kombinatsioonina õiguste individuaalselt ja kollektiivsest teostamisest võimalik, sest õiguslikult on tegemist ühe üldsusele edastamise toiminguga, milleks ringhäälinguorganisatsioon saaks programmi koostamisel vajalikud õigused hankida. Samas tuleks arvestada, et kehtiva seaduse alusel õiguste teostamisega võib kaasneda õiguslik ebakindlus konkreetseks levitaja kasutusviisiks vajaliku õiguse olemasolus ringhäälinguorganisatsiooni ja õiguste omaja vahelises kokkuleppes. Muuhulgas võib olemasoleva reeglistiku otseedastamisele rakendamise tulemusena tekkida ebakõla õiguste omajatele makstava tasu ning õiguste objekti tegeliku väärtuse osas. Sellise õiguskindlusetuse lahendamiseks ning õiglase tasu kindlustamiseks õiguste omajatele levitaja toiminguga eest võiksid õiguste omajad ja levitaja teostada õiguseid välissuhtes omavahel otse.

2.1.2.2 Õiguste laiendatud kollektiivne teostamine

Autoriõiguste ning autoriõigusega kaasnevate õiguste omajate üks peamisi eesmärke on nimetatud õigusi, eriti varalisi õigusi, kasutada, ning õiguseid rikkuvaid tegevusi tuvastada ning ära hoida. Materiaalsete ning käegakatsutavate objektide puhul on see ajalooliselt olnud võimalik tulenevalt kaitstud objektide ja turu iseloomust. Infoühiskonna arengu ning autoriõiguste ning autoriõigusega kaasnevate õiguste laienemisega üha enam ka immateriaalsetele teostele, on nimetatud õiguste kasutamise probleemid muutunud.²⁰⁸ Infotehnoloogia on muutnud võimalikuks autoriõiguste objektide massilisema kasutamise, samal ajal kui õiguste kasutamiseks kõikidelt õiguste omajatelt loa hankimine on ebamõistlikult keeruline ja kulukas.²⁰⁹ Signaali levitaja tehniline toiming on automaatne ning mõeldamatu oleks hankida luba igalt õiguste omajalt eraldi. Samuti on õiguste omajal iseseisvalt äärmiselt

rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission, lk-d 11 ja 12. – <https://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/175381> (28.02.2020)

²⁰⁶ EBU, Cable Retransmission of Broadcasts. A study on the effectiveness of the management and clearance of cable retransmission rights, lk 8.

²⁰⁷ Euroopa Komisjon. COM (2002) 430, lk 12.

²⁰⁸ Bently, L., Sherman, B., 2014, lk 305.

²⁰⁹ Vasamäe, E., 2014, lk-d 87 ja 88.

keeruline rikkumisi tuvastada.²¹⁰ Õiguste kasutuste arv ja tingimused ning teoste ja kaasnevate õiguste objektide arv teevad sellisel juhul individuaalse teostamise pea võimatuks.²¹¹

Võimaliku lahendusena teoste masskasutuse probleemile infoühiskonnas on õiguskirjanduses välja pakutud (nt D. Gervais, E. Vasamäe ja B. Hugenholtz) Põhjamaades levinud õiguste laiendatud kollektiivse teostamise režiim. Õiguste laiendatud kollektiivne teostamise puhul laiendatakse litsentsi, mille on välja andnud õiguste KEO oma liikmete nimel, seadusega nõnda, et see hõlmaks ka kõiki samasse kategooriasse kuuluvaid mitteliikmetest õiguste omajaid.²¹² Bently ja Sherman kirjeldavad laiendatud kollektiivset litsentsi kui kõikehõlmavat litsentsi (*blanket license*), mille puhul katab KEO litsents kõiki sama liiki õiguseid, mida vastav KEO haldab.²¹³ Õiguste laiendatud kollektiivse teostamise kaudu on seega KEO-l õigus teostada ka selliste õiguste omajate õigusi, kes ei ole organisatsiooni liikmed ning keda organisatsioon ei esinda esinduslepingu alusel.²¹⁴ Sellisel juhul valdab õiguste kasutajaid meelerahu, et nad ei vastuta üksikisikutest õiguste omajate ees. Autoriõiguste laiendatud kollektiivsel teostamisel on peale majandusliku eesmärgi ka olulised sotsiaalsed ja kultuurilised eesmärgid. KEO-l on tähtis roll kultuuriliste väljendusviiside mitmekesisuse edendajatena. Laiendatud kollektiivne litsents võimaldab KEO vahendusel turule pääseda ka väiksematel ja vähempopulaarsetel repertuaaridel.²¹⁵

Võimaluse võtta õiguste laiendatud kollektiivse teostamise režiim kasutusele on välja pakutud ka direktiivis (EL) 2019/790²¹⁶ (DSM direktiiv). DSM direktiivis põhjendustes märgitakse, et kuivõrd digiajastul on oluline suutlikkus pakkuda paindlikke litsentsimissüsteeme, peaksid liikmesriigid saama kehtestada litsentsimiskorra, mis võimaldab KEO-del sõlmida vabatahtlikkuse alusel litsentsilepinguid, olenemata sellest, kas kõik õiguste omajad on organisatsiooni selleks volitanud.²¹⁷

Taolist litsentsimiskorda tuleks kohaldada üksnes selgelt määratletud kasutuseladel, kus igalt üksikult õiguste omajalt volituste saamine on nii koormav ja ebapraktiline, et muudab vajaliku

²¹⁰ Dreier, T., 2010, lk 451.

²¹¹ Ficsor, M, 2002, lk 130.

²¹² Gervais, D. *Collective Management of Copyright and Related Rights*. Kluwer Law International 2015. lk-d 23 ja 24.

²¹³ Bently, L., Sherman, B., 2014, lk 309.

²¹⁴ Vasamäe, E., 2014, lk 150.

²¹⁵ 26. veebruari 2014 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/26/EL, autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateose internetis kasutamise õiguse multiterritoriaalse litsentsimise kohta, ELT L 84, 20.3.2014, lk 72–98, põhjendus 3.

²¹⁶ 17. aprilli 2019 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ (DSM direktiiv). – ELT L 130, 17.5.2019, lk 92–125.

²¹⁷ DSM direktiiv, põhjendus 46.

litsentsimistehingu asjaomaste teoste või muu materjali olemuse või liikide tõttu ebatõenäoliseks.²¹⁸ D. Gervaisi sõnul on õiguste laiendatud kollektiivne teostamine põhjendatud selliste õiguste teostamisel, mille individuaalne teostamine praktikas oleks võimatu või nõuaks ebamõistlikult palju aja- ja raharessursse.²¹⁹ Signaali levitajatel, kel pole õiguste omajatega otsest kontakti, lasub sarnaselt taasedastajatega õiguste väljaselgitamisega ning nende kasutamiseks loa saamisega seonduv märkimisväärne koormus.²²⁰

Guibault ja Axhamn on laiendatud kollektiivse litsentsi rakendamiseks määratlenud järgmised kriteeriumid: (i) ilmselge nõudlus masskasutuseks ja õigustatud avalik huvi muuta selline kasutusviis õiguspäraseks; (ii) individuaalsed ja kollektiivsed lepingud ei võimalda mõistlike tehingukuludega selliseks masskasutuseks vajalikke kõrvalolijate õiguste kasutamise lubasid hankida; (iii) autoriõiguse piirangu või sundlitsentsi rakendamist peetakse põhjendamatuks, kuna õiguste omajatele peaks maksma tasu, mis on kokku lepitud vabade läbirääkimiste tulemusel; (iv) autoriõiguse piirangu või sundlitsentsi võimalik vastuolu rahvusvaheliste autoriõiguse reeglitega; (v) ja kui eeltoodud punktides nimetatud nõuded on täidetud, on laiendatud kollektiivse litsentsi reegli kasutuselevõtmine uues valdkonnas õigustatud.²²¹

Laiendatud kollektiivset litsentsi on rakendatud KabSat direktiivi raadioprogrammi satelliidi kaudu üldsusele edastamise puhul. Direktiivi artikli 3 lg 2 järgi võib liikmesriik näha ette sätteid, mille kohaselt KEO ja ringhäälinguorganisatsiooni vahelist kollektiivlepingut, mis käsitleb teatavat teoste kategooriat, võib laiendada sama kategooria õiguste omajatele juhul, kui televisiooni- või raadioteenuse osutaja edastab teost üldsusele satelliidi kaudu ja samal ajal ka maapealse süsteemi kaudu. Esindamata õiguste omajatel on seejuures direktiivi kohaselt õigus igal ajal arvata oma teosed kollektiivlepingu laiendusala välja ja teostada oma õigusi individuaalselt või kollektiivselt. Eesti seadusandja on sellise laiendatud kollektiivse litsentsi näinud ette AutÕS §-s 79¹⁸, mille lg 2 järgi on õiguse omajal igal ajal õigus nõuda sellise esindamise lõpetamist ja teostada oma õigusi individuaalselt või kollektiivselt.

E. Vasamäe nimetab laiendatud kollektiivse teostamise olulise põhimõttena õiguskindluse tagamist. Erinevalt näiteks õiguste kohustuslikust kollektiivsest teostamisest saab õiguste kasutaja õiguste laiendatud kollektiivse teostamise korral olla täiesti kindel, et õiguste

²¹⁸ DSM direktiiv, artikkel 12 lg 2.

²¹⁹ Gervais, D. The Evolving Role(s) of Copyright Societies. Graber, C. et al (koost). Digital Rights Management: The End of Collecting Societies? Berne: Juris Publishing 2005, lk 49.

²²⁰ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 20.

²²¹ Axhamn, J., Guibault, L., Cross-border extended collective licensing: a solution to online dissemination of Europe's cultural heritage? Amsterdam. University of Amsterdam 2011, lk-d 28-29.

kasutamine on õiguspärane.²²² Nimelt tagab see teoste kasutajatele õiguskindluse, hõlmates laiendatult suurt hulka teoseid, mille kasutamine on seaduspärane.²²³

Õiguste laiendatud kollektiivne teostamine on seejuures paindlikum, kui õiguste kohustuslik kollektiivne teostamine. Olulise osa paindlikkusest moodustab õiguste laiendatud kollektiivsel teostamisel asjaolu, et õiguste omajatel on õiguste laiendatud kollektiivsest teostamisest loobumise ehk *opt-out* õigus. E. Vasamäe hinnangul tuleks laiendatud kollektiivset litsentsilepingut käsitleda kestvuslepinguna.²²⁴ Õiguste omajad ütleksid oma õigusi individuaalselt teostama asudes laiendatud litsentsilepingu sisuliselt üles. Võlaõigusseaduse²²⁵ (VÕS) § 195 lg 2 sätestab, et kui lepingupool võib vastavalt seadusele või lepingule lepingu üles öelda, vabastab ülesütlemine mõlemad lepingupooled nende lepinguliste kohustuste täitmisest. Lepingust kuni selle ülesütlemiseni tekkinud õigused ja kohustused jäävad kehtima. Õiguste kasutamine loetakse seega vastavalt laiendatud kollektiivsele litsentsilepingule kuni lepingu ülesütlemiseni õiguspäraseks ning õiguste omajal pole tagasiulatuvalt võimalik loa andmisest keelduda.²²⁶

K. Nemvalts peab laiendatud kollektiivse teostamise nõrkuseks just laiendatud kollektiivsest teostamisest loobumise õigust. Nimelt võivad mõned mõjukad tootjad süsteemist loobuda ning oma õiguseid individuaalselt teostada, kuivõrd tehnoloogilised võimalused infosisu kasutamiseks õiguste omajate ning teenusepakkujate poolt aina täienevad.²²⁷ E. Vasamäe pole aga Nemvaltsi käsitlusega nõustunud põhjendusel, et õiguspraktikas ei ole õiguste laiendatud kollektiivsest teostamisest loobumise õiguse kasutamise tõttu olulisi probleeme tekkinud ning tegelik tõenäosus õiguste individuaalseks teostamiseks on väike.²²⁸ Autori hinnangul on võimalik, et loobumise õigus toob kaasa laia teoste repertuaari kahanemise. Tehnoloogiliste võimaluste areng on viinud mitmed traditsioonilised programmiedastusviisid internetti ning kasvanud on tellitavate audiovisuaalprogrammide (n-ö VOD ehk *video-on-demand*) pakkumise keskkondade arv. Seejuures on tavalise lineaarse programmi levitajate konkurentideks kerkinud just õiguste omajad ning stuudiod ise ning vastupidi.²²⁹ See suurendab osapoolte tahet suunata

²²² Vasamäe, E., 2014, lk 154.

²²³ Samas, lk 156.

²²⁴ Samas, lk 152.

²²⁵ Võlaõigusseadus. – RT I, 08.01.2020, 10.

²²⁶ Vasamäe, E., 2014, lk 152.

²²⁷ Nemvalts, K. Mõningaid autoriõiguse seaduse ajakohastamise aspekte: teose vaba kasutamise regulatsioon. *Juridica* nr 7, 2012, lk 516.

²²⁸ Vasamäe, E., 2014, lk 157.

²²⁹ Lisaks tuntud ülemaailmsetele teenusepakkujatele on Eestis selle ilmingu kõnekateks näideteks Telia Inspira, Elisa TV, Apollo Film Productions voogedastuskeskkond netikino.ee ning ERRi voogedastusteenus Jupiter.

enda stuudiot teosed üldsusele vaid enda teenuste kaudu, mis piirab ringhäälinguorganisatsioonide võimalust pakkuda võimalikult laia teoste repertuaari.

Laiendatud kollektiivse litsentsi kohaldamine levitaja ja õiguste omaja omavahelises suhtes ei kaalu autori hinnangul loobumise õigus lineaarse programmi otseedastuse kaudu üldsusele edastamise kontekstis üles negatiivseid mõjusid õiguskindlusele ja õiguste teostamise efektiivsusele. Magistritöö autor nendib, et laiendatud kollektiivne litsents sobib piirideta majanduse ja infoühiskonna kontekstis üksikute teoste litsentsimisele nende kasutamiseks mittelineaarses meediumis või õiguste teostamisel lineaarse programmi koostamise etapis. Samas ei taga laiendatud kollektiivne litsents hulgaliselt erinevate isikute õiguseid sisaldavate lineaarsete programmide üldsusele otseedastamise puhuks piisavat õiguskindlust levitajale üldsusele edastamise etapis. Autori hinnangul toob loobumise õigus kaasa programmi osade blokeerimise riski, mistõttu kannatab märkimisväärselt taotletav õiguskindlus. Üldsusele edastamisel on oluline säilitada programmi terviklikkus, kuivõrd edastatakse lineaarset tele- või raadioprogrammi.²³⁰ Sellest johtuvalt ei saa teha üldsusele edastatavas programmis muudatusi. See tähendab omakorda, et puudub võimalus jätta signaalis sisalduvast programmist välja mõne üksiku autori panus. Sellest tulenevalt on oluline vältida olukorda, kus KEO liikmeks mitteolevad õiguste omajad blokeerivad programmi üldsusele edastamise ning takistavad seejuures kõigi teiste programmis sisalduvate õiguste kasutamist.

Autor nendib, et laiendatud kollektiivne litsents toimiks teatud osas ringhäälinguprogrammi koostamise etapis, aga tõenäoliselt mitte audiovisuaalsete teoste puhul. Audiovisuaalteose valmimisse panustab küll suur hulk erinevaid inimesi, aga õiguste kollektiivse teostamise roll pole selles etapis niivõrd oluline, kuna autorite varalised õigused lähevad üle produtsendile, kes varalisi õiguseid teostab.²³¹ Audiovisuaalteoste puhul on õiguste omajate ja ringhäälinguorganisatsioonide vahel püsivad suhted ning võimalik on õiguste teostamine individuaalselt. Samuti eelistavad õiguste suuromajad õiguseid teostada eelkõige individuaalselt.²³²

Ringhäälinguprogrammide üldsusele suunamisel on Põhjamaades laiendatud kollektiivset litsentsi rakendatud näiteks kirjandus- ja muusikateoste edastamisele ringhäälingu kaudu, ringhäälinguprogrammi kaabellevi kaudu taasedastamisel ning ringhäälinguprogrammide

²³⁰ Euroopa Komisjon. Evaluation of the Council Directive 93/83/EEC on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission, SWD(2016) 308 final, lk 26-27.

²³¹ AutÕS § 33 lg 2. Axhamn, J., Guibault, L., lk 11.

²³² Vasamäe, E., 2014, lk 99.

arhiivides sisalduvate teoste üldsusele suunamisel.²³³ Lisaks konkreetselt loetletud juhtudele, millal õiguste laiendatud kollektiivset teostamist kohaldatakse, on võimalik kehtestada ka üldine laiendatud kollektiivlitsents. Sellisel juhul võib teatud valdkonnas tegutsev õiguste kasutaja teha KEO-le ettepaneku sõlmida kindlaks kasutusjuhiks laiendatud kollektiivlitsentsileping.²³⁴ Selline õiguste laiendatud kollektiivse teostamise üldreegel loob mitteammendava loetelu ning on paindlik lahendus autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamise reguleerimiseks, sest võimaldab KEO-l ja õiguste kasutajal sõlmida laiendatud kollektiivset litsentsilepingut igas valdkonnas, milles esineb selleks praktiline vajadus, suurendades üldsuse ligipääsu autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õigustega kaitstud objektidele.²³⁵ Näiteks on laiendatud kollektiivse litsentsi üldreegel sätestatud Taanis, kus taolise lepingu õiguste kasutaja ja KEO vahel peab heaks kiitma Taani Kultuuriministeerium.²³⁶

Kokkuvõtlikult on autor arvamisel, et õiguste laiendatud kollektiivne teostamine ei tagaks lineaarse programmi otseedastamisel levitaja ja õiguste omaja vahelises suhtes piisavat õiguskindlust, sest õiguste omajatel säilib KEO esindusest loobumise õigus, mis kujutab endast levitajale programmi edastamise blokeerimise riski. Küll aga tasub laiendatud kollektiivset litsentsi rakendada konkreetselt piiritletud valdkondade kasutusjuhtudel. Samuti on autori hinnangul põhjendatud kehtestada laiendatud kollektiivse litsentsi üldreegel, mis lubaks KEO-l ja õiguste kasutajal sõlmida litsentsilepingut mitteammendava loeteluna valdkondades, milles esineb selleks praktiline vajadus.

2.1.2.3 Õiguste kohustuslik laiendatud kollektiivne teostamine

KabSat 2 direktiivi artikkel 8 lg 2 järgi võivad liikmesriigid kohaldada otseedastuse kaudu üldsusele edastamisele taasedastamiseks ette nähtud kohustusliku laiendatud kollektiivse õiguste teostamise režiimi.²³⁷ KabSat 2 direktiivi taasedastamise õiguste teostamise režiim on seejuures peaaegu identne KabSat direktiivi kaabellevi kaudu taasedastamise korral õiguste

²³³ Koskinen-Olsson, T., Sigurdardóttir, V. Collective Management in the Nordic Countries. Gervais, D. (koost). Collective Management of Copyright and Related Rights. Kluwer Law International 2015 lk-d 257-259.

²³⁴ Vasamäe, E., 2014, lk 190.

²³⁵ Vasamäe, E. jt., Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu ja seletuskirja esialgne lähtematerjal, 2013 lk 160. Sarnane laiendatud kollektiivse litsentsi üldreegel pakuti välja autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõus. Vt: Seletuskiri autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu juurde, 2014, lk 116 jj.

²³⁶ Consolidated Act on Copyright 2014. (Consolidated Act No. 1144 of October 23, 2014), § 50 lg-d 2 ja 4.

²³⁷ KabSat ja KabSat 2 direktiivis selliselt sätestatud õiguste teostamise režiim on kombinatsioon õiguste laiendatud ja õiguste kohustuslikust kollektiivsest teostamisest, mis moodustab omapärase kahe erineva õiguste kollektiivse teostamise segamudeli. Autor kasutab taolise reeglistiku kohta ühtviisi Euroopa Komisjoni ja E. Vasamäega õiguste laiendatud kohustusliku kollektiivse teostamise mõistet.

teostamise sätetega, mis on AutÕS-sse üle võetud. Seega on tegemist olemasoleva üldsusele taasedastamise õiguse teostamise režiimiga.

Autor on eelnevalt selgitanud, et teose masskasutuse puhul tele- ja raadioprogrammide edastamisel on oluline kaasata kõik õiguste omajad, et vältida taasedastamise blokeerimist mõne üksiku õiguse omaja loa puudumise tõttu.²³⁸ Õiguste kohustuslik laiendatud kollektiivne teostamine tähendab, et õiguste omajad saavad kasutada oma õigust lubada või keelata taasedastamist KabSat või KabSat 2 direktiivide mõistes ainult KEO-de vahendusel.²³⁹ Kui õiguste omaja ei ole oma õiguste haldamist KEO-le üle andnud, on tema õigusi volitatud teostama sama kategooria õigusi haldav KEO.²⁴⁰ Kuigi praktikas antakse tihti taasedastamise õigus taasedastajale kollektiivsete lepingute alusel õiguste omajate või õiguste omajate esindajatega, näiteks ringhäälinguorganisatsioonide ja KEO-dega, ei saa taasedastaja iial olla lõplikult kindel, et need kollektiivsed lepingud hõlmavad kõiki õiguste omajaid.²⁴¹ Taolise õiguste kohustusliku laiendatud kollektiivse teostamise eesmärk ongi hõlmata KEO mitteliikmetest õiguste omajad taasedastajatega sõlmitavates litsentsilepingutes. Praktikas võimaldab taoline režiim teostada õigusi ka juhtudel, kus ilma õiguste laiendatud kollektiivse teostamiseta oleks litsentsimine võimatu või äärmiselt raskendatud.²⁴²

Õiguste omaja õigus anda programmi üldsusele taasedastamiseks luba tähendab ühtlasi ka õigust keelata programmi vähemalt teatud osa edastamine üldsusele. Nimelt tuleneb terviklike tele- ja raadioprogrammide taasedastamise olemusest asjaolu, et üksik õiguste omaja saab rakendada oma õiguseid suure hulga teiste õiguste omajate teoste kasutamise takistamiseks. Lineaarse programmi edastamisel võib see taasedastajale tuua kaasa märkimisväärseid ebamugavusi, kuivõrd puudub võimalus jätta programmist välja mõne üksiku õiguste omaja õiguste objekt.²⁴³ Taolisel viisil on ühel õiguse omajal kolmandate isikute õiguste kasutamise võimaldamise suhtes ebaproportsionaalselt suur otsustusõigus.²⁴⁴

Õiguskindluse tagamiseks ning taolise blokeerimise pandiks ongi õiguste omaja lepinguvabaduse piiramine, mille tulemusena ei saa isikud enam individuaalselt teoste kasutamise tingimusi kokku leppida. Vastasel juhul võiksid mitteliikmetest õiguste omajad

²³⁸ WIPO, Copyright, 1984/4, lk-d 166 ja 167.

²³⁹ KabSat direktiiv, artikkel 9 lg 1. KabSat 2 direktiiv, artikkel 4 lg 1. AutÕS § 79 lg 3.

²⁴⁰ KabSat direktiiv, artikkel 9 lg 2. KabSat 2 direktiiv, artikkel 4 lg 2. AutÕS § 97¹⁷ lg 1.

²⁴¹ Dreier, T., 2010, lk 450-451

²⁴² Vasamäe, E. 2014, lk 156.

²⁴³ WIPO, Copyright, 1984/4, lk 150.

²⁴⁴ Kala, P. Laiendatud kollektiivne litsents autoriõiguslikes ja autoriõigusega kaasnevates suhetes. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool 2013, lk 24.

blokeerida programmide taasedastamise. Kohustuslik kollektiivne õiguste teostamine annab seega taasedastajale võimaluse kõik õigused tsentraalselt hankida ning edastamise blokeerimine välistada.²⁴⁵

Sama põhimõtte rakendamine levitaja ja õiguste omaja vahelises suhtes otseedastuse kaudu üldsusele edastamisel tagaks autor hinnangul levitajale vajaliku õiguskindluse. Nimelt on vajalikus ulatuses kasutusõiguse või all-litsentsi andmise õiguse puudumisel võimalik, et õiguste omaja esitab levitaja vastu nõude seoses võimaliku rikkumisega. Samas poleks ka levitajal võimalik programmis muudatusi teha ning jätta välja üksiku õiguste omaja õiguste objekt, mis annaks nõude esitajale ebaproportsionaalselt suure otsustusõiguse keelata ka kolmandate isikute õiguste teostamine. Õiguste kohustusliku laiendatud kollektiivse teostamise režiimi rakendamine levitaja toimingule otseedastamises tagaks levitajale vajaliku õiguskindluse ning pärast KEO-lt edastamise õiguste hankimist ei peaks ta kartma individuaalsete õiguste omajate nõudeid seoses võimalike rikkumistega.

Seejuures tuleks arvestada, et õiguste kohustuslik laiendatud teostamine ei tohiks piirata liigselt õiguste omajate vabadust enda õiguseid teostada. Eesmärgiga soodustada loovust, kunsti ja teadustööde võimalikult laia levikut ning juurdepääsu teadmistele, annab autoriõigus esmapilgul paradoksaalsel kombel teoste autoritele või teistele õiguste omajatele ainuõiguse taolise ressursi kasutamist piirata. D. Gervais märgib, et ainuõigus õiguste objekti kasutamist keelata kehtib autoriõiguses vähemalt teoorias eesmärgiga organiseerida avaldatud tulemi kasutamist, mitte seda keelata. Autoriõiguse olemuslik eesmärk pole mitte kasutamist vältida, vaid kasutamist tõhusalt teostada. Alates teose kasutamise alustamisest suudab autoriõigus õiguste omaja jaoks aga enda eesmärki täita kõige paremini siis, kui teosed on tasu eest kasutamiseks saadaval.²⁴⁶ Õiguste omaja eesmärk ei ole selles õiguse ärilisel otstarbel kasutamise etapis enam niivõrd teose kasutamise keelamine, kuivõrd teose suhtes tekkinud ainuõiguste majanduslikult tõhus teostamine. Sedasi hõlmab õiguste kohustuslik laiendatud kollektiivne teostamine mitme osapoolse huve, tagades levitaja jaoks õiguskindluse, õiguste omaja jaoks õiguste efektiivse teostamise ning hõlbustades üldsusel laiale repertuaarile teostele juurdepääsu.

K. Nõmmela on teinud televisiooniprogrammide taasedastamise kontekstis ettepaneku kaotada autorite ainuõigus lubada või keelata teoste taasedastamine. Nimelt märgib Nõmmela, et

²⁴⁵ Schierholz, A. *Collective Rights Management in Europe*. Lewinski, S., Walter, M. (koost). *European Copyright Law. A Commentary*. Oxford: Oxford University Press 2010, lk 1165. Dreier, T., 2010, lk 451.

²⁴⁶ Gervais, D., 2015, lk 15-16.

autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste omajatel on õiguste kasutajatega lepingulistel läbirääkimistel ebavõrdne positsioon.²⁴⁷ Autor on eelnevalt selgitanud, et autoritelt on edastamiseks vaja saada luba ning maksta tasu, esitajatel ja fonogrammitootjatel on üksnes õigus saada tasu. K. Nõmmela teeb ettepaneku kaotada autori ainuõigus lubada või keelata teose taasedastamine, kuivõrd kaabelvioperaator saab õiguse juba ringhäälinguorganisatsioonilt. K. Nõmmela sõnul möönavad edastamiseks loa andmisega õiguste omajad, et nende teoseid ei edasta mitte ainult ringhäälinguorganisatsioon, vaid taasedastavad ka kaabelvioperaatorid.²⁴⁸

Käesoleva magistritöö autor Nõmmela käsitlesega ei nõustu. Intellektuaalne omand on mitmetasandiline ehk siseriiklik õigus on seotud rahvusvaheliste konventsioonidega (näiteks Berni konventsiooniga) ja rahvusvahelise regionaalse õiguse (näiteks EL õigusega). Siseriiklikult ei saa kaotada autori ainuõigust, kui seesama ainuõigus on garanteeritud juba rahvusvahelisel või EL tasandil.²⁴⁹ Autori hinnangul ei saa samuti eeldada, et autor annab ringhäälinguorganisatsioonile igal juhul loa teose taasedastamiseks. AutÕS § 73 lg 1 p-s 1 sätestatud ringhäälinguorganisatsiooni ainuõigus lubada või keelata saate taasedastamist on eraldiseisev autori ainuõigusest AutÕS § 13 lg 1 p 9 järgi teost taasedastada. Isegi kui ringhäälinguorganisatsioon hangiks levitajale kõik vajalikud õigused programmi taasedastamiseks, kanduks tele- või raadioprogrammi edastamisega seotud vastutus põhjendamatult levitaja asemel ringhäälinguorganisatsiooni kanda. Sama kehtiks ja ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja suhtes otseedastamisel, kes on üksteisest iseseisvad, mistõttu poleks põhjendatud asetada õiguste teostamise vastutus ainult ringhäälinguorganisatsiooni kanda, kuivõrd sellises olukorras peaks ringhäälinguorganisatsioon saama loa kõigilt õiguste omajatelt nende õiguste objektide kasutamiseks kõigi konkreetse levitajate kindla tehnilise vahendi kaudu edastamiseks.

Lepinguvabaduse tagamiseks reguleerivad KabSat ja KabSat 2 direktiivid vaid varalisi õigusi, kusjuures õigus kui selline luba anda või keelduda loa andmisest jääb alles ning teataval määral reguleeritakse vaid viisi, kuidas seda õigust kasutada.²⁵⁰ See tähendab, et õiguste omaja ei saa ise luba anda või sellest keelduda, seda teeb tema eest KEO.²⁵¹ Samas hõlmab kohustuslik

²⁴⁷ Nõmmela, K. Autoriõiguste ja autoriõigustega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise küsimusi. Magistritöö. Tallinn: Tartu Ülikool 2010, lk-d 69 ja 70.

²⁴⁸ Nõmmela, K., lk 70.

²⁴⁹ Näiteks autori ainuõigus lubada teose taasedastamist on tagatud Berni konventsiooni artiklis 11bis.

²⁵⁰ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 15. Dreier, T., 2010, lk 455. Euroopa Komisjon, Report from the Commission Report from the European Commission on the application of Council Directive 93/83/EEC on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission /* COM/2002/0430 final, p 3.1.2.

²⁵¹ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 15. KabSat direktiiv, põhjendus 28. Dreier, T., 2010, lk 452.

laiendatud õiguste kollektiivne teostamine vaid ainuõigust lubada või keelata õiguste objekti üldsusele taasedastamine. Samuti on endiselt võimalik õiguseid käsutada.²⁵² Näiteks võib autor enda õigused ringhäälinguorganisatsioonile loovutada, mille tulemusel katkeb autori ja KEO vaheline suhe.²⁵³ Kohaldamisel otseedastamisele tähendaks see, et õiguste omajale säiliks endiselt märkimisväärne lepinguvabadus. Näiteks võib autor sõlmida ringhäälinguorganisatsiooniga kõik õiguseid hõlmava nn *all-inclusive rights* lepingu, millega antakse õigus lisaks üldsusele edastamiseks ka teose kasutamiseks muudel juhtudel.

KabSat 2 direktiivis sätestatud kohustuslik laiendatud õiguste teostamise režiim ei kohaldu taasedastamisõiguste suhtes, mida teostab ringhäälinguorganisatsioon seoses oma programmide edastamisega.²⁵⁴ Õiguskirjanduses on asutud arvamusele, et nimetatud erand kehtib nii ringhäälinguorganisatsiooni enda õiguse suhtes programmi taasedastamist lubada või keelata²⁵⁵, kui ka programmi sisu puudutavate õiguste osas, mille ringhäälinguorganisatsioon on õiguste omajatelt lepingutega omandanud.²⁵⁶ Levitajate ja ringhäälinguorganisatsioonide vahel on enamasti püsivad ärisuhted ja seetõttu on ringhäälinguorganisatsioonide identiteet levitajatele teada. Seepärast on taasedastajatel ning signaali levitajatel otseedastamisel suhteliselt lihtne korraldada ringhäälinguorganisatsioonidega teose edastamise õiguse väljaselgitamist ja selleks loa saamist.²⁵⁷ Praktikas pakub see produtsentidele paindlikkuse, kuivõrd neile jääks võimalus anda taasedastamise või otseedastamise õigus üle otse ringhäälinguorganisatsioonile või teostada seda õigust KEO kaudu.

Kui sama kategooria õiguseid haldab rohkem kui üks KEO, saab kaabellevi kaudu taasedastamisel KabSat direktiivi artikli 9 lg 2 järgi õiguste omaja valida, milline neist KEO-dest loetakse volitatuks esindama tema õigusi. AutÕS-s annab õiguste omajale sellise valikuvabaduse § 79¹⁷ lg 2. KabSat 2 direktiiv õiguste omajale taasedastamisel muu vahendi kui kaabellevi kaudu sellist õigust ei jäta ja kui sama kategooria õigusi haldab rohkem kui üks KEO, otsustab liikmesriik, milline või millised KEO-d selle kategooria õiguste omajat esindavad.²⁵⁸ Kuna otseedastamisele kohaldatakse KabSat 2 direktiivi õiguste teostamise sätteid, tähendab see, et kaabellevi kaudu taasedastamisel on õiguste omajal vabadus mitme

²⁵² KabSat direktiiv, põhjendus 28. KabSat 2 direktiiv, põhjendus 15.

²⁵³ EKO C-169/05 *Uradex SCRL v Union Professionnelle de la Radio et de la Télédistribution (RTD), Société Intercommunale pour la Diffusion de la Télévision (BRUTELE)*, ECLI:EU:C:2006:365, p 24. Eesti Audiovisuaalautorite Liit. Liikmeleping p 2.

²⁵⁴ KabSat direktiiv, artikkel 10. KabSat 2 direktiiv, artikkel 5 lg 1. AutÕS § 79¹⁷ lg 5.

²⁵⁵ AutÕS § 73 lg 1.

²⁵⁶ Dreier, T., 2010, lk 455.

²⁵⁷ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 17. Dreier, T., 2010 lk 455.

²⁵⁸ KabSat 2 direktiiv, artikkel 4 lg 2.

sama õiguseid haldava KEO vahel valida, kaabellevi kaudu otseedastamisel peab KEO või KEO-d määrama riik.²⁵⁹ Praktikas ei pruugi vastava liigi KEO määramine Eestis probleemiks osutuda, kuna iga kategooria õiguste osas ei pruugi mitut õiguste haldajana tegutsevat KEO-d olla.²⁶⁰

Õiguste omajal, kes ei ole andnud oma õiguste haldamist üle KEO-le, on samasugused õigused ja kohustused nagu õiguste omajal, kes on kõnealusele KEO-le need volitused andnud. Eelkõige puudutab see õiguseid ja kohustusi seoses saadava tasuga.²⁶¹ AutÕS-s on see tagatud § 79¹⁷ lg- ga 3, mille järgi on seaduse alusel esindataval õiguste omajal samad õigused ja kohustused kui sellel õiguste omajal, keda KEO liikme- või muu lepingu alusel esindab. Kui õiguste omajad, kes pole andnud oma õiguste haldamist KEO-le üle, pole enda tasu KEO-lt välja nõudnud, on KEO kohustatud saadud tasu nende jaoks kinni pidama vähemalt kolm aastat alates kuupäevast, mil taasedastamine toimus.²⁶²

Autori hinnangul võimaldaks KabSat 2 direktiivi õiguste teostamise režiimi kohaldamine muuhulgas eristada objektiivselt ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja panust üldsusele otseedastamise üksiktoimingus. Levitaja panuse otseedastamise toimingus saaks määratleda levitaja ja õiguste omajaid esindava KEO vahelise kokkuleppega. Õiguste kohustuslik laiendatud kollektiivne teostamine KEO vahendusel looks otsese suhte levitaja ja õiguste omajate vahel. Üldjuhul lepivad KEO ja õiguste kasutaja loaks vajaliku tasu kokku tariifide alusel, mis võib näiteks sõltuda levitaja teenustasust ning lõppkasutajate ja pakutavate programmide arvust.²⁶³ Selline õiguste teostamine võimaldaks õiguste objekti tegeliku majandusliku kasutamise väärtuse KEO vahendusel õiguste omajateni viia.

Õiguste kohustuslikku laiendatud kollektiivse teostamise režiimi, nagu on ette nähtud KabSat 2 direktiivis taasedastamise puhul, on otseedastamisele rakendatud Belgias ja Hollandis.²⁶⁴ Mõlemad riigid on kehtestanud ka võõrandamatu õiguse saada audiovisuaalse teose üldsusele otseedastamise eest õiglast hüvitist. Belgias on hüvitise õigus audiovisuaalse teose esitajal ja autoril, Hollandis audiovisuaalse teose režissööril ja stsenaristil.²⁶⁵ Õiglase tasu maksmine peab

²⁵⁹ KabSat 2 direktiiv, artikkel 8 lg 2.

²⁶⁰ Näiteks teostab EAÜ koostöös Eesti Audiovisuaalautorite Liiduga audiovisuaalsete teoste autorite varalisi õigusi.

²⁶¹ Dreier, T., 2010, lk 453.

²⁶² KabSat direktiiv, artikkel 9 lg 2. KabSat 2 direktiiv, artikkel 4 lg 3. AutÕS § 79¹⁷ lg 4.

²⁶³ Euroopa Komisjon. Survey and data gathering to support the evaluation of the Satellite and Cable Directive 93/83/EEC and assessment of its possible extension, lk 104.

²⁶⁴ Hollandi autoriõiguse seadus, artikkel 26a. Belgia majandusõiguse koodeks, artikkel XI.227.

²⁶⁵ Hollandi autoriõiguse seadus, artikkel 45d lg 2. Belgia majandusõiguse koodeks, artikkel XI.227/1 § 1.

toimuma KEO vahendusel, kusjuures Belgia ja Hollandi seadused ei täpsusta, kes otseedastamisel tasu maksuma peab.²⁶⁶

P. I. Colomo on tehnoloogilise arengu ning konvergenksi mõju seadusandlusele uurides väitnud, et erinevad regulatiivsed mehhanismid kuhjuvad tihti seetõttu, et uut tehnoloogiat kiputakse üldjuhul eelnevast leebemate meetmetega reguleerima.²⁶⁷ Taoline kuhjumine moonutab omakorda konkurentsi. Olukorra kompenseerimiseks võivad varasemad turuosalised nõuda omakorda leebemat eriregulatsiooni. Kokkuvõttes on tulemuseks keeruline ja ebastabiilne reeglistik, mis tekitab õiguslikku ebaselgust.²⁶⁸ Erinevate õiguslike režiimide kuhjumise vältimiseks tuleks sarnaste tehnoloogiliste lahenduste suhtes rakendada ka sama regulatsiooni. Autor hinnangul pole põhjendatud kohelda lineaarse programmi otseedastuse kaudu edastamist erinevalt lineaarse programmi taasedastamisest, sest need on mõjult õiguste omajatele väga sarnased. Õiguste objektide kasutajateks on endiselt ringhäälinguorganisatsioon ja levitaja, kes teenivad õiguste objekti erineval viisil kasutamisega tulu. Õiguste omajale peaks säilima õigus õiglasele kompensatsiooni mõlemal juhul.

Magistritöö autor on arvamusel, et tasakaalukaim, kõigi osapoolte huve arvesse võttev autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamise režiim otseedastamise kaudu üldsusele edastamiseks oleks KabSat 2 direktiivis sätestatud õiguste kohustuslik laiendatud kollektiivse teostamine. See asetaks osapooled juba tuntud õiguste teostamise süsteemi. Kohustuslik laiendatud õiguste teostamine tagab levitajale õiguskindluse ja õiguste efektiivse haldamise, õiguste omajatele piisava tasu nende õiguste objektide kasutamise eest ning ringhäälinguorganisatsioonile vajaliku paindlikkuse suhetes õiguste omajatega.

2.2 Ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja vastutuse jaotus

Ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja otseedastuse kaudu üldsusele edastamine moodustab üksiktoimingu, milles ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja osalevad vastavalt oma panusele.²⁶⁹ Ringhäälinguorganisatsioon ja signaali levitaja selleks üksiktoiminguks saama õiguste omajatelt loa proportsionaalselt oma panusega üldsusele suunamise üksiktoimingu.²⁷⁰

²⁶⁶ Hollandi autoriõiguse seadus, artikkel 45d lg 3. Belgia majandusõiguse koodeks, artikkel XI.227/1 § 3.

²⁶⁷ Colomo, P. I., *European Communications Law and Technological Convergence: Deregulation, Re-regulation and Regulatory Convergence in Television and Telecommunications*. Wolters Kluwer: 2011, p 2.4.

²⁶⁸ Sellel eesmärgil ning kohalike ringhäälinguorganisatsioonide heaks keelati näiteks Prantsusmaal rahvusringhäälingus reklaamid. Vt: Colomo, P. I., p 2.4 jj.

²⁶⁹ KabSat 2 direktiiv, artikkel 8 lg 1, põhjendus 20.

²⁷⁰ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 20.

Otseedastuse kaudu üldsusele edastamise vastutuse jaotamisel saab eristada sisesuhet ja välisuhet. Sisesuhe hõlmab ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja omavahelist kohustuste ja vastutuse jaotust üldsusele edastamise toimingus. Välissuhe hõlmab ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja vastutust õiguste omajate ees.

KabSat 2 direktiivi artikli 8 lg 2 järgi on võimalik kohaldada programmi edastamisele otseedastuse kaudu samasugust õiguste hankimise režiimi, nagu taasedastamise korral. Sellisel juhul on välissuhtes võimalik asetada vajalike õiguste hankimine osapooltele juba tuntud süsteemi. Autoriõiguste ning autoriõigusega kaasnevate õiguste omajad teostaksid seejuures enda õiguseid signaali levitaja suhtes KEO vahendusel. Nimelt sätestab KabSat 2 direktiivi artikli 8 lg 2 autoriõiguste ja sellega kaasnevate õiguste omajatele õiguse „signaali levitajatele /.../ luba anda või selle andmisest keelduda“. Direktiivi sätte raskepärast eestikeelset tõlget aitab mõista direktiivi inglisekeelne tekst, mis sätestab „*the exercise by rightholders of the right to grant or refuse the authorisation to signal distributors for a transmission*“ ning viitab, et õiguste omajad peaksid kohustusliku laiendatud kollektiivse õiguste teostamise režiimi rakendamisel andma loa ka levitajale. Ringhäälinguorganisatsioonile ja õiguste omajatele jääks seejuures AutÕS § 79¹⁷ lg 5 järgi endiselt vabadus valida välissuhtes õiguste individuaalse ja kollektiivse teostamise vahel.²⁷¹ Ringhäälinguorganisatsioon ja levitaja toimiksid justkui edastamise ja taasedastamise rollis selle erisusega, et ei toimu ringhäälinguorganisatsiooni esmast üldsusele edastamist. Seega peaksid õiguste omajatelt otseedastamiseks loa hankima nii ringhäälinguorganisatsioon kui ka levitaja.

Ringhäälinguorganisatsioonide ja signaali levitajate osalemine otseedastamise üksiktoimingus ei tohiks KabSat 2 direktiivi järgi tuua kaasa ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja ühist vastutust üldsusele suunamise üksiktoimingu eest.²⁷² Euroopa Parlamendi esmasest ettepanekus oli poolte vastutust selgitav põhjendus sõnastatud vastupidiselt ning nägi ette ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja ühise vastutuse.²⁷³ Kehtivas KabSat 2 direktiivis ette nähtud ühise vastutuse välistamise eesmärgiks on tõenäoliselt, et ringhäälinguorganisatsioon ja levitaja kannaks vastutust vaid enda panuse eest otseedastuse kaudu üldsusele edastamise toimingus ning, et õiguste omaja saaks esitada nõude nii

²⁷¹ KabSat 2 direktiiv, artikkel 5 lg 1. AutÕS § 79¹⁷ lg 5.

²⁷² KabSat 2 direktiiv, põhjendus 20.

²⁷³ Euroopa Parlament. Report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council laying down rules on the exercise of copyright and related rights applicable to certain online transmissions of broadcasting organisations and retransmissions of television and radio programmes (COM(2016)0594 – C8-0384/2016 – 2016/0284(COD)), põhjendus 14a.

ringhäälinguorganisatsiooni kui ka levitaja vastu vastavalt poole panusele otseedastamise toimingus.

Autori hinnangul ei saaks seega tegu olla solidaarkohustusega VÕS § 65 lg 1 järgi, sest sellisel juhul on võlausaldajal võimalik nõuda kohustuse täitmist ühelt solidaarvõlgnikult täies ulatuses. Kõige sarnasem oleks ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja kohustuste iseloom osavõlgnike kohta sätestatule. Osavõlgnike puhul saab võlausaldaja osadeks jaotatava kohustuse täitmist nõuda igahelt üksnes sellele osavõlgnikule langevas osas.²⁷⁴ Seaduse või tehinguga võib näha ette osavõlgnike kohustuse täitmise ebavõrdsetes osades ehk vastavalt poolte panusele otseedastamise üksiktoimingus.²⁷⁵ Õiguste omaja ei saaks seega nõuda kogu tasu maksmist ainult ringhäälinguorganisatsioonilt või levitajalt.

Samas võinuks ühine vastutus tagada tugevama kaitse õiguste omajate jaoks piiriülese otseedastamise korral. Ühise vastutuse korral võinuks õiguste omaja pöörduda sarnaselt VÕS § 65 lg-s 1 sätestatud solidaarvastutusele välissuhtes ühe võlgniku vastu nõudega kohustuse täitmiseks täies ulatuses. KabSat 2 järgi peaks õiguste omaja aga esitama nõude ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja vastu üksnes vastavale poolele langevas osas.

Litsentsilepingu rikkumisel on õiguste omajal Euroopa Liidu määrusel (EL) 1215/2012²⁷⁶ (Brüssel I bis) võimalus hageda kostja asukohariigis või lepingulise kohustuse täitmise koha kohtus.²⁷⁷ VÕS § 85 lg 2 p 1 järgi tuleb rahaline kohustus täita võlausaldaja võlasuhte tekkimise ajal võlasuhtega kõige rohkem seotud tegevuskohas, selle puudumisel aga võlausaldaja elu- või asukohas. Litsentsisaaja peamine kohustus on maksta litsentsiandjale litsentsitasu ning reeglina tuleb see kohustus täita litsentsiandja elu- või asukohas.²⁷⁸ Seega saaks Eestis asuv õiguste omaja hageda ringhäälinguorganisatsiooni või levitajat litsentsilepingu rikkumise korral Eestis. Juhul kui pooled pole kohalduvas õiguses kokku leppinud, kohaldub selle riigi õigus, millega leping on kõige tihedamalt seotud.²⁷⁹ Eeldatakse, et leping on kõige tugevamalt seotud riigiga, kus on lepingu sõlmimise ajal selle lepingupoole elukoht või juhtorgani asukoht, kes peab

²⁷⁴ VÕS § 63 lg 1. Käerdi, M. Võlaõigusseadus. Komm. vlj. 2. vlj. Tallinn: Juura 2016, § 63/1 lk-d 329-330.

²⁷⁵ VÕS § 63 lg 1 ls 2.

²⁷⁶ 12. detsembri 2012 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012, kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (Brüssel I bis määrus). – ELT L 351, 20.12.2012, lk 1–32.

²⁷⁷ Brüssel I bis määrus, artikkel 4 lg 1 ja artikkel 7 lg 1 p a. Euroopa Kohus on selgitanud, et kohus kus haigetakse peab selgitama välja lepingulise täitmise koha. EKo C-256/00 *Besix SA v WABAG* ECLI:EU:C:2002:99, p 33 ja lahendis viidatud kohtupraktika.

²⁷⁸ EKo C-533/07, *Falco Privatstiftung, Thomas Rabitsch v Gisela Weller-Lindhorst*, ECLI:EU:C:2009:257, p 31. Vt ka: Vasamäe E., 2006, lk 67.

²⁷⁹ 17. juuni 2008, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 593/2008, 17, lepinguliste võlasuhte suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I). – ELT L 309, 24.11.2009, lk 87–87, artikkel 3 lg 1, artikkel 4 lg 4.

täitma lepingule iseloomuliku kohustuse. Litsentsilepingu puhul on pooltel aga vastastikused õigused ja kohustused ning pole üheselt selge, millise riigi õigus kohaldub.²⁸⁰ Kui lugeda litsentsilepingule iseloomulikuks kohustuseks eelkõige tasu maksmist, kohalduks ringhäälinguorganisatsiooni või levitaja asukohariigi õigus. Litsentsilepingu autoriõiguslikust iseloomust tulenevalt võib aga leping olla näiteks seotud kõige enam riigiga, kus teosed üldsusele suunatakse. Mõlemal juhul pole välistatud, et kohaldub õiguste omaja asukohaga võrreldes muu riigi õigus.²⁸¹

Kui pooled pole litsentsilepingut sõlminud, saaks õiguste omaja Brüssel I bis määruse artikli 4 lg 1 järgi esitada lepinguvälise kahju hüvitamiseks hagi kostja asukohariigi kohtusse või artikli 7 p 2 järgi selle riigi kohtusse, kus kahju on tekkinud või kahju tekitanud juhtum on toimunud.²⁸² Ringhäälinguorganisatsiooni toimingute puhul on tõenäoliselt keeruline kahju tekitanud kohta määratleda, kuivõrd signaal edastatakse levitajale suletud ühenduse kaudu. Seega saaks õiguste omaja tugineda kahju tekkimise koha põhimõttele ehk rikkumine leiaks aset seal, kus õiguste objektid üldsusele suunatakse.²⁸³ Kui see erineb levitaja või ringhäälinguorganisatsiooni asukohariigist oleks seega õiguste omajal nõude esitamisel kohtualluvuse osas valikuvõimalus. Euroopa Liidu määruse (EÜ) 864/2007²⁸⁴ (Rooma II) artikli 8 lg 1 järgi kohaldatakse intellektuaalomandi õiguste lepinguvälisel rikkumisel selle riigi õigust, mille jaoks kaitset taotletakse.²⁸⁵ Otseedastamisel peaks seega kohaldama selle riigi õigust, kus signaalis sisalduvad kaitstud õiguste objektid üldsusele suunatakse, mis võib omakorda tähendada mitme erineva liikmesriigi õiguse kohaldamist, kui programmi edastatakse rohkem kui ühte liikmesriiki.²⁸⁶

Tõenäoliselt ei suudaks õiguste väikeomaja enda õiguseid taolises olukorras ise majanduslikult efektiivselt teostada. Seega olukorras, kus õiguste omaja ei saa ühe võlgniku vastu täies osas

²⁸⁰ Kui leping hõlmab õiguste ja kohustuste kogumit, mida on võimalik liigitada rohkem kui ühe kindlaksmääratud lepingu liigi alla, tuleks Rooma I määruse järgi lepingule iseloomulik sooritus kindlaks määrata vastavalt sellele, millise liigiga on leping kõige tihedamalt seotud. Euroopa Kohus on selgitanud, et litsentsilepingu puhul pole tegemist teenuse osutamise lepinguga. Vt C-533/07, *Falco*, p 31.

²⁸¹ Rooma I määrus, põhjendus 19. Rahvusvahelise eraõiguse seadus. – RT I, 26.06.2017, 31. § 33 lg 2. Vt litsentsilepingute kohtualluvuse ja kohalduva õiguses osas: Vasamäe E., 2006, lk 70.

²⁸² EKo C-194/16, *Bolagsupplysningen OÜ, Ingrid Iisjan v Svensk Handel AB*, ECLI:EU:C:2017:766, p 29. EKo C-509/09 ja C-161/10, *eDate Advertising GmbH v X and Olivier Martinez and Robert Martinez v MGN Limited*, ECLI:EU:C:2011:685, p 41.

²⁸³ EKo C-68/93, *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL, Chequepoint International Ltd and Presse Alliance SA*, ECLI:EU:C:1995:61, p 33.

²⁸⁴ 11. juuli 2007 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EÜ) nr 864/2007, lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II). – ELT L 199, 31.7.2007, lk 40–49.

²⁸⁵ See põhimõte tuleneb ka Berni konventsiooni artikli 5 lg-2 st. Vt: Ricketson, S., Ginsburg, J. C. *International Copyright and Neighbouring Rights. The Berne Convention and Beyond. Volume II.* Oxford: Oxford University Press 2005, lk 1297 jj.

²⁸⁶ C-192/04, *Lagardère*, p 44.

nõuet esitada, on efektiivne õiguste teostamine võimalik eelkõige KEO-de vahendusel, kes õiguste omajaid vastavates riikides esindavad.

Ringhäälinguorganisatsioon ja signaali levitaja peavad saama õiguste omajatelt loa proportsionaalselt oma panusega üldsusele suunamise üksiktoimingus. Õiguste omaja ja ringhäälinguorganisatsiooni vahel on tihti vahetu kontakt ning õiguste teostamine selle võrra lihtsam.²⁸⁷ Välissuhtes õiguste omaja ja levitaja vahel on panuse propotsiooni määratlemine keerulisem. Levitajal lasub sarnaselt taasedastamisteenuse osutajatega seoses õiguste väljaselgitamisega ning nende kasutamiseks loa saamisega märkimisväärne koormus. Õiguste omajate kaitseks on seetõttu oluline levitaja panuse määratlemine otseedastamise toimingus läbipaistvate ja objektiivsete tingimuste põhjal.

Õiguste omaja ja levitaja suhtes, kus poolte vahel otsest kontakti pole, on võimalik levitaja panus määratleda levitaja ja õiguste omajaid esindava KEO kokkuleppega. Kokkuleppega sõlmitud litsentsitasu võib põhineda näiteks kindlatel objektiivsetel tariifidel. Levinuimad kriteeriumid, mille alusel KEO-d ja levitajad Euroopas litsentsitasu määratlevad on levitaja pakutud programmide ja abonentide arv, vaatajate ja kuulajate arv, samuti võib tasu moodustada kindla protsendi levitaja käibest või tulust iga abonendi kohta.²⁸⁸

Olukorras, kus levitaja panus otseedastuse toimingus määratletaks kindlaks objektiivsete kriteeriumite alusel levitaja ja KEO vahel, oleks võimalik selle alusel eristada ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja panust nii välis- kui ka sisesuhtes: levitaja panus lepatakse kokku signaali levitaja ja õiguste omajaid esindava KEO vahel, ringhäälinguorganisatsiooni panus lepatakse kokku õiguste omajate ja ringhäälinguorganisatsiooni vahel individuaalsete või kollektiivsete litsentside põhjal.

Ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja sisesuhtet on võimalik käsitleda sarnaselt AutÕS §-s 30 sätestatud ühisautorsuse suhtele ühise autorsuse korral, mille puhul suhted autorite vahel autoriõiguste teostamisel määratakse kindlaks nende kokkuleppega. Sellises olukorras peaks ringhäälinguorganisatsioonile ja signaali levitajale jääma omavahelises sisesuhtes lepinguvabadus vastutus õiguste teostamisel vastavalt osapoole panusele edastamise toimingus ära jaotada. Ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja sisesuhtes saaksid pooled näiteks kokku leppida litsentsitasu programmi edastamise eest ning piiritleda vastutuse õiguste omajate ees vastavalt mõlema poole välissuhtes sõlmitud kokkulepetele õiguste omajatega.

²⁸⁷ Vt käesoleva töö peatükk 2.1.2.1.

²⁸⁸ Euroopa Komisjon, Survey and data gathering to support the evaluation of the Satellite and Cable Directive 93/83/EEC and assessment of its possible extension, 2016, lk 104.

Autor teeb ettepaneku lisada ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja vastutuse reguleerimiseks otseedastuse kaudu üldsusele edastamise korral AutÕS-sse § 10⁴ lg 3 järgmisel kujul:

- (3) *Televisiooni- või raadioteenuse osutaja ja signaali levitaja osalemine käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud otseedastamise üksiktoimingus ei too kaasa televisiooni- või raadioteenuse osutaja ja levitaja ühist vastutust üldsusele suunamise üksiktoimingu eest.*

Autor teeb ettepaneku sõnastada AutÕS § 79 lg-d 3 ja 4 ning § 79¹⁷ programmi üldsusele otseedastamise korral õiguste kohustusliku laiendatud kollektiivse teostamise kohaldamiseks järgnevalt²⁸⁹:

§ 79. Õiguste kollektiivse teostamise printsiibid

- (3) *Õiguste teostamine kollektiivse esindamise organisatsiooni kaudu on kohustuslik teose ja autoriõigusega kaasneva õiguse objekti taasedastamisel kaabellevivõrgus, otseedastamisel käesoleva seaduse § 10³ nimetatud tehnilise vahendi kaudu ja käesoleva seaduse § 13³ 7. lõikes, § 14 6. ja 7. lõikes, §-des 15, 27 ja 67¹ ning § 68 4. lõikes nimetatud juhtudel.*
- (4) *Käesoleva paragrahvi 3. lõiget ei kohaldata teose ja autoriõigusega kaasneva õiguse objekti taasedastamisel ja otseedastamisel käesoleva seaduse §-s 10³ nimetatud tehnilise vahendi kaudu, kui õiguste omaja on televisiooni- ja raadioteenuse osutaja.*

§ 79¹⁷ Taasedastamise ja otseedastamise õiguse teostamine

- (1) *Kui taasedastamise või käesoleva seaduse § 10³ nimetatud tehnilise vahendi kaudu otseedastamise õiguse teostamiseks ei ole õiguse omaja sõlminud lepingut kollektiivse esindamise organisatsiooniga, on õiguste omajat volitatud esindama organisatsioon, kes esindab sama kategooria õiguste omajaid.*
- (2) *Kui käesoleva paragrahvi 1. lõikes nimetatud kollektiivse esindamise organisatsioone on mitu, kehtestab valdkonna eest vastutab minister määrusega, millisel kollektiivse esindamise organisatsioonil või organisatsioonidel on õigus luba anda või selle andmisest keelduda. Kaabellevivõrgu kaudu taasedastamise õiguse teostamiseks võib õiguste omaja valida, keda neist volitada ennast esindama.*

²⁸⁹ Seadusandjal tuleks vastavalt täiendada ka kaabellevi kaudu taasedastamise sätteid AutÕS §-s 10³, nii, et need hõlmaksid ka KabSat 2 direktiivis sätestatud taasedastamise tehnoloogilised vahendid.

- (3) Käesoleva paragrahvi 1. lõike alusel esindataval õiguste omajal on samad õigused ja kohustused kui sellel õiguste omajal, keda kollektiivse esindamise organisatsioon liikme- või muu lepingu alusel esindab.
- (4) Käesoleva paragrahvi 1. lõike alusel esindatav õiguste omaja võib nõuda kollektiivse esindamise organisatsiooni ja õiguste kasutaja vahelisest lepingust tulenevate õiguste tunnustamist ja õigustele vastavate kohustuste täitmist kolme aasta jooksul alates teost või autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti sisaldava raadio- ja televisioonsaate taasedastamise või otseedastamise päevast.
- (5) Käesoleva paragrahvi 1. lõiget ei kohaldata televisiooni- ja raadioteenuse osutaja saate suhtes.

Alternatiivselt võib seadusandja kohaldada programmi otseedastuse kaudu üldsusele edastamisele ringhäälinguorganisatsiooni üldsusele edastamise reeglistikku nagu autor on kirjeldanud käesoleva töö peatükis 2.1.2.1. See tähendab, et programmi koostamisel loovutatakse varalised õigused teose otseedastamiseks ringhäälinguorganisatsioonile tootmislepingu alusel või saab ringhäälinguorganisatsioon õiguste omajatelt loa teose otseedastamiseks litsentsilepingu alusel, ning need hõlmavad ka luba õiguste kasutamiseks otseedastamiseks levitaja poolt. Sõltuvalt kasutusviisist ning õiguste objektist võib ringhäälinguorganisatsioon loa õiguste kasutamiseks hankida nii individuaalselt õiguste omajatega kui ka vabatahtlikult KEO vahendusel.

Sellisel juhul võiks autori hinnangul ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja välissuhet õiguste omajatega käsitleda sarnaselt autori varaliste õiguste teostamisega teose avaliku esitamise korral mitme isiku poolt. AutÕS § 13¹ lg 2 järgi võib teose avalik esitamine toimuda vaid juhul, kui teose avalikku esitamist korraldab isik on saanud õiguste omajalt loa. Kui teose avalikku esitamist korraldab üheaegselt mitu isikut, taotleb AutÕS § 13¹ lg 2 ls 2 järgi vastavalt isikute omavahelisele kokkuleppele loa avalikuks esitamiseks üks isikutest. Sellisel juhul oleks pooltel vabadus leppida sisesuhtes õiguste teostamises kokku osadena. Vajalikud load programmi otseedastuse kaudu üldsusele edastamiseks hangiks sellisel juhul ringhäälinguorganisatsioon.

Taalises olukorras võiks autori hinnangul ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja sisesuhet käsitleda samuti sarnaselt AutÕS §-s 30 sätestatud suhetele ühise autorsuse korral. Sellises olukorras on pooltel lepinguvabadus vastutus õiguste teostamisel vastavalt osapoole panusele edastamise toimingus ära jaotada. Õiguste omajate kaitseks võiks aga seadus sarnaselt ühise autorsuse regulatsioonile näha ka ette, et sellise kokkuleppe puudumisel vastutavad pooled õiguste omajate ees võrdses osades. Sellisel juhul tuleks autori hinnangul täiendada

eelnevalt sõnastatud AutÕS § 10⁴ lg-t 3 järgneva: *Suhted televisiooni- või raadioteenuse osutaja ja signaali levitaja vahel otseedastuse kaudu üldsusele edastamise teostamisel, sealhulgas autoriõiguse või autoriõigusega kaasnevate õiguste omajatelt loa saamisel, määratakse kindlaks nende kokkuleppega. Sellise kokkuleppe puudumisel vastutavad televisiooni- või raadioteenuse osutaja autoriõiguse või autoriõigusega kaasnevate õiguste omajatelt loa saamise ees võrdsetes osades.*

Siiski ei tagaks käesoleva töö autori hinnangul eelpool kirjeldatud võrdsetes osades vastutamise reegel õiguste omajate jaoks piisavat kaitset. Isegi kui ringhäälinguorganisatsioon ja levitaja sõlmiksid omavahelise kokkuleppe, et loa õiguste omajalt taotleb vaid üks neist, ei tohiks see tuua kaasa poolte ühist vastutust.²⁹⁰ See tähendab, et õiguste omaja ei saa esitada nõuet kogu rikkumise eest ühe otseedastamises osalenud poole vastu. Õiguste omajale peaks säilima võimalus esitada nõue nii ringhäälinguorganisatsiooni kui ka levitaja vastu proportsionaalselt kummagi panusele otseedastamise toimingus. Olukorras, kus ringhäälinguorganisatsioon ja levitaja lepivad sisesuhtes kokku poolte panuse proportsioonid, puuduksid õiguste omajate jaoks läbipaistvad ja objektiivsed kriteeriumid võimaliku nõude ulatuse piiritlemiseks.

Samuti oleks õiguste omajatel, eriti väikeomajatel, keeruline esitada nõuet levitaja vastu, kellega neil kontakt puudub. Näiteks oleks õiguste väikeomajatel keerukas lahendada poolte vastutuse probleeme piiriülese otseedastamise korral, kus levitaja asub ja suunab programmid üldsusele õiguste omajate suhtes teises liikmesriigis. Sellises olukorras oleks õiguste omaja jaoks õiguste teostamine ilma KEO vahenduseta märkimisväärselt raskendatud, mistõttu tuleks rakendada õiguste kohustuslikku laiendatud kollektiivse teostamise režiimi.

Kokkuvõtlikult peaksid õiguste kohustusliku laiendatud kollektiivse teostamise reeglistiku rakendamisel õiguste omajalt loa küsima ning vastavat tasu maksuma nii ringhäälinguorganisatsioon kui ka levitaja vastavalt osapoole panusele otseedastamise üksiktoimingus. Seejuures tuleks autori hinnangul käsitleda ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja vastutust sarnaselt osavõlgnike kohta sätestatule. Õiguste omaja saaks ringhäälinguorganisatsioonil või levitaja vastu nõude esitada proportsionaalselt kummagi poole panusele langevas osas. Poolte välissuhtes oleks võimalik piiritleda levitaja panus õiguste omajaid esindava KEO ja levitaja kokku lepitud läbipaistvate ja objektiivsete kriteeriumite põhjal. Ringhäälinguorganisatsiooni ja õiguste omajate välissuhtes säiliks pooltele vabadus teostada õiguseid nii individuaalselt kui ka kollektiivselt. Ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja sisesuhtes kehtiks lepinguvabadus ning pooled saaksid vastutuse õiguste omajate ees

²⁹⁰ KabSat 2 direktiiv, põhjendus 20.

piiritleda omavahelise kokkuleppega, näiteks vastavalt mõlema poole välissuhtes sõlmitud kokkulepetele õiguste omajatega.

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö põhieesmärgiks on olnud piiritleda raadio- ja televisiooniprogrammide üldsusele edastamisel õiguslikku ebaselgust põhjustanud otseedastuse kaudu üldsusele edastamise toiming kui autoriõiguslik varaline õigus ning leida tasakaalustatud režiim autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamiseks. Autor seadis eesmärgiks:

- 1) teha kindlaks kriteeriumid, mille alusel eristada programmi otseedastamist programmi taasedastamisest ning edastamisest ringhäälinguorganisatsiooni poolt;
- 2) selgitada välja kõigi osapoolte huve arvestav tasakaalukaim autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamise režiim ning
- 3) piiritleda ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja vastutus õiguste omajatelt vajalike lubade hankimisel.

Autor püstitas seejuures hüpoteesi, mille järgi tuleks otseedastuse kaudu üldsusele edastamisele, juhul kui viimane ei erine oma olemuselt osapoolte jaoks märkimisväärsel määral taasedastamisest, kohaldada taasedastamisega identset või sarnast autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamise režiimi.

Esimeses peatükis analüüsis autor otseedastamise tehnilist toimingut autori varaliste õiguste kontekstis, selle erinevust ringhäälinguorganisatsiooni edastamisest ning levitaja taasedastamisest. Autor eristas kahte otseedastuse tehnoloogilist protsessi hõlmavat üldsusele edastamise viisi.

- 1) Kui ringhäälinguorganisatsioon edastab oma programmi sisaldava signaali otseedastuse protsessi kaudu signaali levitajale, ilma et ringhäälinguorganisatsioon ise edastaks neid programme sisaldavaid signaale otse üldsusele, ning signaali levitaja edastab need programmi sisaldavad signaalid üldsusele, osalevad ringhäälinguorganisatsioon ja signaali levitaja üldsusele suunamise üksiktoimingus (nn puhas üldsusele otseedastamine ehk *pure direct injection*).

Kirjeldatud üldsusele otseedastamine saab seejuures toimuda vaid juhul, kui levitaja on ringhäälinguorganisatsioonist erinev organisatsioon.

- 2) Kui ringhäälinguorganisatsioonist eraldiseisev signaali levitaja pakub eelnevalt kirjeldatud olukorras ringhäälinguorganisatsioonile üksnes tehnilisi vahendeid, ei käsitleta signaali levitajat üldsusele suunamise toimingus osalevana. Sellisel juhul

loetakse signaali üldsusele edastajaks ja autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamise eest vastutavaks ringhäälinguorganisatsioon.

Tehniliste vahendite pakkumisega on Euroopa Kohtu praktika tähenduses tegemist, kui levitaja osalemine piirdub niisuguste tehniliste abivahendite pakkumisega, mille eesmärk on edastamist võimaldada või teostada, näiteks programmi vastuvõtmise levialas esmase edastamise tagamiseks või parandamiseks. Pelgalt tehnilise vahendi pakkumine võib seisneda näiteks ringhäälinguorganisatsioonidele osutatud teenuse puhul, mis hõlmab signaalide vastuvõtmist ning asjaomasele satelliidile saatmist, et tagada edastuse vastuvõtu võimalikkus. Samuti tuleks arvesse võtta asjaolu, kas levitaja abonent tasub levitajale tehniliste teenuste eest või ligipääsu eest signaalis sisalduvale programmile.

Lisaks eelnevale eristas autor üldsusele otseedastamise ning levitaja taasedastamise järgnevalt.

- 3) Kui ringhäälinguorganisatsioon edastab oma programmi sisaldavaid signaale otse üldsusele ning samal ajal ka teistele organisatsioonidele ehk levitajatele, moodustavad levitajate edastused ringhäälinguorganisatsiooni poolt teostatavast üldsusele edastamisest eraldiseisva üldsusele suunamise toimingu (*impure/parallel direct injection*). Sellisel juhul vastutavad ringhäälinguorganisatsioon ja levitaja mõlemad enda eraldiseisva üldsusele edastamise toimingu eest.

Töös selgus, et üldsusele otseedastamine on hõlmatud Berni konventsiooni artikli 11bis lg 1 p-des (i) ja (ii) sätestatud autori varalise õigusega lubada või keelata teose edastamine. Olenevalt edastamiseks kasutatud konkreetsetest tehnoloogilistest vahenditest võib otseedastamine hõlmata ka kombinatsiooni artikli 11bis lg 1 p-dest (i) ja (ii). Nimelt on Berni konventsioon märkimisväärselt abstraktsem ja tehnoloogianeutraalsem, kui suuremat õiguskindlust taotlevad direktiivid, mis ulatusliku tehnoloogia arengu tõttu aja möödudes osapooltele enam vajalikku õiguskaitset ei suuda pakkuda. Autori varaline õigus otseedastuse kaudu üldsusele edastamist lubada ja keelata on kaetud AutÕS § lg 13 p-ga 9, mis sätestab laiapõhjalise üldsusele suunamise õiguse.

Autor tuvastas, et ringhäälinguorganisatsioonid edastavad enda programme üldsusele erinevate võrkude kaudu ning samaaegselt mitmesse erinevasse sidevõrku, kasutades selleks erinevaid tehnilisi edastuskanaleid. Läbivalt kasutatakse nii otseedastuse tehnilist protsessi kui ka levitajaid, kes ringhäälinguorganisatsiooni signaali taasedastavad. Eestis edastatakse otseedastuse kaudu peamiselt piiriüleseid televisiooniprogramme. Otseedastamise puhul peab

üldsusele edastamine olema ringhäälinguorganisatsiooni signaali edastamise toiminguga samaaegne, muutumatu ja täielik. See tähendab, et otseedastamise puhul ei ole tegemist AutÕS § 13 p-s 9¹ sätestatud üldsusele kättesaadavaks tegemisega, sest otseedastatud programmis sisalduvad teosed ei ole isikutele kättesaadavaks nende poolt valitud kohas ja ajal. Samal põhjusel tuleks otseedastamiseks lugeda aga olukorda, kus ringhäälinguorganisatsioon teeb programmis sisalduvad teosed mittelineaarse kataloogina, näiteks järelvaatamise teenusena, üldsusele kättesaadavaks ning edastab samas ka signaali otseedastuse tehnilise protsessi kaudu signaali levitajale, kes programmi üldsusele suunab.

Autor on tuvastanud, et otseedastamise puhul on tegemist ühe üldsusele suunamise toiminguga. Probleemsem küsimus võib tulevikus tõusetuda aga asjaolus, kas ühe ringhäälinguorganisatsiooni programmi samal territooriumil samade tehniliste vahendite kaudu edastavad levitajad suunavad programmi samale üldsusele või loetakse mõlema levitaja kliente uueks üldsuseks. Käesoleva magistritöö autori hinnangul tuleks lähtuda infoühiskonna artikli 3 lg-s 3 sätestatud, et autori varaline õigus teos üldsusele suunata ei ammendu esmase üldsusele suunamise toiminguga. Erinevate levitajate näol on tegemist üksteisest iseseisvate organisatsioonidega, kes tegutsevad tulu saamise eesmärgil. Iga levitaja üldsusele otseedastamise toiming on uus, algsest loast sõltumatu üldsusele otseedastamine.

Teises peatükis võrdles autor erinevaid autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamise viise, et leida kõigi osapoolte jaoks võimalikult tasakaalustatud õiguste teostamise režiim. Eesmärgi saavutamiseks analüüsis autor käesolevas tööd võimalike õiguste teostamise režiimidena kombinatsiooni õiguste individuaalsest ja vabatahtlikust kollektiivsest teostamisest kehtiva AutÕS alusel, õiguste laiendatud kollektiivset teostamist, mis on laialdaselt kasutusel Põhjamaades, ning õiguste kohustuslikku laiendatud kollektiivset teostamist, mille rakendamise võimalus on liikmesriikidele välja pakutud KabSat 2 direktiivis.

Analüüsi tulemusena selgus, et õiguste teostamine otseedastuse kaudu üldsusele edastamise korral on kehtiva seaduse alusel kombinatsioonina õiguste individuaalsest ja vabatahtlikust kollektiivsest teostamisest võimalik, kuivõrd formaalselt on õiguslikult tegemist ühe üldsusele edastamise toiminguga, milleks ringhäälinguorganisatsioonil oleks võimalus vastavad load hankida. Samas tuleks arvestada, et kehtiva seaduse alusel õiguste teostamisega võib kaasneda õiguslik ebakindlus konkreetseks levitaja kasutusviisiks vajaliku õiguse olemasolus ringhäälinguorganisatsiooni ja õiguste omaja vahelises kokkuleppes. Nimelt ei pruugi ringhäälinguorganisatsioonil olla otseedastamiseks vajalikku all-litsentsi andmise õigust, mis eeldab AutÕS § 47 järgi autori eelnevat luba. Ringhäälinguorganisatsioonil peab olema autori luba iga konkreetse levitaja üldsusele edastamise toiminguks konkreetse tehnilise vahendi

kaudu. Samuti on tõenäoline, et ringhäälinguorganisatsioonile individuaalsete ja kollektiivsete litsentside alusel õiguste omajatele makstav tasu poleks proportsioonis levitaja poolt õiguste objektide kasutamisest saadud tegeliku väärtusega. Seetõttu oleks vajalik vahetum õiguste teostamise viis õiguste omajate ja signaali levitaja vahel.

Õiguste laiendatud kollektiivne teostamise reeglistik, mille puhul esindaks KEO kõiki sama kategooria õiguste omajaid välissuhtes signaali levitajaga, ei tagaks autori hinnangul levitaja ja õiguste omajate suhtes piisavat õiguskindlust. Õiguste laiendatud kollektiivse teostamise puhul on tegemist vabatahtliku süsteemiga ehk õiguste omajad võivad igal ajal nõuda sellise esindamise lõpetamist. Lineaarse programmi edastamisel võib see levitajale tuua kaasa märkimisväärset ebakindlust, kuivõrd üksiku õiguste omaja loobumisel puudub võimalus jätta programmist välja mõne üksiku õiguste omaja õiguste objekt. Taolisel viisil oleks ühel õiguste omajal kolmandate isikute õiguste kasutamise võimaldamise suhtes ebaproportsionaalselt suur otsustusõigus.

Autori hinnangul on õigustatud rakendada üldsusele otseedastamise korral üldsusele taasedastamisega sama õiguste teostamise režiimi. Berni konventsiooni artikli 11bis lg (1) p-s (ii) sätestatud taasedastamise ainuõiguse olemasolu põhjus on tulenenud majanduslikust kasust, mida levitaja naudib. Leitakse, et kuivõrd levitajad kasutavad edastatud programme ning programmides sisalduvaid õiguseid enda majandusliku kasu eesmärgil, peaksid nad kandma õiguste omajate ees programmide üldsusele edastamise osas ka vastutust. Kui levitaja viib taasedastamise toiminguga läbi enda abonentide makstud tasu eest, peaks ta edastamise toiminguga väärtusahelas ainsana õiguste omajate ees vastutama. Otseedastuse kaudu üldsusele edastamisel on tegemist kahe erineva organisatsiooni kahe tehnilise edastamise toiminguga, mis kokku moodustavad üldsusele suunamise üksiktoiminguga. Tegemist on õiguste objektide kahe erineva tulu saamise eesmärgil kasutamisega, millel on mõlema organisatsiooni jaoks üldsusele suunamise üksiktoimingus omaette majanduslik väärtus. Seetõttu peaksid otseedastuse kaudu üldsusele edastamise väärtusahelas vastutama õiguste omajate ees nii ringhäälinguorganisatsioon kui ka levitaja. Edastamise tehnoloogilise protsessi muutus ei tohiks asetada õiguste omajat võrreldes varasemaga kehvemasse seisukorras, kus õiguste kasutamise tegelik iseloom ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja toimingutes jäävad samaks. Õiguste omajale peaks otseedastamisel säilima õigus saada õiglast kompensatsiooni õiguste kasutamise eest nii ringhäälinguorganisatsiooni kui ka levitaja toimingutes.

Tasakaalukaim ning kõigi osapoolte huve arvesse võttev autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamise režiim otseedastamise kaudu üldsusele edastamiseks oleks seega KabSat 2 direktiivis sätestatud õiguste kohustuslik laiendatud kollektiivne teostamine. See

asetaks osapooled õiguste teostamise süsteemi, milles levitaja osa loast otseedastamise toiminguks antakse õiguste omajaid esindava KEO vahendusel. Sellises olukorras on KEO-l õigus laiendatult esindada ka KEO mitteliikmeid ning õiguste omajatel puudub kollektiivsest õiguste teostamisest loobumise õigus. Kohustuslik laiendatud õiguste teostamine tagab levitajale õiguskindluse ja õiguste efektiivse haldamise, õiguste omajatele piisava tasu nende õiguste objektide kasutamise eest nii ringhäälinguorganisatsiooni kui ka levitaja poolt. Samuti on tagatud ringhäälinguorganisatsioonile vajalik paindlikkus suhetes õiguste omajatega programmi koostamisel, sest ringhäälinguorganisatsiooni ja õiguste omajate välissuhtes kohustuslik kollektiivne laiendatud õiguste teostamine ei kehti. Lisaks võimaldab õiguste kohustuslik laiendatud kollektiivne teostamine KEO ja levitaja vahel kokku lepitud objektiivsete tingimuste alusel hinnata levitaja panust otseedastamise toimingus.

Viimaks analüüsis autor teises peatükis ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja kohustuste ja vastutuse jaotust seoses õiguste omajatele kuuluvate õiguste teostamisega.

Ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja osalemine üldsusele suunamise üksiktoimingus ei tohi kaasa tuua ühist vastutust, mistõttu ei saa tegu olla solidaarkohustusega VÕS § 65 lg 1 mõistes, sest sellisel juhul oleks õiguste omajal võimalik esitada edastamiseks vajaliku loa puudumisel nõue kogu ulatuses ühe otseedastamise toimingus osalenud poole vastu. Kõige sarnasem oleks ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja vastutuse iseloom VÕS § 63 lg-s 1 osavõlgnike kohta sätestatud, kuivõrd õiguste omaja saab KabSat 2 direktiivi põhjenduse 20 järgi nõude ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja vastu esitada üksnes vastavale poolele langevas osas.

Õiguste individuaalse ja vabatahtliku kollektiivse teostamise reeglistiku rakendamisel võib ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja välissuhet õiguste omajatega käsitleda sarnaselt autori varaliste õiguste teostamisega teose avaliku esitamise korral mitme isiku poolt AutÕS § 13¹ lg 2 järgi. Kui teose avalikku esitamist korraldab üheaegselt mitu isikut, taotleb AutÕS § 13¹ lg 2 ls 2 järgi vastavalt isikute omavahelisele kokkuleppele loa avalikuks esitamiseks üks isikutest. Otseedastamisel võib loa õiguste omajalt hankida ringhäälinguorganisatsioon. Ringhäälinguorganisatsiooni ja signaali levitaja sisesuhtet saaks sellisel juhul käsitleda sarnaselt AutÕS §-s 30 sätestatud suhtele ühise autorsuse korral, mille puhul on pooltel lepinguvabadus vastutus õiguste teostamisel vastavalt osapoolte panusele edastamise toimingus ära jaotada. Õiguste omajate kaitseks võiks seadus sarnaselt ühise autorsuse regulatsioonile näha ka ette, et sellise kokkuleppe puudumisel vastutavad pooled õiguste omajate ees võrdsetes osades. Autor jõudis samas järeldusele, et taoline reeglistik, kus ringhäälinguorganisatsioon ja levitaja lepivad sisesuhtes kokku poolte panuse proportsioonid, ei tagaks õiguste omaja jaoks piisavat kindlust, sest õiguste omaja jaoks puuduksid objektiivsed kriteeriumid võimaliku nõude ulatuse

piiritlemiseks välissuhtes. Sellises olukorras oleks õiguste omaja jaoks efektiivne õiguste teostamine võimalik eelkõige KEO vahendusel.

Õiguste kohustusliku laiendatud kollektiivse õiguste teostamise reeglistiku rakendamisel asetuks ringhäälinguorganisatsioon ja signaali levitaja välissuhtes õiguste hankimine osapooltele juba tuntud süsteemi, milles loa õiguste omajatelt küsivad nii ringhäälinguorganisatsioon kui ka levitaja. Õiguste omajad teostaksid enda õiguseid signaali levitaja suhtes KEO vahendusel. Suhtes ringhäälinguorganisatsiooniga jääks pooltele endiselt vabadus valida õiguste individuaalse ja kollektiivse teostamise vahel.

Proportsioon levitaja panuse osas on võimalik kindlaks määrata õiguste omajaid esindava KEO ja levitaja vahel välissuhtes kokku lepitud objektiivsete tingimuste, näiteks programmide või levitaja abonentide arvust sõltuvate tariifide alusel. Ringhäälinguorganisatsiooni ja õiguste omajate välissuhtes säiliks pooltele AutÕS § 79¹⁷ lg 5 järgi vabadus teostada õiguseid nii individuaalselt kui ka kollektiivselt. Ringhäälinguorganisatsiooni ja levitaja sisesuhtes kehtiks samuti sarnaselt AutÕS §-s 30 ühise autorsuse osas sätestatule lepinguvabadus ning pooled saaksid vastutuse õiguste omajate ees piiritleda kokkuleppel, näiteks vastavalt mõlema poole välissuhtes sõlmitud kokkulepetele õiguste omajatega.

Seega leidis kokkuvõttes kinnitust autori hüpotees, mille järgi tuleks otseedastuse kaudu üldsusele edastamisele kohaldada taasedastamisega sarnast õiguste teostamise süsteemi, kuivõrd oma olemuselt on otseedastamise ja taasedastamise puhul tegemist osapoolte jaoks õiguste omajate õiguste objektide sarnase kasutamisega.

ABSTRACT

The exercise of copyright and related rights applicable to transmission of television and radio programmes via direct injection

The advent of digital technology has introduced novel ways of broadcasting television and radio programmes. Programmes are no longer being primarily transmitted via analog signal, as digital transmission enables the provision of ancillary services and access to a previously unimaginable amount of information. Programmes are now being bundled and transmitted to end-users by signal distributors, whereas transmissions by broadcasting organisations themselves are occurring less frequently. Broadcasting organisations and distributors in Europe are increasingly using a technological process of direct injection to transmit their programmes to the public. Direct injection occurs when broadcasting organisations transmit their programme-carrying signals only to signal distributors without directly transmitting their programmes to the public, after which the signal distributors transmit the programme-carrying signals to the public. Multiple problems have arisen from the use of such technology. What is direct injection in the first place? How to distinguish it from other ways of communication to the public, such as transmission by the broadcasting organisation and retransmission by the distributor? Who should obtain authorisation from rightholders for such transmission? How should rightholders exercise their rights?

Considering the legal uncertainty as described above, the purpose of this Master's thesis is to determine which ways of transmitting a programme are considered transmission via direct injection. The author also aims to establish the most balanced regime of copyright and related rights enforcement for communication to the public via direct injection, taking into account the interests of all parties and the compatibility of the regime with the legislation in force. Furthermore, the purpose of this thesis is to determine how the responsibilities of the broadcasting organisation and the signal distributor in obtaining the necessary licenses from rightholders should be divided.

The author put forward a hypothesis that the exercise of rights for the communication to the public via direct injection should be regulated under an identical or similar licensing regime as retransmission, if these two ways of transmissions are in essence the same or very similar with regards to their effect on all stakeholders.

In the first chapter, the author analysed how transmission via direct injection fits into the existing legal framework regulating transmission and retransmission, as well as the

broadcasting, making available and communication to the public of protected works. The author set out to determine criteria based on the Directive (EU) 2019/789 (CabSat 2 Directive) and relevant case law of the European Court of Justice to distinguish direct injection from other method of transmission. The author then applied the criteria to distinguish direct injection from transmission by broadcasting organisations and retransmission by distributors on the basis of the most common transmission methods used for the provision of television programme transmission in Estonia.

In the second chapter, the author set out to identify a fitting regime for the management of copyright and related rights and determine the responsibilities of the broadcasting organisation and the distributor in the single act of communication to the public. The author's objective was to establish the best possible method for exercising rights taking into account the interests of various stakeholders and the compatibility of the possible method within the rights management system in force. The author considered the following possibilities for exercising copyright and related rights: combination of individual and voluntary collective management as foreseen in the Copyright Act, extended collective management of rights and mandatory extended collective management as foreseen in the CabSat 2 Directive.

Two scenarios exist in which the technological process of direct injection is used to transmit programmes to the public:

- 1) when a broadcasting organisation transmits by direct injection its programme-carrying signals to a signal distributor, without the broadcasting organisation itself simultaneously transmitting those programme-carrying signals directly to the public, and the signal distributor transmits those programme-carrying signals to the public, the broadcasting organisation and the signal distributor are deemed to be participating in a single act of communication to the public (also called pure direct injection);
- 2) the signal distributors should not be considered to be participating in an act of communication to the public where signal distributors provide broadcasting organisations merely with technical means.

In addition, where a broadcasting organisation transmits the programme-carrying signals directly to the public itself in addition to the act of the distributor, the transmissions by the broadcasting organisation and the distributor would constitute separate acts of communication to the public. For this purpose, the broadcasting organisation and the distributor are responsible for their separate transmissions.

Leaving aside the specific process of direct injection as described above, the author considers the actual transmission via direct injection as described in the CabSat 2 Directive to be technology neutral. Direct injection can occur via various technical means and is not restricted to specific ways of transmission, such as cable or satellite. Transmission via direct injection can be considered communication to the public within the meaning of both and even possibly a combination of article 11bis (1) (i) and (ii) of the Berne Convention. This further means that the author shall enjoy the exclusive right to authorise or prohibit communication of a work to public as stipulated under subclause 13 (1) 1) of the Copyright Act. The author further concluded that the act of „making available to the public“ does not constitute a transmission via direct injection within the meaning of CabSat 2 Directive, as the transmission must be simultaneous, unaltered and unabridged. This excludes various non-linear ancillary services, such as video-on-demand from the scope of the shared liability between the broadcasting organisation and the distributor.

It is clear that only one communication to the public takes place when transmitting via direct injection. But do cumulative acts of transmission via direct injection to the same reception area via the same technical means by different distributors result in a communication to a “new public”? The author concluded that while the reception area might be the same, the author’s right to authorise a communication to the public is not exhausted by any prior act of communication to the public according to Article 3 (3) of the Information Society Directive. Drawing on the considerations made by the European Court of Justice in the case of *Renckhoff*, it can be said that the author preserves the right to authorise any cumulative communication to the public by the distributor. Otherwise the author would be deprived of appropriate remuneration for the use of protected subject matter.

As a result of the analysis conducted in the second chapter of this Master's thesis, the author has concluded that the exercise of copyright and related rights for the communication to the public via direct injection could take place within the existing licensing system enabled by the Copyright Act. In theory, the broadcasting organisation would be able to obtain authorisations from right holders for the communication to the public, as this would formally constitute a single act. This would however result in legal uncertainty regarding the lawfulness of the distributor’s act in the transmission due to the fact that clause 47 of the Copyright Act prohibits sublicensing without with the prior consent of the author. In this case, the rightholders must have agreed with the broadcasting organisation that the protected works will also be communicated to the public through that distributor using that specific technical means. Furthermore, it is likely that individual licensing via the broadcasting organisation would deprive rightholders of their due remuneration for the exploitation of their rights by the

distributor. This means that a more direct licensing regime between the rightholders and the distributor should be put into place.

The author further concluded that the extended collective licensing of rights would not provide the required legal certainty between the right owners and the distributor. With the extended collective licensing, the collective management organisation (CMO) would exercise rights on behalf of all the rightholders of the same category, including the „outsiders“. The right owners would have the possibility to opt out of the collective license. Considering the linear nature of a programme, the distributor would not be able to make changes and leave out a specific contribution. This would amount to substantial uncertainty for the distributor. It would also grant the rightholder who opted out a disproportionate right to decide over the exercise of third party rights.

The author determined that the mandatory collective licensing of rights that has proved successful over the years for facilitating cable retransmission rights would be a balanced regime for exercising copyright and related rights for transmissions via direct injection as well. It would place all parties into an already familiar setting and ensure appropriate remuneration for the exploitation of rightholders' rights by the distributor. The rightholders would exercise their rights with the distributor via CMO with no possibility to opt-out. This extended regime would include the outsiders as well, guaranteeing certainty of having acquired all rights. Only the rightholders's economic right to grant or refuse a license for transmission is regulated. The right itself will remain intact and only its exercise is regulated. The right would also remain transferable. The broadcasting organisation would still enjoy considerable flexibility in exercising rights for compiling the contents of the programme as the broadcasting organisation is exempt from the obligation to exercise rights via CMO.

The author demonstrated that, in essence the purpose of the exclusive right to authorise a retransmission as stipulated in Article 11bis (1) (ii) of the Berne Convention has been to provide equitable remuneration for the exploitation of rightholders' rights by the rebroadcaster. The signal distributor's act should not be viewed much differently from a retransmission. The broadcasting organisation and the signal distributor engage in acts of economic exploitation that are different and independent of each other. The rightholders should thus be able to exercise their rights towards both exploitations.

Subsequently, it was analysed how the liability towards the rightholders for participating in the single act of communication to the public should be divided between the broadcasting organisations and the signal distributor. As the single act should not give rise to joint liability

pursuant to recital 20 of the CabSat 2 Directive, the broadcasting organisation and the distributor should not be considered solidary obligors pursuant to subsection 65 (1) of the Law of Obligations Act, as this may require full performance of the obligation from any one obligor. The objective of the CabSat 2 Directive was most likely to avoid this, as the broadcasting organisation and the signal distributor are to obtain authorisations for their specific contribution to the single act of communication to the public. The liability should thus be shared similarly to joint obligors as stipulated in subsection 63 of the Law of Obligations Act, whereby each party shall be liable for their share of the contribution in the single act of the communication to the public.

Should the legislator apply the individual and collective licensing regime currently available in the Copyright Act to transmission via direct injection, the exercise of economic rights could be performed alike where several persons organise the communication of a work to the public pursuant to subsection 13¹ (2) of the Copyright Act. In that case, the broadcasting organisation and distributor would be able to agree that only the broadcasting organisation would apply for the authorisation of the rightholders. The broadcasting organisation and the distributor should be able to determine their contributions in the act by an agreement between them similarly to joint authorship. For the protection of rightholders, the law should stipulate that in the absence of such agreement, the liability shall be divided equally between the broadcasting organisation and the distributor. However, the author considered that such framework would still not provide appropriate protection towards the rightholders as they would not have objective criteria to determine the scope of possible claims. Furthermore, no direct contact with the signal distributor would make enforcing claims against the distributor problematic, especially for small rightholders. The most effective way of exercising rights towards the signal distributor's contribution in the single act of communication to the public would thus be after all via CMO.

Applying the mandatory extended collective licensing regime would place the parties in a familiar setting with regards to granting authorisations and distributing liability as well. The rightholders would exercise their rights towards both the broadcasting organisation and the signal distributor separately. The contribution of the signal distributor could be determined on the basis of objective criteria determined by agreement between the distributor and the CMO representing the rightholders. The broadcasting organisation and the signal distributor would be able to determine liability between themselves on the grounds of contractual freedom. These organisations could for example separate their respective contributions on the basis of the agreements concluded between both organisations and the rightholders.

It can be thus concluded that the hypothesis put forward by the author proved true. The nature of the economic exploitation of rights remains largely the same for all parties.

Communication to the public via direct injection has produced significant legal uncertainty and the adjudication by the European Court of Justice in the case of *SBS Belgium NV v SABAM* was even said to reverse industry practice. The author expects that applying the mandatory extended collective licensing regime that has proved successful for facilitating retransmissions would provide a balanced arrangement for exercising the right to authorise the act of communication to the public via direct injection as well.

LÜHENDID

1. KabSat direktiiv – 27. septembri 1993 Nõukogu direktiiv 93/83/EMÜ teatavate satelliitlevile ja kaabli kaudu taasedastamisele kohaldatavaid autoriõigusi ja sellega kaasnevat õigusi käsitlevate eeskirjade kooskõlastamise kohta
2. KabSat 2 direktiiv – 17. aprilli 2019 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2019/789, millega kehtestatakse ringhäälinguorganisatsioonide teatavate veebiülekannete ning televisiooni- ja raadiosaadete taasedastamise suhtes kohaldatavate autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste teostamise reeglid ja muudetakse direktiivi 93/83/EMÜ
3. Infoühiskonna direktiiv – 22. mai 2001 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas
4. Rendidirektiiv – 12. detsembri 2006 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/115/EÜ, rentimis- ja laenutamiseõiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas
5. KEO – kollektiivse esindamise organisatsioon
6. AutÕS – autoriõiguse seadus
7. ECTT – Piiriülese televisiooni Euroopa konventsioon (*European Convention on Transfrontier Television*)
8. EL – Euroopa Liit
9. WIPO – Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsioon (*World Intellectual Property Organisation*)

KASUTATUD KIRJANDUS

Kasutatud teaduskirjandus

1. Axhamn, J., Guibault, L. Cross-border extended collective licensing: a solution to online dissemination of Europe's cultural heritage? Amsterdam. Universitet van Amsterdam 2011. – https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2001347 (17.04.2020).
2. Bently, L., Sherman, B. Intellectual Property Law. Oxford: Oxford University Press 2014.
3. Bently, L., Sherman, B., Gangjee, D., Johnson, P. Intellectual Property Law, Oxford: University Press 2018.
4. Colomo, P. I., European Communications Law and Technological Convergence: Deregulation, Re-regulation and Regulatory Convergence in Television and Telecommunications. Wolters Kluwer 2011.
5. Dreier, T. Satellite and Cable Directive. Lewinski, S., Walter, M. (koost). European Copyright Law. A Commentary. Oxford: Oxford University Press 2010.
6. Evens, T. The Political Economy of Retransmission Payments and Cable Rights: Implications for Private Television Companies. Private Television in Western Europe. Donders, K. et al (koost). Palgrave Macmillan 2013.
7. Fan, H. B. When Channel Surfers Flip to the Web: Copyright Liability for Internet Broadcasting. George Washington University: Federal Communications Law Journal 2000. – <https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1244&context=fclj> (14.02.2020).
8. Ficsor, M. Collective Management of Copyrights and Related Rights. WIPO 2002.
9. Ficsor, M. Collective Rights Management from the Viewpoint of International Treaties, with Special Attention to the EU 'Acquis'. Gervais, M. (koost). Collective Management of Copyright and Related Rights. Kluwer Law International 2015.
10. Gervais, D. The Evolving Role(s) of Copyright Societies. Graber, C., Covoni, C., Girsberger, M., Nenova, M. (koost). Digital Rights Management: The End of Collecting Societies? Berne: Juris Publishing 2005.
11. Gervais, D. Collective Management of Copyright and Related Rights. Kluwer Law International 2015.

12. Gervais, D. (Re)structuring Copyright A Comprehensive Path to International Copyright Reform. Cheltenham: Edward Elgar Publishing 2017.
13. Guibault, L. Quintais, J.P. Copyright, technology and the exploitation of audiovisual works in the EU. European Audiovisual Observatory, Strasbourg: IRIS Plus 2014, 4.
14. Gyertyánfy, P. Why is a European Directive on Collective Management Necessary? A Perspective from a New Member State of the EU. Journal on the Copyright Society of the USA: Fall 2005-Winter 2006. – https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/jocoso53&div=9&g_sent=1&casa_token=&collection=journals (04.02.2020).
15. Kala, P. Laiendatud kollektiivne litsents autoriõiguslikes ja autoriõigusega kaasnevates suhetes. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool 2013.
16. Kaljuvee, K. Õiguslikud väljakutsed audiovisuaalsete teoste kasutamisel kaabelvõrgus. Magistritöö. Tallinn: Tartu Ülikool 2013.
17. Koskinen-Olsson, T., Sigurdardóttir, V. Collective Management in the Nordic Countries. Gervais, D. (koost). Collective Management of Copyright and Related Rights. Kluwer Law International 2015.
18. Lewinski, S. International Copyright Law and Policy. Oxford: Oxford University Press 2008.
19. Lewinski, S., Walter, M. Information Society Directive. European Copyright Law. A Commentary. Oxford: Oxford University Press 2010.
20. Nemvalts, K. Autori reprodutseerimis-, levitamise- ja üldsusele suunamise õigus ja nende piirangud infoühiskonnas. Magistritöö. Tallinn: Tartu Ülikool 2010.
21. Nemvalts, K. Mõningaid autoriõiguse seaduse ajakohastamise aspekte: teose vaba kasutamise regulatsioon. Juridica nr 7 2012.
22. Nõmmela, K. Autoriõiguste ja autoriõigustega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise küsimusi. Magistritöö. Tallinn: Tartu Ülikool 2010.
23. Pisuke, H. Autoriõiguse alused. Tallinn: KPMS & Partnerid 2006.
24. Ricketson, S., Ginsburg, J. C. International Copyright and Neighbouring Rights. The Berne Convention and Beyond. Volume I. Oxford: Oxford University Press 2005.
25. Ricketson, S., Ginsburg, J. C. International Copyright and Neighbouring Rights. The Berne Convention and Beyond. Volume II. Oxford: Oxford University Press 2005.
26. Schierholz, A. Collective Rights Management in Europe. Lewinski, S., Walter, M. (koost). European Copyright Law. A Commentary. Oxford: Oxford University Press 2010.

27. Traple, E. TV Signal Delivery to Cable Operators and DTH Platform Operators: Primary Copyright Use, Retransmission, or Another Form of Communication to Public? JIPITEC: 2011.
28. Varul, P jt (koost). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§ 1-207) Komm. vlj. 2. vlj. Tallinn: Juura 2016.
29. Vasamäe, E. Fonogrammitootja õigused infoühiskonnas. Magistritöö. Tallinn: Tartu Ülikool 2006.
30. Vasamäe, E. Autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste jätkusuutlik kollektiivne teostamine. Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikool 2014.
31. Vasamäe, E., Põldsamm, P. Analüüs Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi (EL) 2019/789 artikli 8 ülevõtmise kohta Eestis. Tallinn 2019. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/kabsat2_analyys_2019.pdf (21.12.2019).
32. Weber, P. Die Reichweite des urheberrechtlichen Sendebegriffs aus Sicht der Europäischen Rundfunkunion EBU, ZUM 2009, 6.

Kasutatud muud allikad

33. Ambrose, R. Review of the channel distribution landscape and ‘Direct Injection’ in the EU. Ampere Analysis 2017.
34. AS Levira. Meie lugu. – <https://levira.com/levira/meie-lugu-2/> (14.04.2020).
35. AS Levira. Uuring: digilevist sõltub ligi 100 000 Eesti pere telepilt (02.04.2020). – <https://levira.com/uuring-digilevist-soltub-ligi-100-000-eesti-pere-telepilt/> (13.04.2020).
36. BIRPI. Working Group on Copyright Problems of Satellite Communications. Copyright 1968, 11.
37. Berne Convention Brussels Revision Conference, Records of the Conference Convened in Brussels June 5 to 26, 1948. – https://www.keionline.org/wp-content/uploads/Records_of_the_Conference_1948_Brussels_Revisions.pdf (11.12.2019).
38. Eesti Audiovisuaalautorite Liit. Liikmeleping. – <https://static1.squarespace.com/static/5837f2f73e00be1e3370e958/t/5878896d3a04113301b22e49/1484294509960/EAAL+leping.pdf> (15.04.2020).
39. EBU. Cable Retransmission of Broadcasts. A study on the effectiveness of the management and clearance of cable retransmission rights. 2007. –

- https://www.ebu.ch/files/live/sites/ebu/files/Publications/Position%20papers/EBU-Position-EN_Cable%20retransmission%20study%2014.11.2007.pdf (11.12.2019).
40. Euroopa Komisjon. COM (2002) 430. Report from the Commission Report from the European Commission on the application of Council Directive 93/83/EEC on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission /* COM/2002/0430 final */. – <https://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/175381> (28.02.2020).
41. Euroopa Komisjon. Roheline raamat audiovisuaalteoste internetis levitamise kohta Euroopa Liidus: võimalused ja probleemid digitaalse ühtse turu kujundamisel. Brüssel, 13.7.2011 KOM(2011) 427 lõplik. – <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7ec0fa4a-3983-4b25-881e-4add98b3057c/language-en> (13.04.2020).
42. Euroopa Komisjon. Euroopa digitaalse ühtse turu strateegia, teatis COM(2015) 192 final. – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0192&from=EN> (24.09.2019).
43. Euroopa Komisjon. Teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele COM(2015) 192 final. Brüssel: 2015. – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1447773803386&uri=CELEX%3A52015DC0192> (24.09.2019).
44. Euroopa Komisjon. Evaluation of the Council Directive 93/83/EEC on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission, SWD(2016) 308 final. – <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/evaluation-council-directive-9383eec-coordination-certain-rules-concerning-copyright-and-rights> (19.11.2019).
45. Euroopa Komisjon. Survey and data gathering to support the evaluation of the Satellite and Cable Directive 93/83/EEC and assessment of its possible extension, Final Report 2016. – <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/study-satellite-and-cable-directive> (01.11.2019).
46. Euroopa Komisjon. Commission welcomes European Parliament's vote on new rules facilitating access to online TV and radio content across borders. Strasbourg: 2019. – https://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-19-1888_en.htm (01.10.2019).

47. Euroopa Liidu Nõukogu. EU set to enhance cross-border access to online content. 2019. – <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/04/15/eu-set-to-enhance-cross-border-access-to-online-content/> (01.10.2019).
48. Euroopa Parlament. Report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council laying down rules on the exercise of copyright and related rights applicable to certain online transmissions of broadcasting organisations and retransmissions of television and radio programmes (COM(2016)0594 – C8-0384/2016 – 2016/0284(COD)). – https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0378_EN.html (11.02.2020).
49. Euroopa Parlamendi 28. märtsi 2019. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse eeskirjad ringhäälinguorganisatsioonide teatavate veebiülekannete ning televisiooni- ja raadiosaadete taasedastamise suhtes kohaldatavate autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste teostamise kohta (COM(2016)0594 – C80384/2016 – 2016/0284(COD)). – [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=EP:P8_TA\(2019\)0322](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=EP:P8_TA(2019)0322) (12.10.2019).
50. Foged, T. DTT Primary Transmission and Retransmission – Copyright Challenges. Lassen Ricard Law Firm. – http://www.ubod.dk/fileadmin/user_upload/ubo/articles/TF_article.pdf (09.02.2020).
51. Kanal2 Pluss. – <https://kanal2.postimees.ee/pluss/subscribe> (14.04.2020).
52. Kelli, A., Nemvalts, K., Vasamäe, E., Hoffmann, T., Härmand, K., Väriv, A., Jents, L., Elunurm, S., Seppel, T. Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu ja seletuskirja esialgne lähtematerjal. Versioon: 19.02.2013. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/autorioiguse_anal_uus_0.pdf (14.02.2020).
53. Madiega, T. European Parliament Briefing, Regulating online TV and radio Broadcasting. 2019. – [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/620217/EPRS_BRI\(2018\)620217_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/620217/EPRS_BRI(2018)620217_EN.pdf) (11.11.2019).
54. Nemvalts, K., Seppel, T., Kelli, A., Vasamäe, E., Elunurm, S., Adamsoo, R. Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste probleemide koondkaardistus. 2012. –

- https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/autorioiguse_koon_dkaardistus_0.pdf (14.02.2020).
55. Seletuskiri autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu juurde, versioon 21.7.2014. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/autorioiguse_seletuskiri-21-7-2014.pdf (09.11.2019).
56. Society of Audiovisual Authors. Audiovisual Author's Rights and Remuneration in Europe. 2015. – <https://www.saa-authors.eu/en/publications/55-saa-white-paper-2nd-edition> (16.04.2020).
57. Society of Audiovisual Authors. Expert Survey Shows Direct Injection as the Principal Form of Broadcasting in Europe. 2017. – <https://www.saa-authors.eu/en/news/475-expert-survey-shows-direct-injection-as-the-principal-form-of-broadcasting-in-europe#.XaG2UkYzaUI> (12.10.2019).
58. Telset AS, Telset.TV teenus. – <https://telset.ee/est/services/telset-tv/> (14.04.2020).
59. Thomson Reuters Practical Law. Video production agreement. 2020. – <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-528-7285?view=hidealldraftingnotes> (20.04.2020).
60. TJA, Elektroonilise side ülevaade, I kvartal 2018. TJA 2018. – https://www.ttja.ee/sites/default/files/content-editors/Sideulevaated/elektroonilise_side_ulevaade_i_kv_2018.pdf (14.03.2020).
61. TV3 Playplus. - <https://playplus.tv3.ee/landing/br/4RGQsAcHdy> (14.04.2020).
62. WIPO. Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris Act, 1971), 1978. – <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=3172&plang=HU> (01.10.2019).
63. WIPO. Annotated Principles of Protection of Authors, Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations in Connection with Distribution of Programs by Cable. Copyright 1984/4. – https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/120/wipo_pub_120_1984_04.pdf (18.02.2020).
64. WIPO. Audiovisual Works and Phonograms. Preparatory Document for and Report of the WIPO/Unesco Committee of Governmental Experts (Paris, June 2 to 6, 1986). Copyright: 1968, 7–8. – https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/120/wipo_pub_120_1986_07.pdf (11.01.2020).

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

1. Autoriõiguse seadus. – RT I, 19.03.2019, 55.
2. Meediateenuste seadus. – RT I, 12.12.2018, 55.
3. Võlaõigusseadus. – RT I, 08.01.2020, 10.
4. Rahvusvahelise eraõiguse seadus. – RT I, 26.06.2017, 31.
5. Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon. – RT II 1994, 16, 49.
6. Piiriülese televisiooni Euroopa konventsioon. – RT II 1999, 27, 167.
7. Teose esitaja, fonogrammitootja ja ringhäälinguorganisatsiooni kaitse rahvusvaheline konventsioon. – RT II 1999, 27, 165.
8. WIPO 20. detsembri 1996 WIPO autoriõiguse leping. – RT II 2006, 14, 39
16.07.2006, avaldatud EÜT L 89, lk 6–7.
9. 16. märtsi 2000 nõukogu otsus, 2000/278/EÜ WIPO autoriõiguse lepingu ning WIPO esituste ja fonogrammide lepingu heakskiitmise kohta Euroopa Ühenduse nimel. – EÜT L 89, lk 6–7.
10. Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioon. – ELT C 326,
26.10.2012, lk 47–390.
11. 3. oktoobri 1989 Euroopa Liidu nõukogu direktiiv, teleringhäälingutegevust käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta 89/552/EMÜ. – ELT L 202, lk 23–30.
12. 27. septembri 1993 Euroopa Liidu nõukogu direktiiv 93/83/EMÜ, teatavate satelliitlevile ja kaabli kaudu taasedastamisele kohaldatavaid autoriõigusi ja sellega kaasnevaid õigusi käsitlevate eeskirjade kooskõlastamise kohta. – EÜT L 248, lk 15–21.
13. 22. mai 2001 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. – EÜT L 167, 22.6.2001, lk 10–19.
14. 12. detsembri 2006 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/115/EÜ, rentimis- ja laenutamissoiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas. – ELT L 376, 27.12.2006, lk 28–35.
15. 11. juuli 2007 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EÜ) nr 864/2007, lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II). – ELT L 199, 31.7.2007, lk 40–49.

16. 17. juuni 2008, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 593/2008, 17, lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I). – ELT L 309, 24.11.2009, lk 87–87.
17. 12. detsembri 2012 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012, kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (Brüssel I bis). – ELT L 351, 20.12.2012, lk 1–32.
18. 26. veebruari 2014 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/26/EL, autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateose internetis kasutamise õiguse multiterritoriaalse litsentsimise kohta. – ELT L 84, 20.3.2014, lk 72–98.
19. 25. novembri 2015 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2015/2120, millega nähakse ette avatud internetiühendust käsitlevad meetmed ning millega muudetakse direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul ning määrust (EL) nr 531/2012, mis käsitleb rändlust üldkasutatavates mobiilsidevõrkudes liidu piires. – ELT L 310, 26.11.2015, lk 1–18.
20. 17. aprilli 2019 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/789, millega kehtestatakse ringhäälinguorganisatsioonide teatavate veebiülekannete ning televisiooni- ja raadiosaadete taasedastamise suhtes kohaldatavate autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste teostamise reeglid ja muudetakse direktiivi 93/83/EMÜ. – ELT L 130, 17.5.2019, lk 82–91.
21. 17. aprilli 2019 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ. – ELT L 130, 17.5.2019, lk 92–125.
22. Consolidated Act on Copyright 2014. (Consolidated Act No. 1144 of October 23, 2014). – <https://wipolex.wipo.int/en/legislation/details/1146> (17.04.2020).
23. Belgia majandusõiguse koodeks. Number 2013A11134. – <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/loi/2013/02/28/2013A11134/justel> (04.02.2020).
24. Hollandi autoriõiguse seadus. – <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001886/2018-10-11> (18.02.2020).

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

Eesti siseriiklikud kohtuotsused

1. RKTko 3-2-1-50-13.
2. RKTko 2-14-56641/69.
3. TlnRnKo 2-11-17594/82.

Euroopa Kohtu otsused:

4. EKo C-62/79, *SA Compagnie générale pour la diffusion de la télévision, Coditel v Ciné Vog Films*, ECLI:EU:C:1980:84.
5. EKo C-68/93, *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL, Chequepoint International Ltd and Presse Alliance SA*, ECLI:EU:C:1995:61.
6. EKo C-293/98, *Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (Egeda) and Hostelería Asturiana SA (Hoasa)*, ECLI:EU:C:2000:66.
7. EKo C-256/00 *Besix SA v Wasserreinigungsbau Alfred Kretzschmar GmbH & Co. KG (WABAG), Planungs- und Forschungsgesellschaft Dipl. Ing. W. Kretzschmar GmbH & Co. KG (Plafog)*, ECLI:EU:C:2002:99.
8. EKo C-192/04, *Lagardère Active Broadcast, v Société pour la perception de la rémunération équitable (SPRE)*, ECLI:EU:C:2005:475.
9. EKo C-169/05 *Uradex SCRL v Union Professionnelle de la Radio et de la Télédistribution (RTD), Société Intercommunale pour la Diffusion de la Télévision (BRUTELE)*, ECLI:EU:C:2006:365.
10. EKo C-306/05 *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) v Rafael Hoteles SA*, ECLI:EU:C:2006:764.
11. EKo C-533/07, *Falco Privatstiftung, Thomas Rabitsch v Gisela Weller-Lindhorst*, ECLI:EU:C:2009:257.
12. EKo C-403/08 ja C-429/08, *FA Premier League Ltd et al v Media Protection Services Ltd*. ECLI:EU:C:2011:631.
13. EKo C-431/09 ja C-432/09, *Airfield NV, Canal Digitaal BV v Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (Sabam)*, ECLI:EU:C:2011:648.
14. EKo C-509/09 ja C-161/10, *eDate Advertising GmbH v X and Olivier Martinez and Robert Martinez v MGN Limited*, ECLI:EU:C:2011:685.
15. EKo C-162/10, *Phonographic Performance (Ireland) Limited v Iirimaa*, ECLI:EU:C:2012:141.

16. EKo C-607/11, *ITV Broadcasting Ltd, ITV 2 Ltd, ITV Digital Channels Ltd, Channel 4 Television Corporation, 4 Ventures Ltd, Channel 5 Broadcasting Ltd, ITV Studios Ltd v TVCatchup Ltd*, ECLI:EU:C:2013:147.
17. EKo C-325/14, *SBS Belgium NV v Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers (SABAM)*, ECLI:EU:C:2015:764.
18. EKo C-117/15, *Reha Training Gesellschaft für Sport- und Unfallrehabilitation mbH v Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte (GEMA)*, ECLI:EU:C:2016:379.
19. EKo C-160/15, *GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International Inc., Britt Geertruida Dekker*, ECLI:EU:C:2016:644.
20. EKo C-527/15, *Stichting Brein v Jack Frederik Wullems (Filmspeler)*, ECLI:EU:C:2017:300.
21. EKo C-610/15, *Stichting Brein v Ziggo BV, XS4All Internet BV*, ECLI:EU:C:2017:456.
22. EKo C-194/16, *Bolagsupplysningen OÜ, Ingrid Ilsjan v Svensk Handel AB*, ECLI:EU:C:2017:766.
23. EKo C-138/16, *Staatlich genehmigte Gesellschaft der Autoren, Komponisten und Musikverleger registrierte Genossenschaft mbH (AKM) v Zürs.net Betriebs GmbH*, ECLI:EU:C:2017:218.
24. EKo C-194/16, *Bolagsupplysningen OÜ, Ingrid Ilsjan v Svensk Handel AB*, ECLI:EU:C:2017:766.
25. EKo C-265/16, *VCAST Limited v RTI SpA*, ECLI:EU:C:2017:913.
26. EKo C-161/17, *Land Nordrhein-Westfalen v Dirk Renckhoff*, ECLI:EU:C:2018:634.
27. EKo C-753/18, *Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå u.p.a. (Stim), Svenska artisters och musikers intresseorganisation ek. för. (SAMI) v Fleetmanager Sweden AB, Nordisk Biluthyrning AB*, ECLI:EU:C:2020:4.